MAT.

CORDERII

COLLOQUIORUM

SCHOLASTICORUM

Libri IV.

Diligenter recogniti.

Protrepticon,

Ad bene vivendi rectéque loquendi studiosos.

Calvinus *didicit quo præceptore* Latinè
Grammaticéque *loqui, quantus hic autor erat!*
Hinc bene vivendi documenta aptéque loquendi,
O pueri, à teneris imbibite unguiculis.

LONDINI,
Typis *M. F.* & *J. G.* pro Societate Stationariorum. 1679.

MAL

CORDERII

COLLOQUIORUM

Scholastic

Liber

Colloquia Selecta

Pretii

Typis

MATURINI CORDERII in *Colloquiorum ſuorum* libros PRÆFATIO.

Annus agitur minimùm quinquageſimus, ex quo, ſuſceptâ docendi pueros provinciâ, in hanc cogitationem totus incubui, quâ poſſem ratione efficere, ut pueri pietatem bonoſque mores cum humanarum literarum ſtudiis conjungerent. Quamvis enim, cùm Pariſiis *primùm eo munere fungi cœpi, (cùm in aliis gymnaſiis, tum in* Rhemenſi, *S.* Barbaræ, Lexovienſi, Marchiano, Navarræo) *nondum mihi verum Evangelii lumen illuxiſſet, ſed in profundis ſuperſtitionum tenebris demerſus jacérem; diſcipulos tamen meos bonâ fide ſemper, non ſolùm ad humanitatis ſtudia, ſed etiam ad cultum divinum adhortabar: ſi tamen eo nomine appellare licet profanos illos falſæ Eccleſiæ ritus, quos ego penè ab incunabulis hauſeram, & Deo acceptos eſſe mihi perſuaſeram. Me autem in illo inſtituto conſtanter perſeverâſſe, ſatis idonei ſunt teſtes libelli aliquot à me diverſis temporibus editi, in quibus ſcribendis ſemper mihi conſilium fuit ad utrumque horum ſimul pueros formare: idem teſtari poſſunt & mei diſcipuli, è quorum ingenti numero cùm ſuperſint ad hunc uſque diem plerique celeberrimi Viri; unus tamen potiſſimùm in præſentia mihi occurrit, ex iis quos* Pariſiis *docui, præſtantiſſimus ille vir,* Johannes Calvinus, *quem honoris causâ nomino. Ex quo autem miſertus Pater clementiſſimus mentem verâ ſui Evangelii cognitione illuſtravit, multò etiam ardentius id propoſitum perſequutus ſum. Quod & Nivernenſis Schola, & aliquantò poſt etiam* Burdegalenſis (*ad quam*, Lutetiâ *profugus propter Evangelicæ doctrinæ profeſſionem, me contuleram*) *per triennium experta eſt. Sed cùm & plenior Evangelii cognitio deinde acceſſiſſet, & liberior etiam, imò verò prorſus libera, mihi eſſet ejus profeſſio; tum*

vero voti mei compos reddi vehementiori desiderio quàm unquam antea concupivi. Atque id testari hæc Schola Genevensis jampridem potuit, in quâ, relictâ Burdegalensi, docui: potuit & Neocomensis, cujus per annos circiter septem fui Moderator: (de Neocomo autem in Helvetiorum finibus sito loquor:) potuit & Lausanensis id testari, ubi Gymnasiarchæ partes annos totos duodecim, magnificentissimorum dominorum Bernatum auspiciis, sustinui. Potuerunt (inquam) unà cum Genevensi hæ quoque scholæ id testari: sed & nunc eadem mihi testis esse potest; cùm in eam me secundo Pater ille benignissimus, senectutis meæ miserius, (quæ annum octogesimum quietum attigit) tanquam in portum tutissimum, post infinitos labores & multa pericula, receperit. Ex quo tempore sæpissimè mecum cogitavi, quâ potissimùm re inservire illi possem, qui me per totam vitam tantâ benignitate prosequutus esset, méque tot laboribus & periculis liberâsset. Cùm autem Robertus Stephanus, amicorum meorum intimus, (quo primùm doctore ad Evangelii cognitionem usus fueram,) me, ut aliàs sæpe, ad scribendum aliquid pueris vehementer hortaretur, & adminicula quæcunque necessaria essent polliceretur, atque adeo jam me benignissimè suis sumptibus aleret; animum ad eam rem appellere cœpi. Sed, proh dolor! Robertus ille meus haud multò post ex hac vita ad Christum, non sine maximo literarum detrimento, commigravit. Neque tamen ego incepto destiti, sed aliquot opuscula scribere sum aggressus, quibus me consulturum puerorum studiis sperabam, si quando mihi manum illis extremam imponere liceret. Verùm enimvero, ex quo tempore ad hanc docendi provinciam (Deo ità volente) sum revocatus, sic animum abjeci, ut vix sperare possem aliquid unquam edendi mihi datum iri spatium: propterea quod (ut semper antea feceram) me ad satisfaciendum discipulis ità dederam, ut nè successivus quidem horas mihi liberas relinquerem: & quamvis permulti sæpe mecum agerent, adeoque precibus efflagitarent, ut tandem aliquid ad puerorum utilitatem in lucem emitterem; nemo tamen persuadere poterat, ut mihi exirent è manibus, quæ judicio meo nondum satis probarentur. Anno tamen superiore, cùm docendi

cendi adjutor ex animi ſententia mihi dono Dei obtigiſſet, venit in mentem chartulas meas, præſertim vetuſtiores, diligentiùs excutere: inter quas occurrerunt hæc noſtra Colloquia, *quæ jam ferè triennium (quaſi ſopita) in muſæolo meo latuerunt. Ea igitur, velut è ſomno excitata, cùm in manus ſumpſiſſem, placuit matutinis horis (id eſt, tempore mihi à docendi provincia vacuo) recognoſcere, aliquot etiam augere colloquiis, & quantum res ipſa patiebatur, expolire. Peractâ recognitione, viſum eſt opuſculum communicare cum quibuſdam viris doctiſſimis; qui cùm meum in eo conſilium probâſſent, dignúmque cenſuiſſent quod pueri cum* Grammatices rudimentis *haberent in manibus, ego, perſuaſus frequenti eorum hortatione, permiſi ut in publicum ederetur. Sunt enim hæc noſtra Colloquia ejuſmodi, quæ (niſi me fallit animus) bonæ indolis puĕros magnopere juvare poſſint ad eas res conſequendas quas ego ſemper in votis habui, & in quibus ut pueri exercerentur, omni profeſſionis meæ tempore potiſſimùm laboravi: hoc eſt, (ut ſuprà dixi) ad pietatem & bonos mores cum literarum elegantia conjungendos. Equidem fateor aliis opus eſſe ad eam rem adjumentis præterquam his, quæ puerilia ſunt Colloquia: ſed tamen ſi pueri, diligenti Magiſtrorum exhortatione aſſiduè incitati, in his lectitandis ſeſe oblectârint, futurum confido, ut non ſolùm puriùs & honeſtiùs ſermones inter ſe conferre aſſueſcant, ſed à* pravis *etiam* colloquiis *abſtinere, quibus (ut ait Apoſtolus ex* Menandro) mores boni corrumpuntur. *Hîc etenim, præter linguæ* Latinæ *ſimplicem puritatem, multæ interjectæ ſunt modò ad pietatem & Dei timorem admonitiones, modò præcepta ſalutaria de moribus, paſſim verò documenta ſive exempla ad rectè vivendum accommodata: ut interim taceam, quot modis unâ & eâdem operâ excitari & acui poſſit puerorum ingenium, & ad prudentiam, & ad judicium comparandum; ubi ſcilicet alter alterum hortatur, admonet, arguit, liberéque reprehendit. Porrò, in his ipſis libellis ſic induxi loquentes pueros, ut etiam obiter, & quaſi aliud agens, parentes, pædagogos, præceptores quoque minùs diligentes, de ſuo quemque in tractandis puerilibus ingeniis officio compluribus*

ribus in locis commonefaciam. Sed de Colloquiorum *usu atque utilitate hactenus. Reliquum est, ut illa pueri, in quorum usum conscripta sunt, eo quo scripsimus animo complectantur & legant; iisque, quamdiu opus erit, fruantur. Quòd si quid fructûs ex eorum lectione se percepisse intellexerint, ei gratias agant immortales, qui nobis ad ea scribenda & animum & facultatem suppeditavit. Interea quoque meminerint, preces ad ipsum Deum sæpe & ex animo pro hujus civitatis amplissimo Senatu & prudentissimis Magistratibus fundere; sub quorum felici administratione, Deo suâ gratiâ providente, tranquillam vitam agimus, studiáque nostra in ipsius gloriam feliciter prosequimur.*

DATUM GENEVÆ, VIII. Idus Februar.

Anno Christianæ *Redemptionis MDLXIII.*

Ætatis autem nostræ LXXXV.

MATU-

MATURINI CORDERII *Colloquiorum Scholaſticorum* Libri quatuor, ad pueros in quotidiano tempore paulatim exercendos.

LIBER I.

COLLOQ. I.

Bernardus, Claudius.

SAlve, *Claudi*. *C.* Tu quoque ſalvus ſis, *Bernarde*. *B.* Ludamus pauliſper. *C.* Quid ais, ineptule? Vix ſcholam ingreſſus es; & jam de ludo loqueris? *B.* Nè iraſcaris, quæſo. *C.* Non iraſcor. *B.* Quid ergò ſic exclamas? *C.* Accuſo tuam ſtultitiam. *B.* Non licet igitur ludere? *C.* Imò licet; at cùm tempus eſt. *B.* Vah! tu nimiùm ſapis. *C.* Utinam tantùm ſaperem ſatis: ſed mitte me, quæſo, ut repetam quæ mox reddenda erunt præceptori. *B.* Æquum dicis: volo ego quoque tecum repetere, ſi tibi placet. *C.* Eho! quid hoc eſt? quid ſibi vult iſta tam ſubita mutatio? nonne tu modò loquebaris de luſu? *B.* Loquebar quidem, ſed non ſerió. *C.* Cur ſimulabas? *B.* Ut paucis tecum fabularer. *C.* Quid illud prodeſt? *B.* Etiam rogas? nunquam audiviſti ex præceptore? *C.* Nunc mihi non occurrit: quid, inquam, prodeſt confabulari? *B.* Ad nos in *Latina* lingua exercendos. *C.* Profectò rectè putas, & ego te nunc magis amo. *B.* Habeo tibi gratiam: agè, repetamus prælectionem; nam brevi præceptor aderit.

COLL. 2.

Stephanus, Præceptor.

SAlve, præceptor. *P.* Salvus ſis, mi *Stephanio*. Unde venis tam multo manè? *S.* E cubiculo noſtro. *P.* Quando ſurrexiſti? *S.* Paulò ante ſextam, præceptor. *P.* Quid ais? *S.* Sic eſt ut dico. *P.* Tu nimis es matutinus; quis te expergefecit? *S.* Frater meus. *P.* An precatus es Deum? *S.* Cùm primùm frater me pexuit, precatus ſum. *P.* Quomodo? *S.* Flexis genibus & conjunctis manibus, dixi *precationem Dominicam* cum gratiarum actione. *P.* Quâ linguâ? *S.* *Anglicâ*. *P.* O factum bene! quis te miſit ad me? *S.* Nemo. *P.* Quid ergó? *S.* Ultro veni. *P.* Mi animule, quàm pulchrum eſt ſapere! Nonne eſt jentandi tempus? *S.* Nondum eſurio. *P.* Quid vis igitur? *S.* Volo reddere nomina quotidiana, ſi tibi placet audire me. *P.* Quidni placeret? tenes igitur memoriâ? *S.* Teneo, gratias Deo. *P.* Agè, pronuncia. *S.* Sed mihi ſoles præire *Anglicè*, & ego *Latinè* reſpondeo. *P.* Bene mones; penè iſtud oblitus eram: reſponde igitur. *S.* Exſpecto ut proponas.

P. The head. *S.* Caput. *P. The top of the head.* *S.* Vertex.
P. The fore-part. *S.* Sinciput.
P. The hinder-part. *S.* Occiput.
P. Nunc reſponde *Anglicè*.
Caput. *S. The head.*
P. Vertex. *S. The top of the head.*
P. Sinciput. *S. The fore-part.*
P. Occiput. *S. The hinder-part.*
P. Quid ſi nunc ſolus dicas omnia? *S.* Facilè dicam.
P. Ego verò te libenter audiam.
S. Caput, *The head.*
Vertex, *The top of the head.*
Sinciput, *The fore-part.*
Occiput, *The hinder-part.*

Nonne bene dixi, præceptor? *P.* Quàm optimè. *S.* Laudetur Dominus Deus. *P.* O pulchrum verbum! Ito nunc petitum ab ancilla jentaculum. *S.* Malim abs te acci-

accipere, præceptor, ſi tibi non eſt moleſtum. *P.* O quàm te amo de iſto verbo! agè, ſequere me: dabo tibi aliquid boni, quia tuum rectè feciſti officium. Quid eſt hoc? *S.* Panis candidus, *White bread.* *P.* Quid hæc ſunt? *S.* Ficus aridæ, *Dry figs.* *P.* Numera. *S.* Una, duæ, tres, quatuor, quinque, ſex. *P.* O lepidum capitulum! Jenta nunc otioſe.

COLL. 3.

A. B.

VIS jentare mecum? *B.* Non habeo jentaculum. *A.* Quid? non attuliſti? *B.* Ego domi jentaveram. *A.* Itáne ſemper facis? *B.* Minimè; ſed quia bene manè ſurrexeram, ſic matri placuit me tractare. *A.* Proſit tibi; ego igitur ſolus jentabo. *B.* Et ego interim ſtudebo.

COLL. 4.

Magiſter, Diſcipulus.

ESne paratus ad reddendum ſtudii tui rationem? *D.* Paratus, ut mihi videor. *M.* Redde igitur, & eſto præſenti animo. *D.* Hoc matutino tempore primùm pronunciavimus carmen ex *Catone:* deinde ejus interpretationem *Latinè* & *Anglicè* reddidimus: poſtremò bini tractavimus ſingulas partes orationis, cum attributis & ſignificatione. *M.* Recténe feciſti officium tuum? *D.* Puto me ſatisfeciſſe præceptori magna ex parte. *M.* Vide nè mentiaris: nam ego illum percontabor. *D.* Ut voles, præceptor; nihil hac in re metuo. *M.* Agè, pergamus. Meridie quid habetis reddere? *D.* Habemus declinare verbum *Poſſum, Latinè* & *Anglicè.* *M.* Nihil præterea? *D.* Nihil. *M.* Ego te iſtud aliàs docui: nonne tenes memoriâ? *D.* Non auſim affirmare, donec tentavero. *M.* Declina in primas perſonas: cætera tibi erunt facillima. *D. Indicativus*, Poſſum, *I can*; poteram, *I was able*; potui, *I have been able*; potueram, *I had been able*; potero, *I ſhall be able.*

Imperativus deeſt.

Opta-

Optativus, Utinam poſſim, *God grant I can*; utinam poſſem, *would to God I could*; utinam potuerim, *God grant I have been able*; utinam potuiſſem, *would to God I had been able.*

Subjunctivus, Ut poſſim, *that I may*; ut poſſem, *that I might*; quamvis potuerim, *although I have been able*; quamvis potuiſſem, *although I had been able*; cùm potuero, *when I ſhall be able.*

M. Declina totum *Infinitivum.*

D. Infinitivi modi præſens & præteritum-imperfectum, Poſſe, *to may or can*; præteritum-perfectum & pluſquam-perfectum, potuiſſe, *to have or had been able.* Cætera deſunt. *M.* Cur hoc verbum *Poſſum* caret futuro infinito? cur item participio in *rus*? *D.* Quia non habet ſupinum. *M.* Quid tum? *D.* Illæ enim voces à ſupino formari ſolent. *M.* Da exemplum in aliquo verbo integro. *D.* Ut à ſupino *Lectu* fit *Lecturus*, & à *Lecturus* fit *Lecturum eſſe*. *M.* Rectè ſanè. Sed cur prætermiſiſti participium præſens à verbo *Poſſum*, cùm ſit in uſu *Potens potentis*? *D.* Quia (ut ſæpe nos docuiſti) *Potens* non eſt participium, licèt à *Poſſum* veniat. *M.* Quid ergò eſt? *D.* Nomen adjectivum. *M.* Probè meminiſti: utinam ſic pergas ſemper. *D.* Spero indies meliora per Dei gratiam. *M.* Ego quoque idem tecum ſpero. Nunc reſtat, ut dicas Præteritum cum prole. *D. Potui, potueram, potuerim, potuero, potuiſſem, potuiſſe. M.* Dic terminationes. *D. I, ram, rim, ro, ſem, ſe. M.* Dic ſignificationes. *D.* Poſſum, *I am able*; poſſe, *to be able. M.* Hæc hactenus: ecce, ecce, vocamur ad prandium.

COLL. 5.

C. D.

QUando vis prandere? *D.* Ego jam prandi. *C.* Quotâ horâ? *D.* Seſquioctavâ. *C.* Tam manè igitur prandetis? *D.* Sic ferè ſolemus in æſtate: Vos autem? *C.* Non prandemus ante ſeſquidecimam: interdùm ab undecima. *D.* Papæ! cur non citiùs? *C.* Exſpectandus eſt pater, dum

dum è curia redierit. *D.* Tu igitur non potes adeſſe aulæ in cantione *Pſalmorum*. *C.* Rarò admodum; interdum. *D.* Quomodo excuſaris? *C.* Exemptus ſum illo munere. *D.* Quis te exemit? *C.* Didaſcalus, patris mei monitu. *D.* Ergóne omnes Senatorum filii habent ejuſmodi privilegium? *C.* Habent, modò patres jubeant. *D.* Nonne mater poſſet dare tibi prandium ante reditum patris è Senatu? *C.* Poſſet quidem, ſed pater vult à me exſpectari. *D.* Quamobrem? *C.* Quia ſic illi placet. *D.* Nunc mihi tacendum eſt: os enim mihi occluſiſti. *C.* Cur tu es tam curioſus percontator? *D.* Puer ſum; & *pueri ſemper cupiunt aliquid ſcire novi*. *C.* Fateor: ſed *eſt modus in rebus*, ut præceptor nos ſæpe docet. *D.* Ergò diſcedamus, ut te pranſum conferas. *C.* Ignoſce, quæſo, ſi qua in re te offenderim. *D.* Ego abs te idem peto: ego, inquam, potiùs, qui te offendere potui loquacitate meâ; ſed interim nihil mali cogitans.

COLL. 6.

F. G.

UBI hodie cibum cepiſti? *G.* Apud hoſpitem meum. *F.* Quanti prandiſti? *G.* Sex quadrantibus. *F.* Quid cœna, quanti conſtitit? *G.* Tantidem. Tu verò quanti aleris quotidie? *F.* Pluris quàm tu. *G.* Quanti igitur? *F.* Quatuor aſſibus.

COLL. 7.

Choletus, Collogueriuſ.

UNde redis? *Co.* Foris. *Ch.* Cur prodieras? *Co.* Ut irem domum. *Ch.* Quid eó? *Co.* Petitum libros meos. *Ch.* Eho! cur non attuleras? *Co.* Oblitus eram. *Ch.* Siccine ſoles jentaculum aut merendam obliviſci? *Co.* Rariſſimé. *Ch.* Profectò magna fuit negligentia. *Co.* Imò maxima: ſed quid agas? pueri ſumus. *Ch.* Quid ſi præceptor tuum factum ſciret? *Co.* Fortaſſe pœnas darem. *Ch.* Ain' tu *fortaſſe?* proculdubio vapulares. Non te pudet ſine libris in Scholam venire? *Co.* Non ſolùm

Jùm pudet, ſed piget etiam: veruntámen nè me accuſes, obſecro. *Ch.* Nihil minùs cogito; ſed non poſſum diſſimulare, quin ego te reprehendam. *Co.* Iſtud (credo equidem) amicè facis: itaque boni conſulo. *Ch.* Id ſatis eſt mihi; eamus intrò in auditorium. *Co.* Tempus eſt: jam decuriones exigunt ſcripturæ rationem.

COLL. 8.

Puer, Pædagogus.

PRæceptor, licétne pauca? *Pæ.* Loquere audacter. *Pu.* Ego & condiſcipuli mei hoc ferè toto triduo libris affixi fuimus, licétne pauliſper animum ludo relaxare? *Pæ.* Dic igitur aliquam ſententiam.

Pu. Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut poſſis animo quemvis ſufferre laborem.

Pæ. Dic etiam verſus *Anglicos*, ſi memoriâ tenes.

Pu. Mirth with thy labour ſometimes put in ure,
That thou thy labour better mayſt endure.

Pæ. Quàm rectè dixiſti omnia! *Pu.* Eſt Deo gratia. *Pæ.* Addendum poſthac erit aliquid. *Pu.* Quidnam, præceptor? *Pæ.* Qui dedit mihi ingenium & mentem bonam. *Pu.* Sed quis me illa docebit verba? *Pæ.* Ea ſcribam tibi in commentariolo tuo, ut ediſcas. Sed dic mihi, quæſo, quis te docuit iſtam orationem quam pronunciâſti? *Pu. Campanus* herì dederat mihi ſcriptam, & ego memoriæ mandavi. *Pæ.* Profectò ego te amo, mi *Daniel*, ob iſtam diligentiam. *Pu.* Ago tibi gratias, præceptor. Permittíſne igitur ut ludamus? *Pæ.* Sanè. Abi, renuncia condiſcipulis tuis. *Pu.* Faciam. *Pæ.* Quid dices illis? *Pu.* Id quod me docuiſti aliquando. *Pæ.* Sed volo priùs ex te audire. *Pu. Gaudete, pueri; en, affero vobis jucundum nuncium: Ego vobis impetravi ludendi poteſtatem.* *Pæ.* Euge, probè meminiſti. Ito nunc jam.

COLL. 9.

Conradus, Daniel.

REpetamus nomina quotidiana, ut certiùs reddamus ea præceptori. *D.* Bene mones; præito mihi heſternà.

na. *C.* Dic *Latinè*, *An eye*. *D.* Oculus.
C. *The right eye*. *D.* Oculus dexter.
C. *The left eye*. *D.* Oculus ſiniſter.
C. *Both the eyes*. *D.* Ambo oculi. *C.* Probè tenes.
D. Nunc audi an rectè ſolus dicam. *C.* Agè, audio.
D. *An eye*. *C.* Debes enumerare in digitis, ut docet præceptor.
D. Quid prodeſt iſtud? *C.* Ad memoriam juvandam.
D. Quid hoc ſibi vult? *C.* Non audiſti multoties? *D.* Ego ſum oblivioſus: quid agerem?
C. Eſto diligentior ad ea retinenda quæ perceperis.
D. Quòd me fideliter mones, pergratum facis.
C. Agè, ad rem redi.
D. *An eye*, Oculus. *The right eye*, Oculus dexter.
The left eye, Oculus ſiniſter.
Both the eyes, Ambo oculi. *C.* Quàm rectè omnia dixiſti!
D. Repetamus etiam hodierna, *C.* Placet: at tu viciſſim præito mihi.
D. *A hand*. *C.* Manus.
D. *The right hand*. *C.* Manus dextra.
D. *The left hand*. *C.* Manus ſiniſtra.
D. *Both the hands*. *C.* Ambæ manus. *D.* Reſtat, ut ſolus dicas.
C. *A hand*, Manus.
The right hand, Manus dextra.
The left hand, Manus ſiniſtra.
Both the hands, Ambæ manus. *D.* O ſi tam bene diceremus coram præceptore. *C.* Quid obſtat? *D.* Quia timemus. *C.* Et tamen errata noſtra ſatis humaniter corrigit.
D. Neſcio quid hoc ſibi velit: Ego ſemper ſum timidus in principio. *C.* Iſtud eſt quodammodo naturale omnibus, ut audivimus ex præceptore. *D.* Nunc repetendum eſſet *Latinè* & *Anglicè*; ſed præceptorem venientem video. *C.* Ingrediamur.

COLL.

COLL. 10.

A. B.

DIC *Latinè, Let us ſay our leſſon together. B.* Repetamus unà prælectionem. *A.* Hæc oratio quot habet partes? *B.* Tres. *A.* Diſcerne ſingulas nominatim. *B. Repetamus* eſt verbum: *Unà*, adverbium: *Prælectionem*, nomen. *A.* Declara paulò planiùs. *B.* Tu igitur præito mihi, ut ſolet præceptor. *A. Repetamus. B. Repeto, repetis, repetere*, conjugationis tertiæ, ſicut, *Lego, legis, legere*: Præteritum, *repetivi*: Supinum, *repetitum*: Participia, *repetens*, & *repetiturus. A. Unà. B.* Non declinatur, quia eſt adverbium hoc in loco; Anglicè, *Together. A. Prælectionem. B. Prælectio, prælectionis*, f. g. *The leſſon or lecture.*

COLL. 11.

A. B.

EAmus unà repetitum. *B.* Quid ego repeterem? Nonne ſatis eſt quòd ſolus repetiverim? *A.* Si tantùm ſemel aut bis repetieris, id parùm eſt ad ediſcendum. *B.* Imò circiter decies repetivi. *A.* Id quidem ſufficit. *B.* Quid igitur vis ampliùs? *A.* Si vis certiſſimè reddere coram præceptore, opus eſt cùm aliquo repetiviſſe. *B.* Iſtud ego neſciebam: ſed tibi libenter aſſentior. *A.* Faciamus ergò quod ego te monebam. *B.* Equidem non recuſo: incipe.

COLL. 12.

Gentilis, Iſaacus.

TEnéſne memoria prælectionem? *I.* Propemodum. *G.* Víſne repetamus unà? *I.* Maximè velim. *G.* Incipe igitur. *I.* Faciam libenter: ſed tu attentè audi, ut me corrigas, ſi quid erravero. *G.* Agedum. *I. Fac ſumptum propere. G.* Errâſti: incipiendum fuit ab heſterna. *I.* Bene admones: nunc incipiamus. *Iratus de re incerta contendere noli: Impedit ira. G.* Peccas accentu *ira. I. Impedit ita animum né. G.* Diſtingue poſt *animum. I. Impedit*

dit ira animum, nè poſſit cernere verum. Fac ſumptum propere, cùm res deſiderat ipſa: Dandum etenim. G. Iterum peccas accentu: Repete. *I, Dandum etenim eſt aliquid, cùm tempus poſtulat aut res. G.* Vidéſne te erravisſe quater? *I.* Video. *G.* Et obſervâſti locos? *I.* Obſervavi. *G.* Sic tibi faciliùs cavebis. *I.* Me miſerum! putabam me rectè tenere. *G.* Sic mihi quoque ſolet accidere, quoties memoria non eſt bene confirmata. *I.* Felix qui memoriam bonam habet. *G.* Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit; audi nunc me. *I.* Audio; pronuncia. *G. Iratus de re incerta contendere noli. I.* Hem, præceptor adeſt; tace, ut illum ſalutemus.

COLL. 13.

Clemens, Felix.

NIhilne eſt quod reddamus hodie præceptori? *F.* Nihil, niſi de *Grammaticæ rudimentis. C.* Quidnam? *F.* Inſpice librum tuum, invenies notas in quinque lectiones, quas præceptor nobis præſcripſit. *C.* Quando iſtud fuit? *F.* Die *Veneris*, horâ quartâ. *C.* At ego tunc non interfui. *F.* Ergò plagas meruiſti. *C.* Siccine judicas, ſevere judex? occupatus eram domi, nec abieram injuſſu præceptoris. *F.* Eſto; ſed tamen debuiſti poſtridie quærere quid pridie actum eſſet. *C.* Meam culpam confiteor: ſed cedò librum tuum, quæſo, ut videam quid nobis reddendum ſit. *F.* Accipe, & eâdem operâ ſignato quæ à præceptore nobis præſcripta ſunt. *C.* Faciam diligenter: neque poſthac (ut ſpero) me accuſabis negligentiæ.

COLL. 14.

Comes, Oliverius.

QUid actum eſt in auditorio horâ tertiâ? *O.* Tractatæ ſunt orationis partes ex prælectione. *C.* Nihilne ampliùs? *O.* Dixiſſem, niſi me interpellâſſes. *C.* Erravi; perge. *O.* Poſtea dictavit præceptor argumentum *Anglicum* hodie vertendum. *C.* Quando reddendum? *O.* Cras meridie. *C.* Jámne vertiſti? *O.* Utcunque. *C.* Dictat mihi

mihi, quæſò, vernaculum. *G.* Accipe, feſtinà; nam habeo aliquid ſcribere.

COLL. 15.

Sylvius, Gervaſius.

QUid agis? *G.* Repeto mecum. *S.* Quid repetis? *G.* Præſcriptum hodiernum præceptoris. *S.* Tenéſne memoriâ. *G.* Sic opinor. *S.* Repetamus unà: ſic utercque noſtrûm rectiùs pronunciabit coram præceptore. *G.* Tu igitur incipe, qui me provocâſti. *S.* Agè, attentus eſto: nè me ſinas aberrare. *G.* Sum promptior ad audiendum, quàm tu ad pronunciandum.

COLL. 16.

Accoratus, Cortinus.

VIſne mecum repetere prælectionem? *C.* Volò. *A.* Tenéſne. *C.* Non ſatis rectè fortaſſe. *A.* Agè, faciamus periculum. *C.* Quid igitur exſpectamus? *A.* Ubi voles, incipe. *C.* Atqui tuum eſt potiùs incipere. *A.* Quid ità? *C.* Quia me invitâſti. *A.* Æquum dicis; attende igitur. *C.* Iſthîc ſum.

COLL. 17.

Criſpus, Sandrotus.

IAmne tenes quæ reddenda ſunt horâ tertiâ? *S.* Teneo. *C.* Ego quoque. *S.* Ergò confabulemur pauliſper. *C.* Sed ſi intervenerit obſervator, putabit nos garrire. *S.* Quid times, ubi nihil timendum eſt? Si venerit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala. Audiat, ſi velit, noſtrum colloquium. *C.* Optimè loqueris: ſecedamus aliquò in angulum, nè quis nos impediat.

COLL. 18.

Trimandus, Meſſor.

NON decet hîc otiari, aut garrire, dum præceptor exſpectatur. *M.* Quid ais? Non decet? Imò verò non licet, niſi volumus vapulare. *T.* Tu igitur audi me, dum prælectionem pronuncio.

COLL.

COLL. 19.

E. F.

CUR non ſcribis? *F.* Jam ſcripſi meam paginam: tu veró? *E.* Eo ſcriptum in area. *F.* Quid ità? *E.* Quia ſerenum eſt cœlum. *F.* Feſtina, tempus abit; & mox exigetur ratio.

COLL. 20.

Titus, Valerius.

CUR non ſcribis? *V.* Quia non libet. *T.* Atqui præceptor juſſerat. *V.* Scio: ſed eſt mihi aliquid legendum priùs; præterea, nihil habeo quod nunc ſcribam. *T.* O ſi velles mihi ſcribere! *V.* Quidnam? *T.* Habeo deſcribenda dictata præceptoris. *V.* Quæ dictata? *T.* In *Ciceronis Epiſtolas*. *V.* Libenter deſcribam tibi: ſed exſpecta feriarum diem proximum. *T.* Exſpectabo igitur: ſed nè fallas, quæſo. *V.* Nec ſciens, nec volens fallam.

COLL. 21.

Damon, Audax.

VIſne mihi deſcribere prælectionem? *A.* Cur non habes? *D.* Quia heſterno die fui occupatus. *A.* Accipe librum meum, & deſcribe. *D.* Non ignoras me lentiùs ſcribere: & tu citiùs totum deſcripſeris, quàm ego quatuor aut quinque verſiculos. *A.* Quære tibi alium ſcriptorem; nunc ego tibi non poſſum dare operam. *D.* Cur non? *A.* Eſt mihi aliud negotium, idémque perneceſſarium. *D.* Nolo te urgere, nec poſſum quidem: ſed ſaltem commoda tuum codicem. *A.* Accipe; utere ut libet, modò nè abutare. Nihil eſt quòd hîc verearis.

COLL. 22.

Auguſtinus, Obſervator domeſticus.

LIcétne ire cubitum, condiſcipule? *O.* Cur ante horam? *A.* Quia tertiâ eſt mihi ſurgendum. *O.* Quamobrem? *A.* Scribendi causâ. *O.* Quid habes ſcribere? *A.* Literas ad patrem. *O.* Cur non petis à præceptore veniam? *A.* Bene mones; éſtne in muſæolo? *O.* Puto eſſe: viſe.

COLL. 23.

Pædagogus, Puer.

UNde venis? *Pu.* Venio inferné. *P.* Quod erat tibi negotium infrá? *Pu.* Iveram redditum urinam. *P.* Sede nunc ad menſam, & mane in cubiculo donec rediero. *Pu.* Quid agam interea? *P.* Ediſce prælectionem in diem craſtinum, ut eam mihi reddas ante cœnam. *Pu.* Jam edidici, præceptor. *P.* Lude igitur. *Pu.* Sed nullos habeo colluſores. *P.* Satis multos invenies in hac vicinia, ex tuis etiam condiſcipulis. *Pu.* Nihil id curo nunc: malim (ſi tibi placet) ediſcere de *Catechiſmo*, in diem *Dominicum*, *P.* Ut libet. *Pu.* Si quis te quæret, quid illi dicam? *P.* Dic me prodiiſſe, ſed mox reverſurum.

COLL. 24.

Pædagogus, Abrahamus Puer.

HEus, *Abrahame*. *A.* Hem, præceptor. *P.* Pone libros; jam ſatis toto die ſtuduiſti: para te, ut eamus ambulatum. *A.* Nonne à cœna præſtaret? *P.* Salubrior eſt ante cibum exercitatio corporis. *A.* Memini ex te audire. *P.* Narra *Socratis* dictum in eam ſententiam. *A. Cùm Socrates uſque ad veſperam contentiùs ambularet, interrogatus quare id faceret, reſpondit, Se, quo meliùs cœnaret, obſonare famem ambulando.* *P.* Probè meminiſti: quis auctor? *A. Cicero:* ſed quò prodibimus, præceptor? *P.* Extra urbem. *A.* Mutabóne calceos? *P.* Muta, nè illos novos pulvere conſpergas: ſume etiam umbellam, nè ſolis ardor infuſcet tibi faciem. *A.* Jam paratus adſum. *P.* Nunc ſanè prodeamus. *A.* Vocabóne ex vicinia unum aut alterum comitem? *P.* Rectè admones; ſic enim jucundior erit deambulatio: nam per viam ſermones inter vos conſeretis, & in umbra colludetis alicubi. *A.* Sic etiam excitabitur cibi appetentia. *P.* Ego lento gradu præcedam; ubi nactus eris comites, vos me per *portam Ripariam* ſequimini. *A.* Nos igitur illic exſpectabis? *P.* Certó. *A.* Quid ſi nullos invenero? *P.* Nihilominus ſequere me: audiſtíne? *A.* Audivi, præceptor.

COLL.

COLL. 25.

Herſenius, Gimardus.

A Quo emiſti iſtam chartam? *G.* A *Fatino*. *H.* Eſtne bona? *G.* Melior quàm iſta tua, ut opinor. *H.* Nihil miror. *G.* Cur iſtud dicis? *H.* Quia fortaſſe carior. *G.* Neſcio. *H.* Quanti emiſti ſcapum? *G.* Solido & ſemiſſe: tu verò quanti? *H.* Solido & pluris. *G.* Quanti igitur? *H.* Quinque quadrantibus. *G.* Non malè profectò emiſti. *H.* Quinetiam mercator dedit mihi auctarium. *G.* Quodnam quæſo? *H.* Schedam chartæ bibulæ. *G.* O me imprudentem, qui oblitus ſum petere! *H.* Ego nè petivi quidem, ſed ultro ille dedit. *Et hoc*, inquit, *addo tibi, ut me reviſas*. *G.* Sic ſolent emptores allicere. *H.* Nec mirum: ſuum quiſque commodum quærit. *G.* Sed quid agimus, hodierni penſi immemores? *H.* Exiguum eſt: ſatis temporis nobis reſtat.

COLL. 26.

Anicellus, Fontanus.

MEminiſtin' me tibi nuper dediſſe chartam mutuó? *F.* Quidni meminerim? non adeò ſum oblivioſus. *A.* Quot erant ſchedæ? *F.* Quatuor. *A.* Cur non reddidiſti? *F.* Exſpectavi dum haberem codicem. *A.* Habuiſtine tandem? *F.* Tantùm hodie. *A.* Unde nactus es? *F.* Petivi à præceptore. *A.* Ubi? *F.* In bibliotheca ejus. *A.* Quid ille, deditne libenter? *F.* Miſit me ad hypodidaſcalum, qui ſtatim dedit codicem. *A.* Non antè in ſuum codicem retulit? *F.* Nihil dare ſolet, quin priùs inſcribat. *A.* Audivi ex patre id eſſe viri prudentis. *F.* Præſertim, ſi reddenda eſt ratio. *A.* Sed quibus indiciis dare tibi auſus eſt? *F.* Oſtendi illi manu meâ ſcriptum in libello meo: ſic enim, ut ſcis, facere ſolemus. *A.* Reddes ergò mihi mutuum? *F.* A prandio ſtatim, nè dubites.

COLL. 27.

Francus, Marcus.

PEnnæ iſtæ, quas circumfers, ſúntne venales? *M.* Etiam, ſi ſe emptor obtulerit. *F.* Oſtende: vah, quàm ſunt

molles! *M.* Tales deciderunt ex alis noſtrorum anſerum: ſed tenta diligenter; ſunt aliæ aliis firmiores. *F.* Satis video quales ſint: quot vis dare pro quadrante? *M.* Tantùm ſex. *F.* Quid ais? ſex? mallem emere à mercatoribus, qui *Lutetiâ* & *Lugduno* huc adferunt. *M.* Quaſi neſciam quanti vendantur. Audivi ex fratre, qui dat operam ſcribæ hujus civitatis, ſe emiſſe *Lutetiæ* ſingulis aſſibus. *F.* Aliter *Lutetiæ*, aliter *Genevæ* vivitur: ſed non opus eſt tot verbis, vis dare duodecim? *M.* Hui! duodecim? quaſi ego furatus ſim. *F.* Iſtud non dico; ſed vide num tibi placet conditio. *M.* Vis uno verbo dicam? *F.* Dic, quæſo; ſatis jam garritum eſt. *M.* Dabo tibi novem, modò promiſcuè de mea manu accipias. *F.* Nugas agis; ego ſine delectu nollem accipere quindecim. Vale: alibi inveniam ſatis. *M.* Per me licet. Heus! heus! redi. *F.* Cur me revocas? *M.* Accipe, ſi vis, octo; nec à me plures exſpecta. F. Cedò totum faſciculum, ut deligam arbitratu meo. *M.* Tene; delige ut voles. *F.* Vide nunc, &, ſi libet, numera. *M.* Sunt viginti quatuor: conſtat numerus. Sed miror te nullas accepiſſe ex ala extrema; ſunt enim firmiores. *F.* Scio; ſed habent caulem breviorem. Accipe pretium. *M.* Bene vertat Deus utrique noſtrûm. *F.* Idem tecum opto atque precor. Sed quando adferes meliores pennas? *M.* Neſcio an meliores poſſim; ſed, ut ſpero, brevi plures afferam, cùm ad vos domum proficiſcar. *F.* Súntne vobis multi anſeres? *M.* Triginta & ampliús. *F.* Papæ! quantus grex anſerum! ubi paſcuntur? *M.* Scies alias, non licet mihi diutiùs hîc morari. Vale, *France*. *F.* Cura ut valeas, *Marce*.

COLL. 28.

Othomanus, Philobertus.

VIſne mihi dare unicam pennam? *P.* Non ſic dantur mihi. *O.* Hem! rem tantillam mihi negas? quid ſi magnum quid rogarem? *P.* Foptaſſe repulſam ferres. *O.* Credo equidem: agè, non peto dono, ſaltem commodabis? *P.* Non recuſo, modò nè abutare. *O.* Non abutar. *P.* Cave nè hinc pedem moveas. *O.* Nuſquam moveo.

COLL.

COLL. 29.

Mercator, Bertrandus.

ACuiſtíne pennam meam? *B.* Jamdudum. *M.* Quâ formâ ſcripturæ? *B.*Mediocri. *M.*Maluiſſem ad minutas literas. *B.* Debuiſti prædicere. *M.* Oblitus eram. *B.* Parùm refert; mucronem facilè mutabo: I petitum. *M.* Sed ubi reliquiſti? *B.* Super menſam hypocauſti. *M.*In qua parte? *B.* Ubi ſtudere ſoleo.

COLL. 30.

Pictonus, Joſhua.

HAbéſne duas aut tres pennas? *J.* Sunt mihi tantùm duæ. *P.*Da mihi unam commodató. *J.* Non faciam. *P.* Cur non? *J.* Nè abutaris. *P.* Memineris: fortaſſe aliquando me fruſtrà rogabis aliquid. *J.* Atqui jubet *Chriſtus* malum bono compenſandum. *P.* Nondum iſtud didici. *J.* Tamen diſcas oportet,ſi cupis eſſe *Chriſti* diſcipulus. *P.* Quid cupio magis? *J.* Diſce igitur magiſtrum imitari. *P.* Diſcam progreſſu temporis. *J.* Præſtaret nunc incipere, dum per tempus licet. *P.* Nimis urges: nondum complevi annum octavum, ut ait mater. *J.* Semper eſt bene agendi tempus; ſed interim nè mihi, quæſo, ſuccenſeas: jocabar enim, ut te ad colloquendum invitarem tantiſper dum ſumus otioſi. Ecce tibi penna, eáque non omnino peſſima. *P.* Reddam tibi ſtatim, cùm aliquid deſcripſero. *J.* Nolo mihi reddas. *P.* Quid igitur faciam? *J.* Quicquid voles: à me enim tibi dono datur. *P.*Gratiam habeo maximam.

COLL. 31.

Henricus, Gualtherius.

UNde redis tam anhelus? *G.* A foro. *H.* Quid illinc affers? *G.*Scalpellum. *H.*Quanti emiſti? *G.* Duobus aſſibus. *H.* Eſtne bonum? *G.* Eſt à *Germania*, ut dixit mercator: vide notam. *H.*Ego minimè novi: ſed non ſatis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. *G.* Quid facerem? *H.* Debuiſti aliquem peritum adhibere, qui tibi

optimum deligeret. *G.* Hîc erravi fateor; ſed hoc me conſolatur, quòd mercator haberur vir bonus, utpote profeſſionis Evangelicæ. *H.* Quaſi nulli ſint fallaces ejuſmodi. *G.* Puto eſſe plurimos. Sed hæc omittamus; quin potiùs experiamur ipſum ſcalpellum. *H.* Experientia docebit nos. *G.* Accipe & tenta, obſecro. Non enim probavi, niſi leviſſimè, idque inter emendum. *H.* Papæ! quis te docuit tam prudenter eligere? *G.* Rogas? non meminiſti præceptorem nobis dicere tam ſæpe, Deum eſſe ſolum qui bona doceat? *H.* Profectò hic optimè te docuit. *G.* Ago illi ex animo gratias: & precor, ut me ſemper doceat parére ſuæ voluntati. *H.* Ego quoque idem precor; nec ſolùm nobis, ſed etiam piis omnibus. *G.* Facis ut pium decet puerum. Sed éſtne tempus ut conferamus nos in auditorium? *H.* Sic eſt: Sume libros, & eamus unâ.

COLL. 32.

Michael, Renatus.

HAbéſne ſcalpellum? *R.* Habeo. *M.* Oro te, commoda mihi parumper. *R.* Quando reddes? *M.* Cùm primùm duas pennas exacuero. *R.* Accipe; ſed eâ lege, ut integrum reddas. *M.* Eâ conditione acceptum intelligo, etiamſi nihil addidiſſes. *R. Intelligenti* (ut vulgò dicitur) *pauca ſufficiunt.*

COLL. 33.

Sordeles, Manaſſes.

FMiſtíne ſcalpellum, ut nuper volebas? *M.* Non emi. *S.* Quid obſtitit? dixeras enim mihi empturum te hodie. *M.* Dixeram quidem; ſed mihi poſtea in mentem venit, præſtare ut exſpectem mercatum proximè futurum in hac ipſa urbe. *S.* Quid facies lucri? *M.* Et minoris emam, & melioris notæ: nempe ex *Germaniæ* officinis. *S.* Quis tibi iſtud conſilium dedit? *M. Hieronymus* noſter. *S.* Bene fecit. Debemus enim amicis bonum conſilium ſemper dare. *M.* Tantúmne igitur amicis? *S.* Imò & inimicis, fateor; quia ſic jubet *Chriſtus* præceptor noſter optimus.

mus. *M.* Utinam doctrinam ejus bene infixam memoriæ conſervemus, eámque perpetuò ſequamur. *S.* Faxit ille Spiritus bonus, cujus unius inſtinctu animi noſtri ad bene agendum accenduntur. *M.* Bene precaris.

COLL. 34.

Campanus, Languinus.

HAbéſne multos libros? *L.* Non admodum. *C.* Sed quos habes? *L. Rudimenta Grammaticæ, Colloquia Scholaſtica, Terentium, Epiſtolas Ciceronis* cum *Gallica* interpretatione, *Catonem, Dictionarium, Teſtamentum Anglicum, Pſalmos cum Catechiſmo*, præterea librum chartaceum ad ſcribendum dictata præceptoris. Tu verò quos habes? *C.* Omnes habeo quos enumerâſti, præter *Catonem, Terentium*, & *Ciceronis Epiſtolas*. Cur enim libros haberem, qui non præleguntur in claſſe noſtra? *L.* At ego, dum ſumus otioſi, lego interdum illos; ut ſemper aliquid addiſcam novi, præſertim in lingua *Latina*, & honeſtis moribus. *C.* Prudenter facis, mi *Languine*. O me miſerum, qui nunquam didici quid ſit ſtudioſum eſſe! *L.* Diſce igitur. *Præſtat* enim *ſerò quàm nunquam diſcere.*

COLL. 35.

Simeon, Haggæus.

COmmoda mihi *Virgilium* tuum in duos dies, ſi nullo incommodo tuo id fieri poteſt. *H.* Profectò non poſſum. *S.* Cur non? *H.* Quia *Gerardus*, qui his diebus à me commodatò acceperat, pignori appoſuit. *S.* Ain' tu? pignori? *H.* Sic eſt, ut dico. *S.* Quanti oppignoravit? *H.* Tribus (ut ait) aſſibus. *S.* O hominem ingratum! *H.* Tantúmne ingratum? *S.* Imò verò ingratum & malum. Sed nunquid ille rem tuam oppignorare potuit, te inconſulto? *H.* Potuit, ut factum vides. *S.* Non tamen debuit. *H.* Rem acu tetigiſti: ſed quid facerem? *S.* Rogas? defer eum ad præceptorem. *H.* Malo iſtam pati injuriam, quàm committere ut miſer vapulet. *S.* Bene facis, dummodo tuum reddat. *H.* Reddet, ſpero. *S.* Unde redderet? *H.* Ait ſe brevi accepturum à patre pecuniam. *S.* Quid ſi te fallit? *H.* Fieri poteſt: ſed tamen aliquot dies exſpectabo quid

poſtea ſit futurum; deinde conſilium capiam. *S. Conſilio recto nihil eſt tutius. H.* Meminiſti probè; ſic enim præceptor dictitavit nobis: ſed nunquid vis aliud? *S.* Ut bene tibi ſit. *H.* Et tibi optimé.

COLL. 36.

Granatus, Foreſtus.

VIſne mihi commodare tuum *Terentium? F.* Volo equidem, modò illum repetas à *Conrado*, cui utendum dedi. *G.* Quo ſigno vis repetam? *F.* Nempe hoc, quòd ejus habeo *Epiſtolas. G.* Id mihi ſatis eſt. *F.* Sed quando reddes? *G.* Cùm deſcripſero contextum in tres aut quatuor prælectiones. *F.* Matura igitur, nè meo ſtudio incommodes. *G.* Maturabo. *F.* Sed, heus tu, cave macules; alioquin ægre commodabo poſthac. *G.* Nempe indignus eſſem beneficio.

COLL. 37.

Auguſtinus, Rodigus.

QUis iſte novus liber deauratus, quem tam magnificè oſtentas? *R. Terentius. A.* Ubi impreſſus? *R. Lutetiæ. A.* Quis tibi dedit eum? *R.* Emi pecuniâ meâ. *A.* Unde nactus eras pecuniam? *R.* Stulte, iſtud quæris? quaſi verò furatus ſim? *A.* Abſit à me id cogitare: ſed animi causâ id rogabam. *R.* Nec ego ſeriò dictum tuum reprehendi: ſed eo more jocari ſolemus cum familiaribus. *A.* Nihil jocari prohibet, modò nè Deus offendatur. Sed agè, ad propoſitum revertamur: de quo emiſti *Terentium* iſtum? *R.* De *Clemente. A.* Illóne bibliopôlâ circumforaneo? *R.* Maximé. *A.* Quanti conſtitit? *R.* Decem aſſibus. *A.* Nihilne ampliús? *R.* Nihil omnino. *A.* Profectò ſatis vile pretium. *R.* Præſertim cùm auratus, adeóque eleganter compactus ſit. *A.* Erántne codices alii ſimiles? *R.* Duo vel tres. *A.* Deduc me quæſo ad illum. *R.* Eamus.

COLL. 38.

Edvardus, Baldus.

NOnne hic liber eſt tuus? *B.* Oſtende mihi: agnoſco meum, ubi inveniſti? *E.* In auditorio noſtro. *B.* A-

go

go tibi gratias, quòd eum collegeris. *E.* Atqui nunc notandus eſſes, ſi ſummo jure vellem tecum agere. *B.* Quid ità? *E.* Neſcis leges noſtras Scholaſticas? *B. Ipſæ etiam leges cupiunt ut jure regantur.* *E.* Quo jure reguntur leges noſtræ? *B.* Æquitate, & præceptoris arbitrio, nempe qui nobis eas privatim condiderit: præterea, non ſolet tam ſeverus eſſe in eo quod vel negligentiâ vel oblivione peccatum eſt. *E.* Sic ſæpe expertus ſum. Sed quoquo modo peccaveris, dicenda erit cauſa coram obſervatore. *B.* Non timeo cauſam dicere, ubi nihil eſt periculi. *E.* Taceo. *B.* Sed, quæſo, quid opus eſt ut id ſciat obſervator? hîc enim Deus nihil offenſus eſt. *E.* Agè, celabo. *B.* Bene facies. *E.* Sed, heus! memento par pari referre, ſi fortè mihi acciderit aliquod delictum ejuſmodi. *B.* Æquum & bonum dicis: meminero.

COLL. 39.

Calliatus, Germanus.

CUR non reddis mihi librum? *G.* Exſpecta in craſtinum diem; nondum ſatis uſus ſum. *C.* Libenter exſpectabo. *G.* Referam tibi gratiam, Deo volente. *C.* Pro tantillo beneficio nullam exſpectabo gratiam. *G.* Tantùm eſt meum agnoſcere.

COLL. 40.

Noæus, Capellus.

VIdiſtine librum meum? *C.* Quem librum quæris? *N. Ciceronis Epiſtolas.* *C.* Ubi reliqueras? *N.* Oblitus eram in auditorio. *C.* Tua fuit negligentia. *N.* Fateor: ſed interim indica, ſi quem ſcias accepiſſe. *C.* Cur non adis præceptorem? ſolet enim (ut ſcis) quæ à nobis relicta ſunt aut ferre in muſæolum, aut alicui dare qui reddat. *N.* Bene mones. O me oblivioſum, cui id in mentem non venit!

COLL. 41.

Ezekiel, Beatus.

VIS à me magnam inire gratiam? *B.* Nihil libentiùs fecerim, ſi quidem penes me res ipſa eſt. Sed quid eſt

in

in quo tibi commodare poſſim ? *E.* Da mihi mutuò aſſes decem. *B.* Non tantum nunc habeo, ſed majorem partem. *E.* Quantum ? quæſo. *B.* Neſcio, niſi crumenam inſpexero : ecce tibi octo aſſes cum ſemiſſe. *E.* Solos ſeptem accipio, non enim te vacuare prorſus volo. *B.* Parùm refert ; totum, ſi vis, accipe. *E.* Ago tibi gratias : credo hoc pecuniæ ſatis fore negotio meo, cum aliquantula, quam ipſe habeo. *B.* Ut libet. *E.* Amo te de iſta tam exprompta benignitate. *B.* Si quid aliud poſſim, nè parcas. *E.* Reddam totum, Deo volente, cùm primùm pater ad me miſerit. *B.* Nè ſis magnopere ſolicitus ; nondum eſt opus mihi.

COLL. 42.

David, Nicolaus.

POtéſne mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ ? *N.* Quantum petis ? *D.* Quinque aſſes, ſi tibi eſt commodum. *N.* Non tot habeo. *D.* Quot igitur ? *N.* Tantùm quatuor. *D.* Bene ſané : Da mihi iſtos quatuor. *N.* Dabo (ſi vis) dimidium. *D.* Cur non totum ? *N.* Quia ſunt mihi opus duo. *D.* Da igitur duos quæſo. *N.* Sed tibi non ſufficient. *D.* Petam ab aliquo alio. *N.* Accipe igitur hos duos : quando reddes ? *D.* Die (ut ſpero) *Sabbati*, cùm pater ad forum venerit. *N.* Eſto igitur memor. *D.* Nè timeas.

COLL. 43.

Paſquetus, Cuſtos.

DA mihi duos aſſes mutuó. *C.* Nunc mihi non eſt promptum dare. *P.* Quid obſtat ? nam ſcio te his diebus accepiſſe pecuniam. *C.* Accepi quidem ; ſed emendi ſunt libri, & alia mihi neceſſaria. *P.* Nolo tuum commodum remorari. *C.* Ubi emero quæ mihi ſunt opus, ſi quid ſuperſit, faciam te libenter participem. *P.* Interea igitur ſperans exſpectabo : ſed quid ſi nihil tibi ſuperfuerit ? *C.* Statim dicam tibi nè fruſtrà diutiùs exſpectes. *P.* Quando emes ea quæ decreviſti ? *C.* Cras, (ut ſpero) aut ad ſummum perendie. *P.* Bene habet, tempus eſt breviſſimum.

COLL.

COLL. 44.

Morellus, Boruſſardus.

ABiitne pater tuus? *B.* Abiit. *M.* Quotâ horâ? *B.* Primâ pomeridianâ. *M.* Quid dixit tibi? *B.* Multis verbis monuit me, ut diligenter ſtuderem. *M.* Utinam ſic facias. *B.* Faciam, Deo juvante. *M.* Ecquid pecuniæ dedit tibi? *B.* Dedit, ut ferè ſolet. *M.* Quantum? *B.* Nihil ad te. *M.* Fateor: ſed tamen quid facies iſtâ pecuniâ? *B.* Emam chartam, & alia quæ mihi ſunt uſui. *M.* Quid ſi amiſeris? *B.* Æquo animo ferendum erit. *M.* Quid ſi fortè eguero? dabíſne mutuó? *B.* Dabo, & equidem libenter. *M.* Habeo tibi gratiam.

COLL. 45.

Columbanus, Fontanus.

SAtíſne uſus es ſcalpello meo? *F.* Satís. *C.* Redde igitur. *F.* Accipe: ago tibi gratias. *C.* Nihil eſt quòd agas. *F.* Sed ignoſce, quòd non ultro & citiùs reddiderim. *C.* Ea de re nihil ſum offenſus: non enim debemus offendi, niſi cùm Deum offendi videmus. *F.* Rectè ſentis.

COLL. 46.

Bergerius, Nepos.

COmmoda mihi parumper cultellum tuum. *N.* Semper aliquid commodatò petis: accipe, quin tu emeres potiús. *B.* Non habeo pecuniam. *N.* Cur non petis? *B.* Unde peterem? *N.* A patre. *B.* Non eſt in hac urbe. *N.* Ubi igitur? *B.* Peregre profectus eſt. *N.* Quó? *B. Bernam.* *N.* Quo die? *B.* Nudiuſtertius. N. Quando eſt reverſurus? *B.* Cras, ut ſperamus: ſic enim dixit proficiſcens. *N.* Bene vertat Deus.

COLL. 47.

Columbirius, Simo.

REſtátne tibi multum panis? *S.* Satis, gratia Deo. *C.* Víſne dare mihi mutuó? *S.* Libenter. *C.* Sed fortaſſe tibi non ſufficiet. *S.* Imò, ut ſpero. *C.* Ad quod uſq; tempus? *S.* Ad diem *Veneris*. *C.* Unde habebis poſtea?

S. Do-

S. Domo. *C.* Quis afferet? *S.* Egomet ibo petitum. *C.* Quando? *S.* Ipſo die *Veneris*. *C.* Da mihi mutuò ſeſquilibram. *S.* Quis appendet? *C.* Uxor præceptoris, aut ancilla. *S.* Eamus petitum ex arca mea. *C.* Quin ito ſolus: ego in culina exſpectabo.

COLL. 48.

I. T.

ORO te, da mihi ex pane tuo. *T.* Mihi non habeo nimis; tamen volo tibi impertire: accipe. *I.* Gratias ago tibi. *T.* Non eſt quòd agas ob rem tantulam. Sed dic, quæſo, cur non attuliſti? *I.* Quia nemo erat domi noſtræ qui mihi daret. *T.* Tu verò cur non accipis? *I.* Non audeo, niſi det mater. *T.* Bene facis: ſed audi bonum conſilium. *I.* Auſculto, ut audiam: dic, quæſo. *T.* Cùm, prandio finito, tollantur menſæ reliquiæ, petito merendam tuam, eámque in peram ſtatim recondito: ità fiet, ut nunquam inanis venias. *I.* De jentaculo autem quid ſuades? *T.* Ut petas in exitu cœnæ; & idem facias quod dixi tibi de merenda. *I.* Nunquam vidi melius conſilium dari. *T.* Fac igitur ut memineris: cùm voles, utere. *I.* Ego verò utar quoties opus erit.

COLL. 49.

A. B.

DA mihi fruſtum panis. *B.* Non habes? *A.* Si haberem, non peterem. *B.* Cur non attuliſti? *A.* Dicam poſtea; ſed da interim, quæſo: nam eſurio vehementer. *B.* Cape. *A.* Hui! tantillum? *B.* Etiam quereris? *A.* Non immeritò, das parcè nimis. *B.* Vide quantulum reſtat; dedi ferè dimidium. *A.* Ago tibi gratias; dediſti abunde: ſed jocabar. *B.* Nunc reſponde: cur non attuliſti panem domo? *A.* Nemo erat qui daret. *B.* Nemo? *A.* Prorſus nemo. *B.* Quid mater? *A.* Aberat domo. *B.* Quid cæteri? *A.* Omnes erant occupati. *B.* Cur tute non accipiebas? *A.* Nunquam auderem tale quidpiam. *B.* Cur non? *A.* Mater perpetuò vetat, nè quid attingam ſine permiſſu ejus. *B.* Dura mater. *A.* Tuo quidem judicio, qui indulgentiorem habes. *B.* Non dico indulgentem, ſed certè liberalem.

lem. *A.* Quomodo te tractat? *B.* Suaviſſimè, omninóq; ex animi ſententia. *A.* Fortaſſe in tuam perniciem. *B.* Avertat Deus Optimus Maximus. *A.* Non equidem invideo. *B.* Cur ergò iſtud dicis? *A.* Ut interim te moneam, *Omnes licentiâ deteriores fieri.* *B.* Bene facis: ſed quid cenſes? nonne uti licet parentum bonitate? *A.* Certè licet, modò nè abutaris. *B.* Quomodo abutimur? *A.* Rogas? cùm aut patris aut matris indulgentiam in malum vertimus. *B.* Rectè dicis: ſed quotuſquiſque id facit? *A.* Imò ferè omnes, niſi qui à Domino Deo prohibentur. *B.* Quis poteſt bonus eſſe, niſi per Dei gratiam? *A.* Ergò (ut ſæpe monemur à præceptore) precandus eſt, ut Spiritu ſuo nos bonos & ſanctos efficiat. *B.* Gaudeo te non attuliſſe jentaculum. *A.* Quamobrem? *B.* Quia hoc noſtro colloquio mihi videor multùm profeciſſe. *A.* Ego quoque non parùm. *B.* Tuâ operâ id factum eſt. *A.* Imò beneficio Dei, qui quidem ità voluit. *B.* Credo equidem. *A.* Et hîc igitur & in cæteris agnoſcamus bonitatem ejus. *B.* Valde id æquum eſt. *A.* Imò valde neceſſarium, ſiquidem volumus ingrati animi crimen effugere. *B.* O ſermonem jucundiſſimum! *A.* Gratiæ Deo immortales, per *Jeſum Chriſtum*, *B.* Ità velim.

COLL. 50.

Diſcipulus primus ex victoribus, Præceptor, Nomenclator.

PRæceptor, viſne dare præmiolum? *P.* Quamobrem? *D.* Victoriæ causâ. *P.* Ubi ſunt compares tui? *D.* Adſunt *Hugo* & *Audax*. *P.* Heus, Nomenclator, ſúntne hi victores hâc hebdomade? *N.* Habent notas omnium pauciſſimas. *P.* Ergò ſunt victores; quid aliud ex te quæro? Vos igitur quod præmium petitis? *D.* Quod tibi placuerit. *P.* Quo tandem jure debeo? *D.* Ex promiſſo. *P.* Æquum dicitis. *Quicquid* enim *rectè promiſſum eſt, præſtari debet.* *D.* Sic ex te didicimus. *P.* Ecce vobis pennæ ſingulæ ad ſcribendum: ac nè putetis vulgares eſſe, ex earum ſunt genere quæ vulgò *Hollandinæ* appellantur. *D.* Gratias agimus, præceptor. *P.* Quin potiùs agite Deo omni-

omnium bonorum auctori, qui dat ſtudiis veſtris ſucceſſus proſperos: vos autem in literarum ſtudio pergite diligenter. *D.* Dabimus operam, quantùm juvabit ille Pater optimus. *P.* Sine ejus ope vana ſunt noſtra omnia.

COLL. 51.

Obſervator, Capparonus.

UNde venis, *Capparone?* *C.* Domo. *O.* Quid affers illinc? *C.* Merendam. *O.* Quis tibi permiſerat exire? *C.* Præceptor ipſe. *O.* Unde iſtud probabis? *C.* Adeamus illum ut conſulamus. *O.* At vide quid agas. *C.* Hac in re nihil timeo. *O.* Adeóne ſecurus es? *C. Qui verum dicit, nihil timere debet.* *O.* Vera quidem iſta eſt ſententia, ſed quotuſquiſque non mentitur? *C.* Certus ſum me nihil mentiri nunc. *O.* Propemodum perſuades mihi. Abi: credo tibi, quia in mendacio nunquam te deprehendi. *C.* Eſt Deo gratia: quem precor ut me integrum & purum cuſtodiat. *O.* Utinam ex animo omnes precarentur. Recipe nunc te, ut edas merendam tuam.

COLL. 52.

Giraldus, Eliel.

QUI ſunt victores hâc hebdomade? *E.* Ubi eras cùm rationes redderentur? *G.* Accerſitus à patre fueram: ſed qui ſunt victores? dic ſodes. *E.* Ego & *Puteanus.* *G.* Jámne habuiſtis præmium? *E.* Habuimus. *G.* Quodnam? *E.* Duodenas juglandes. *G.* Hui! quale præmium! *E.* Eho, inepte, æſtimas ergò præmium ex rei pretio? *G.* Hîc nihil aliud video æſtimandum. *E.* Sordidus es, qui lucro ſic inhias. Non meminiſti verbum præceptoris? *G.* Quod verbum? *E. Non lucri, ſed honoris causâ datur præmium.* *G.* Nunc reminiſcor, quaſi per nebulam. Poſthac ero diligentior. *E.* Sic tandem ſapies.

COLL. 53.

Galatinus, Buchardus.

EUge, dimiſſi ſumus ad ludum, audiſtíne? *B.* Quidni audirem, cùm egomet adfuerim? *G.* Placétne pauliſper

liſper confabulari? deinde ludemus unâ. *B.* Mallem ego priùs ludere. *G.* Atqui difficile eſt ludum abrumpere. *B.* Planè verum dicis, & ego in me ſic experior. *G.* Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum. *B.* Imò tuum eſt dare, ut qui me laceſſiveris. *G.* Æquum dicis; redde nomina *Latinè*, quæ tibi *Anglicè* proponam. *B.* Qua de re propones? *G.* De ſupellectili. *B.* Tentabo reſpondere, modò nè plura quàm decem proponas. *G.* Enumerabo in digitis, nè fortè numerum excedam. Audi igitur. *B.* Iſthîc ſum. *G. A cupboard.* *B.* Abacus. *G. A bench.* *B.* Sella. *G. A candleſtick.* *B.* Candelabrum. *G. A caldron.* *B.* Ahenum. *G. A pair of bellows.* *B.* Follis. *G. A pillow.* *B.* Pulvinar. *G. A bolſter.* *B.* Cervical. *G. Linnen-cloth.* *B.* Linteum. *G. A pot of earth.* *B.* Olla. *G. A flagon of wine.* *B.* Oenophorum. *G.* Errâſti ſemel. *B.* Ubi? *G.* Dixiſti *linteum* pro *lodice*. *B.* Fateor: debeo tibi ſemel victoriam. *G.* Nunc viciſſim propone, ut redimas, ſi potes. *B.* Vis reſpondere de eduliis? *G.* Ut libet. *B. Freſh meat.* *G.* Caro recens. *B. Pork.* *G.* Suilla. *B. Veniſon.* *G.* Ferina. *B. Veniſon of a wilde Boar.* *G.* Aprugna. *B. Sod milk.* *G.* Lac decoctum. *B. Whey.* *G.* Serum, *vel* ſerum lactis. *B. New cheeſe.* *G.* Caſeus recens. *B. Pottage.* *G.* Jus carnium. *B. Fiſh ſod.* *G.* Piſcis elixus. *B. Pickle.* *G.* Condimentum. *B.* Falleris. *G.* Quid ergò eſt? *B. Intinctus.* *G.* Condimentum volo. *B.* At ego nolo contendere. *G.* Quis contendit? conſulamus. *B.* Quin priùs ludamus; illud fiet poſteriùs. *G.* Age, fiet, nè amittamus ludendi occaſionem.

COLL. 54.

Moſes, Olevitanus.

JAmdudum tædet me toties repetere luſus Scholaſticos. *O.* Quid facias igitur? *M.* Eamus in hortum noſtrum. *O.* Quid agemus? *M.* Ambulabimus, colloquemur, Dei beneficia in ejus operibus commemorabimus. *O.* Nihil ſanè jucundius: ſed interim petenda eſt à præceptore venia. *M.* Jam impetravi mihi, & item uni quem vellem ducere.

ducere. *O.* Bene res habet; eamus, ducente Deo. *M.* Precor ut nos cuſtodiat. *O.* Ego quoque idem precor tecum.

COLL. 55.

Sulpitius, Munchius.

IMpetrâſtis ludendi facultatem? *M.* Impetravimus. *S.* Ad quod uſq; tempus? *M.* Ad cœnam uſque. *S.* Qui dederunt verſus? *M.* Primi & ſecundi. *S.* Quid cæteræ claſſes? *M.* Primus quiſque decurio trium proximarum claſſium pronunciavit unam è Sacris literis ſententiam. *S.* Nonne precati eſtis, ut ſolemus? *M.* Precati, & quidem præſente ludimagiſtro: tu verò ubi eras? *S.* Iveram domum, à matre accerſitus. *M.* Nunc igitur quid agere cogitas? *S.* Ludere ſeſquihoram; deinde ad ſtudium me recipere. *M.* Vin' tu ut tibi ſim colluſor? *S.* Quidni velim? *M.* Quo luſu nos exercebimus? *S.* Nullus eſt mihi jucundior pilâ palmariâ. *M.* Nec mihi quidem. *S.* Viſamus igitur, an cæteri partes ſortiti ſint: nam ſi ſoli luderemus, minùs eſſet voluptatis. *M.* Viſamus ſané.

COLL. 56.

M. R.

VIſne ire mecum? *R.* Quò properas? *M.* Ad lacum. *R.* Quid eó? *M.* Lotum pedes. *R.* I ſanè; nunc lotione mihi opus non eſt. *M.* Sed interim parùm fabulabimur. *R.* Nè fabulari quidem nunc velim. *M.* Atqui utilis eſt confabulatio, duntaxat de honeſtis rebus. *R.* At mihi utilior eſt ad valetudinem exercitatio corporis. *M.* Quid ſi manſero tecum? *R.* Prudenter facies, & nos pilâ palmariâ colludemus. *M.* Bene vertat Deus: maneo. *R.* Aliàs lotum unà tecum ibo: cùm ſcilicet longius erit temporis ſpatium. *M.* Ad ludum igitur nos accingamus. *R.* Nulla eſt in mora.

COLL. 57.

Vincentius, Bonus.

CUR hodie non luſiſti nobiſcum? *B.* Non erat mihi ludendi ſpatium. *V.* Quid habes negotii? *B.* Non

B. Non abſolveram penſum meum. *V.* Quod penſum? *B.* Dimidium exemplaris reſtabat mihi perſcribendum. *V.* Perfeciſtine? *B.* Perfeci. *V.* Laudo tuam diligentiam: ludes aliàs otioſé. *B.* Cùm voluerit Deus. *V.* Rectè dicis: nam abſque voluntate ejus fieri nihil poteſt.

COLL. 58.

Primus puer, Præceptor, Secundus puer, & Tertius.

SAlve, præceptor. *Præ.* Sit vobis ſalus à *Chriſto*. *Pueri.* Amen. *P.* Jámne repetiviſtis? *Pri.* Etiam, præceptor. *P.* Quis docuit vos? *Pri.* Subdoctor. *P.* Quid nunc vultis? *Sec.* Ut per te liceat nobis parumper ludere. *Præ.* Non eſt ludendi tempus. *Ter.* Non petimus omnibus, ſed nobis parvulis tantúm. *Præ.* Atqui pluit, ut videtis. *Sec.* Ludemus in pergula. *P.* Quo luſu? *Sec.* Aciculis, vel juglandibus. *P.* Quid mihi dabitis? *Pri.* Dicemus nomina. *P.* Quot dicetis ſinguli? *Sec.* Duo. *P.* Dicite igitur. *Pri. Paper*, Charta; *Ink*, Atramentum. Dixi. *Sec.* A *Book*, Liber; *A Little book*, Libellus. Dixi. *Ter. A Cherry*, Ceraſum; *Walnuts*, Juglandes. Diximus. *P.* Quàm belli eſtis homunculi? Ludite ad cœnam uſque. *Pueri.* Gratias agimus, præceptor.

COLL. 59.

A. B.

UBI nunc eſt pater tuus? *B.* Puto eum eſſe *Lugduni*. *A.* Quid illic agit? *B.* Negotiatur. *A.* Ex quo tempore? *B.* Ab ipſo initio mercatûs. *A.* Valdè miror quî audeat illic commorari tot dies, cùm peſtilentia tanta ſit per totam urbem. *B.* Non eſt adeò mirandum. *A.* Itáne tibi videtur? *B.* Ità profectó: fuit enim aliàs in majore periculo: ſed Dominus Deus ſemper eum cuſtodivit. *A.* Credo equidem, & adhuc cuſtodiet. Sed quando eſt reverſurus? *B.* Neſcio; in horas exſpectamus. *A.* Reducat illum Deus. *B.* Ità precor.

COLL. 60.

Elizius, Delphinus.

QUa de re ſic elatus es lætitiâ? *D.* Pater meus modò advenit. *E.* Quid mea refert? *D.* Imò plurimùm; quia nobis impretravit ludendi veniam. *E.* Aín' tu? *D.* Vide pueros jam ludentes in area. *E.* Ludant ſanè alii: ego ſtudere malim quàm ludere. *D.* Nec minùs ego, ſed in tempore: nam (ut eſt in proverbio) *Omnia tempus habent.* Unde & nos rectè monet *Cato* noſter,

Interpone tuis interdum gaudia curis;
Ut poſſis animo quemvis ſufferre laborem.

E. Vera ſunt quæ dicis, fateor: ſed interim omitte me, ut ſeriò ſtudeam. *D.* Per me ſtudeas licet; nihil impedio: at ego hâc utar occaſione. *E.* Utere ſané.

COLL. 61.

Nomenclator, Quidam puer ex turba, item Alius.

HEus, pueri, heus, heus, heus! *Q.* Quid clamitas? *N.* Deſiſtendum eſt à luſu. *Q.* Eho inepte, nondum quarta exacta eſt. *N.* Imò ferè ſemihora poſt quartam. *Q.* Cur non dediſti ſignum? *N.* Quia tintinnabuli funis fractus eſt. *A.* Clama iterum; ſed attolle vocem. *N.* Heus, pueri, recipite vos omnes. *A.* Feſtinate, feſtinate, inquam; urget præceptor. *N.* Deſine clamare, accurrunt omnes.

COLL. 62.

Orontius, Quintus.

QUid ità lætus es? *Q.* Quia venit pater. *O.* Aín' tu? Unde venit? *Q.* *Lutetiâ.* *O.* Quando advenit? *Q.* Modó. *O.* Jámne ſalutâſti? *Q.* Salutavi, cùm ex equo deſcenderet. *O.* Quid ampliùs illi feciſti? *Q.* Calcaria detraxi & ocreas. *O.* Miror te non manſiſſe domi propter ejus adventum. *Q.* Nec ille permiſiſſet, nec ego vellem; præſertim nunc, cùm audienda eſt prælectio. *O.* Bene tibi conſulis, qui temporis rationem habeas. Sed quid pater? valétne? *Q.* Rectè, Dei beneficio. *O.* Equidem gaudeo plurimùm tuâ & ejus causâ, quòd ſalvus peregre redierit.

dierit. *Q.* Facis ut amicum decet: ſed cras pluribus verbis colloquemur. Vidi præceptorem, qui jam ingreditur auditorium. *O.* Eamus auditum prælectionem.

COLL. 63.

Marcus, Aaron.

MIſeret me tui. *A.* Quid itá? *M.* Quòd pennâ tuâ tam miſerè abutaris. *A.* Quomodo abutor? *M.* Quia peſſimè tractas eam in acuendo. *A.* Non eſt culpa mea, nè quid erres. *M.* Cujus igitur? *A.* Scalpelli mei, cujus acies obtuſa eſt. *M.* Scalpellum in culpa non eſt, ſed tu ipſe. *A.* Cur iſtud dicis? *M.* Quia debuiſti vel ſcalpellum tuum acuere, vel aliud alicunde rogare commodatò, ſaltem ad præſens negotium. *A.* Non audeo petere. *M.* Quid times? *A.* Nè mihi denegetur. *M.* Ecce tibi meum. *A.* Gratias ago. *M.* Utere quantùm voles, ſed rectè. *A.* Sciens non abutar. *M.* Nec ſis poſthac tam verecundus in petendo. *A.* Sic eſt ingenium meum; ſoleo libentiùs dare quàm petere. *M.* Utinam multi eſſent tui ſimiles. Sed tamen *qui libenter dat beneficium, is petere quoq; libere poteſt.* Sed ego te nimis detineo; perfice quod cœperas.

COLL. 64.

A. B.

CUr non venit *Petrus* in ſcholam? *B.* Eſt occupatus. *A.* In quo negotio? *B.* In ligno ſtruendo. *A.* Quî ſcis? *B.* Dictum eſt mihi. *A.* A quo? *B.* A patre ejus. *A.* Ubi eum vidiſti? *B.* Fuit mihi obvius cùm venirem. *A.* Vide nè mentiaris: nam ex illo quæram, ſi fortè occurrat mihi per vicos. *B.* Reperies ſic ut dico.

COLL. 65.

Sulpitius, Rogerus.

CUr hodie manè abſuiſti? *R.* Occupatus eram. *S.* In quo negotio? *R.* In ſcribendis ad matrem literis. *S.* Quid opus erat illi ſcribere? *R.* Quia ad me ſcripſerat. *S.* Ergò reſcripſiſti. *R.* Propriè loqueris. *S.* Unde tibi miſerat

ſerat literas? *R.* Rure; nempe ex villa noſtra. *S.* Quando rus profecta eſt? *R.* Superioribus diebus. *S.* Quid agit ruri? *R.* Curat noſtra negotia ruſtica. *S.* Quid potiſſimúm? *R.* Præparat ea quæ ſunt opus ad proximam vindemiam. *S.* Prudenter agit. *R.* Unde iſtud probares? *S.* Nam *omnibus in rebus adhibenda eſt præparatio diligens.* *R.* Quis te iſtud docuit? *S.* Quidam pædagogus dictavit è *Cicerone.* *R.* Quâ occaſione? *S.* Cùm admoneret, ut me diligenter pararem ad reddendam hebdomadam poſtero die. *R.* Profectò rectè monebat. *S.* Sed ad propoſitum revertamur. Non habetis villicum, qui curet ruri negotia veſtra? *R.* Imò & villicum habemus, & famulos, & ancillas. *S.* Quid opus eſt illic tuæ matris operâ? *R.* Quia meliùs novit providere rebus omnibus, quàm iſti imperiti ruſticolæ. *S.* Nihílne ampliús? *R.* Sine me finire propoſitum. *S.* Putabam te abſolviſſe; perge. *R.* Etiam (ut ex patre audivi) *Præcipua cura domini requiritur in re familiari adminiſtranda.* *S.* Ergò pater tuus nunc potiùs deberet ad villam eſſe. *R.* Non poteſt. *S.* Quid prohibet? *R.* Quia totus eſt in arte ſua occupatus. *S.* Majorem, ut opinor, ex ea re fructum percipit. *R.* Quis dubitet? *S.* Indè igitur fit, ut relinquat uxori omnem curam rei domeſticæ. *R.* Omnino ſic eſt. *S.* Sed mater quando eſt reverſura? *R.* Vix ante perfectam vindemiam. *S.* Quid tu? non ibis vindemiatum? *R.* A matre (ut ſpero) brevì accerſar. Sed, quæſo te, quid cogitamus? jam omnes in auditorium currunt. *S.* Bene res habet; curramus & nos, nè poſtremi ſimus.

COLL. 66.
Riparius, Amadæus.

AUdiviſtine horologium? *A.* Dudum ſonuit. *R.* Dinumerâſti horas? *A.* Dinumeravi. *R.* Quota eſt? *A.* Ferè ſeſquiprima. *R.* Inſtat igitur prælectionis tempus: fac ut paratus ſis. *A.* Ubi merendam peredero, ecce me paratum. *R.* Cur meridie non adfuiſti nobiſcum? *A.* Pro-

A. Prodieram cum bona venia præceptoris. *R.* Sed interim ſum tibi impedimento. *A.* Nihil impedis; nè bolum quidem perdidi interpellatione tuâ. *R.* Bene habet; perge, ſed matura.

COLL. 67.
Ligorius, Saraſinus.

FEciſtine officium tuum? *S.* Qua in re? *L.* In repetenda prælectione. *S.* Nihil adhuc repetivi. *L.* Quid cauſæ fuit? *S.* Exſpectabam dum rediret compar meus. *L.* Quò ille ivit? *S.* Domum. *L.* Quid eó? *S.* Petitum merendam. *L.* Quid ſi redibit ſerius? *S.* Neſcio; fieri poteſt. *L.* Vis interea mecum repetere? *S.* Equidem non recuſo. *L.* Secedamus igitur, nè quis moleſtus ſit nobis. *S.* Profectò bene mones; nemo ſtudere poteſt in tanto ambulatorum ſtrepitu & clamore. *L.* Aſpice illic locum remotiſſimum, ubi nulli ſunt ambulantes. *S.* Eamus illuc.

COLL. 68.
D. E.

QUO properas? *E.* Eo cœnatum; quid tu? *D.* Jam cœnavi. *E.* Quotâ horâ? *D.* Quintâ, ut ferè ſolemus. *E.* Quid nunc ages? *D.* Repetam aliquid eorum quæ reddere habemus craſtino die. *E.* Ego didici ex pædagogo meo, Non eſſe tam citò à cibo ſtudendum. *D.* Iſtud ego quoque didici; ſed volo nunc ediſcere. *E.* Quid ergò facies? *D.* Ego, quaſi animi causâ, prælectionem particulatim aliquoties legam & perlegam. *E.* Quid tum? *D.* Ità paulatim fiet, ut ſine cura, ſine tædio, ſine moleſtia, bonam partem prælectionis ediſcam. *E.* Iſta non ſatis intelligo, & certè videris mihi ſupra ætatem ſapere. *D.* Non eſt res adeò difficilis, quin te docere poſſem, niſi ad cœnam properares. *E.* De cœna in tempore admones: ego igitur ejus causâ me domum recipio. Vale. *D.* Ducat te Deus, & reducat.

PRÆFATIUNCULA, QUÆ septem proximis Colloquiis præfixa erat.

NE pueri nihil agendo discant malè agere, præsertim otioso sermone, pravisq; aut ineptis colloquiis sese invicem corrumpentes; omnibus modis incitandi sunt, ut in schola dum præceptoris ingressum exspectant, assuescant interea bini ternive id quod ab eo præscriptum fuerit simul repetere. Plurimùm proderit hæc illis jucunda exercitatio, eosq; interim ab otio, lascivia, multisque aliis rebus malis, quibus offenditur Deus, avertere poterit. Sed quia sine puerili colloquio ejusmodi repetitiones tractari non solent, pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint, nihil aliud quàm barbarè loquuntur; idcirco, ut Latinè *inter se loqui paulatim discant hac de re, hîc aliquot breves colloquendi formulas proposuimus. Cæterùm in præceptoris diligentia situm erit, ut hæc ipsa colloquia discipulis aliquoties interpretetur, doceátq; quomodo in his, & aliis ejus generis, (quæ tradere ipse poterit) sese & domi & in schola debeant exercere, ad idque illos identidem cohortetur. Ità fiet, progressu temporis, ut promptiores semper & alacriores eos habiturus sit ad ea maturè reddenda quæ scripserit: hinc etiam consequetur, ut minore cum labore ac molestia docendi munus exsequatur.*

COLL. 69.

A. B.

VIsne repetamus una? *B.* Quidnam? *A.* Id quod nobis præscriptum est. *B.* Equidem volo: sed quo genere repetendi utemur? *A.* Audiamus nos vicissim. *B.* Sic præceptor nos monet sæpe. *A.* Rectè monet; sed malè paremus. *B.* Uter incipiet? *A.* Ego, si ità tibi placet. *B.* Maximè placet; incipe igitur. *A. Secundæ declinationis nomina his exemplis* Latinè *declinantur,*

Magister, Puer, Dominus, Lanius, Antonius, Regnum.

B. Quæ sunt hodie declinanda? *A.* Hesternum quidem est *Lanius*, hodiernum verò *Antonius*. *B.* Cur nos id repetimus

petimus quotidie, quod pridie reddidimus? *A.* Quia ſic præceptor jubet. *B.* Id ſatis ſcio: ſed cur jubet? *A.* Ad confirmandam memoriam. *B.* Agè, declina *Lanius.*

A. Nom. Sing. *Hic Lanius.* Gen. *hujus lanii,* &c. *ad finem uſque.*

B. Verte *Anglicé.* A. *Lanius, lanii,* g. m. *A Butcher.*

B. Declina *Antonius.*

A. Nom. Sing. *Hic Antonius.* Gen. *hujus Antonii.* Dat. *huic Antonio,* &c. *ad finem uſque.*

B. Verte *Anglicé.* A. *Antonius, Antonii,* g. m. eſt nomen viri, *It is the proper name of a man,* Anglicè *Antony.* *B.* Cur dicis nomen viri? tu nondum es vir. *A.* Fateor; ſed ſunt alii *Antonii,* qui viri ſunt. *B.* Utinam aliquando vir evadas. *A.* Evadam, Deo juvante.

B. Attende nunc, ut viciſſim audias me. *A.* Iſthîc ſum, dic audacter.

B. *Secundæ declinationis nomina.* *A.* Deſine; Præceptor adeſt. *B.* Audio tuſſientem; deſinamus, nè putet nos garrire.

COLL. 70.

C. D.

MOx aderit præceptor: repetamus. *D.* Quid opus eſt mihi repetitione? ſolus repetivi ſatis: omnia teneo memoriâ. *C.* Quid tum? *Quanto ſæpius repetes, tanto melius tenebis.* *D.* Bene mones: habeo tibi gratiam.

C. Incipe: tempus abit.

D. *Quartæ declinationis.* *C.* Erras, *Daniel:* incipiendum eſt ab exemplo heſterno. *D.* Erravi, fateor. *C.* Dic igitur nunc rectè. *D.* Nom. Sing. *Hoc Sedile.* Gen. *hujus ſedilis,* &c. *ad finem uſque.*

Quartæ declinationis nomina hoc exemplo declinantur,

Nom. Sing. *Hic Senſus.* Gen. *hujus ſenſûs.* Dat. *huic ſenſui.*

C. Hactenus; audio præceptorem.

COLL. 71.

E. F. G.

QUid agis, *Franciſce?* inſtat præceptoris adventus. *F.* Scilicet; inſtat: nondum eſt ſemihora poſt ſecundam.

dam. *E.* Tamen non debemus interim tempore ſic abuti: repetamus. *F.* Non ſtabit per me: ego enim ſum paratus. *E.* Incipe igitur. *G.* Exſpectate parumper, quæſo, ego ſum veſtræ decuriæ. *E.* Matura. *F.* Dicamus ſuum quiſque caſum ordine, ut interdum nos docet præceptor. *E.* Satis eſt verborum, attendite. *F.* Quid aliud agimus?

E. Tertiæ declinationis nomina his exemplis Latinè *declinantur*, Pater, Lumen, Rupes, Meſſis, Pars, Sedes, Vectigal, Laquear.

F. Nom. Sing. *Hæc Rupes.* Gen. *hujus rupis.* Dat. *huic rupi.* *E.* Acc. *hanc rupem.* *G.* Voc. *ô rupes.* Abl. *ab hac rupe.*

F. Nom. Pl. *Hæ rupes.* *G.* Gen. *harum rupum.* *E.* Errâſti, *Gabriel*, corrige erratum. *G.* Gen. *harum rupium.* *E.* Dat. *his rupibus.* Acc. *has rupes.* *G.* Voc. *ô rupes.* Ablat. *ab his rupibus.*

E. Verte *Anglicé.* *G. Rupes, rupis*, g. f. *A rock.*

E. Pone in oratione. *F.* Non eſt in libro noſtro.

E. Sed præceptor docuit. *F.* Alta rupes, *A high rock.*

E. More patrio dicis, aſpera fortiter, *high.* *F. An high rock.*

E. Nom. Sing. *Hæc Meſſis.* *G.* Gen. *hujus meſſis.* *E.* Dat. *huic meſſi*, &c. *uſque ad finem hujus nominis; deinde ſic pergunt colloqui.*

E. Ambo errâſtis. *F.* Erravi, fateor. *G.* Ego quoque: ſed uter erit victus? *E.* Præceptor judicabit. *F.* Æquum dicis. *E.* Vultíſne dicamus iterum, ad memoriam confirmandam? *F.* Quidni? *G.* Quid ſi præceptor interveniat? *E.* Quid tum? laudabit nos ore pleno.

G. Sed mutandus eſt ordo. *E.* Non eſt dubium; incipe, *Franciſce.*

F. Tertiæ Declinationis nomina, &c.

COLL. 72.

H. I.

VIſne repetere mecum? *I.* Cur tam citò? *H.* Nè obſervator nos deprehendat garrientes, aut otioſos.

I. Agè,

I. Agè, repetamus ; ſed uter incipiet? *H.* Ego, quia victor ſum.

I. Dic igitur.

H. Prudens, nomen adjectivum, ſic declinatur in genera :

Hic Prudens, g. m. *hæc prudens*, gen. f. *hoc prudens*, gen. n.

Idem nomen ſic declinatur in caſus :

Nom. Sing. *Hic hæc & hoc Prudens.*

I. Gen. *Prudentis. H.* Dat. *Prudenti.*

I. Acc. *Prudentem, & prudens*, &c. *ad finem uſque.*

COLL. 73.

L. M.

CUR tu es otioſus? *M.* Non ſum omnino. *L.* Quid agis igitur ? *M.* Cogito de lectione reddenda. *L.* Ego quoque id ago; repetamus una. *M.* Fiat ; ſed quam rationem tenebimus? *L.* Age præceptoris partes, ego diſcipuli. *M.* Valde placet mihi conditio. *L.* Sed nè ſis mihi auſterior. *M.* Nè timeas, nôſti me ſatis. *L.* Novi. *M.* Declina *Lego* in modo infinito.

L. Infiniti modi tempus præſens & præteritum imperfectum, *Legere* ; præteritum perfectum & pluſquam perfectum, *Legiſſe. M.* Perge. *L.* Sine me paulliſper reſpirare, quæſo, præceptor. *M.* Agè, ſino ; ſatiſne reſpirâſti? *L.* Satis. *M.* Perge nunc. *L.* Futurum indefinitum, *Lecturum eſſe.* Gerundia, *Legendi*, &c. *ad finem uſque.*

M. Gaudeo te rectè feciſſe officium. *L.* Ego verò mihi gratulor. Sed eſt Deo gratia. *M.* Rectè dicis, utinam ex animo. *L.* Ex animo certè. *M.* Bene habet : deſinamus : ſentio præceptoris adventum. *L.* Eccum, adeſt.

COLL. 74.

N. O. P. Q. R.

HEus, pueri, nos hic ſumus quinque : repetamus hodiernum verbum, ut ſolemus coram præceptore. *O.* Nemo (ut opinor) contradicet. *P.* Quis contradiceret ?

ceret? noſtra omnium res agitur. *Q.* Incipe igitur, *Nicolae*, qui primus ſedes.

N. Optativi & Subjunctivi modi præſens, *Audiam.* *O.* *Audias.* P. *Audiat.* Q. *Audiamus.* R. *Audiatis.* N. *Audiant.* *O.* Præteritum-imperfectum, *Audirem.* P. *Audires.* Q. *Audiret.* R. *Audiremus.* N. *Audiretis.* O. *Audirent.* *P.* Præteritum-perfectum, *Audiverim.* Q. *Audiveris.* R. *Audiverit.* N. *Audiverimus*, &c. *uſque ad finem verbi, pergunt ordine.*

COLL. 75.
S. T. V.

HIc dies nobis eſt feriatus, & jam ſatis luſimus. *T.* Satis, opinor. *S.* Vultis ergò ut animi gratiâ conferamus de ſtudiis noſtris? *T.* Sanè mihi gratum feceris. *V.* Mihi verò gratiſſimum. *T.* Sed quid tractabimus? *S.* Tentemus declinare aliquod verbum *Latinè* ſimul & *Anglicè.* *V.* Incipe igitur, qui nos provocâſti. *S.* Faciam, quando ità placet vobis. *T.* Audiamus.

S. Indicativi modi præſens tempus, Doceo, *I teach:* doces, *thou teacheſt:* docet, *he teacheth.* Pl. Docemus, *we teach:* docetis, *ye teach:* docent, *they teach.*

T. Præteritum-imperfectum, Docebam, *I did teach:* docebas, *thou didſt teach:* docebat, *he did teach.*

Pl. Docebamus, *we did teach:* docebatis, *ye did teach:* docebant, *they did teach.*

S. Præteritum-perfectum, Docui, *I have taught:* docuiſti, *thou haſt taught:* docuit, *he hath taught.*

V. Docuimus, *we have taught:* docuiſtis, *ye have taught:* docuerunt vel docuêre, *they have taught.*

S. Aliter *Anglicè, I have taught, thou haſt taught, he hath taught, we have taught, ye have taught, they have taught.*

T. Præteritum-pluſquam-perfectum. *S.* Docueram, *I had taught:* docueras, *thou hadſt taught*, &c. *Sic pergunt quatenus placet.*

Libri primi finis.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

LIBER II.

COLLOQ. 1.

Cornelius, Martialis.

QUid legis? *M.* Literas. *C.* A quo? *M.* A patre. *C.* Quando accepiſti? *M.* Heri, veſperi. *C.* Quis attulit? *M.* Neſcio. *C.* Neſcis? Quis tibi reddidit eas? *M.* Ancilla quædam à caupone. *C.* Unde ſunt datæ? *M. Lutetiâ*, credo. *C.* Quo die? *M.* Nondum licuit inſpicere. *C.* Nempe ego te interpellavi. *M.* Parùm refert, non adeò ſum occupatus. *C.* Agè, perlege tuam Epiſtolam, ego interea ſtudebo. *M.* Ego quoque mox idem faciam.

COLL. 2.

Muſicus, Heraldus.

QUO in ſtatu ſunt res veſtræ *Lugdunenſes? H.* Neſcio; jampridem nihil audivimus. *M.* Nihilne ſcripſit frater tuus? *H.* Poſt menſes duos nihil literarum miſit, quod viderit pater. *M.* Fortaſſe ægrotat. *H.* Minimè verò: nam tabellarii ſæpe nobis ſalutem nunciant verbis ejus. *M.* Libenter audio illum rectè valere: valde enim diligo, quia fuit mihi ſuaviſſimus condiſcipulus. *H.* Ille (ut opinor) te viciſſim diligit. *M.* Id verò mihi non eſt dubium. Sed nos hora vocat; eamus in auditorium. *H.* Maturemus. Jam recitatur catalogus.

COLL. 3.

Obſervator, Briſcuntellus.

DEſinite, ô pueri, garrire, abſente magiſtro,
Verba quibus ſummus læditur ille Pater.

De

ceret? noſtra omnium res agitur. *Q.* Incipe igitur, *Nicolae*, qui primus ſedes.

N. Optativi & Subjunctivi modi præſens, *Audiam.* *O.* *Audias.* P. *Audiat.* Q. *Audiamus.* R. *Audiatis.* N. *Audiant.* *O.* Præteritum-imperfectum, *Audirem.* P. *Audires.* Q. *Audiret.* R. *Audiremus.* N. *Audiretis.* O. *Audirent.* *P.* Præteritum-perfectum, *Audiverim.* Q. *Audiveris.* R. *Audiverit.* N. *Audiverimus*, &c. *uſque ad finem verbi, pergunt ordine.*

COLL. 75.
S. T. V.

HIc dies nobis eſt feriatus, & jam ſatis luſimus. *T.* Satis, opinor. *S.* Vultis ergò ut animi gratiâ conferamus de ſtudiis noſtris? *T.* Sanè mihi gratum feceris. *V.* Mihi verò gratiſſimum. *T.* Sed quid tractabimus? *S.* Tentemus declinare aliquod verbum *Latinè* ſimul & *Anglicé*. *V.* Incipe igitur, qui nos provocâſti. *S.* Faciam, quando ità placet vobis. *T.* Audiamus.

S. Indicativi modi præſens tempus, Doceo, *I teach:* doces, *thou teacheſt:* docet, *he teacheth.* Pl. Docemus, *we teach:* docetis, *ye teach:* docent, *they teach.*

T. Præteritum-imperfectum, Docebam, *I did teach:* docebas, *thou didſt teach:* docebat, *he did teach.*

Pl. Docebamus, *we did teach:* docebatis, *ye did teach:* docebant, *they did teach.*

S. Præteritum-perfectum, Docui, *I have taught:* docuiſti, *thou haſt taught:* docuit, *he hath taught.*

V. Docuimus, *we have taught:* docuiſtis, *ye have taught:* docuerunt vel docuêre, *they have taught.*

S. Aliter *Anglicè*, *I have taught, thou haſt taught, he hath taught, we have taught, ye have taught, they have taught.*

T. Præteritum-pluſquam-perfectum. *S.* Docueram, *I had taught:* docueras, *thou hadſt taught*, &c. *Sic pergunt quatenus placet.*

Libri primi finis.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM LIBER II.

COLLOQ. 1.

Cornelius, Martialis.

QUid legis? *M.* Literas. *C.* A quo? *M.* A patre. *C.* Quando accepiſti? *M.* Heri, veſperi. *C.* Quis attulit? *M.* Neſcio. *C.* Neſcis? Quis tibi reddidit eas? *M.* Ancilla quædam à caupone. *C.* Unde ſunt datæ? *M. Lutetiâ*, credo. *C.* Quo die? *M.* Nondum licuit inſpicere. *C.* Nempe ego te interpellavi. *M.* Parùm refert, non adeò ſum occupatus. *C.* Agè, perlege tuam Epiſtolam, ego interea ſtudebo. *M.* Ego quoque mox idem faciam.

COLL. 2.

Muſicus, Heraldus.

QUO in ſtatu ſunt res veſtræ *Lugdunenſes? H.* Neſcio; jampridem nihil audivimus. *M.* Nihilne ſcripſit frater tuus? *H.* Poſt menſes duos nihil literarum miſit, quod viderit pater. *M.* Fortaſſe ægrotat. *H.* Minimè verò: nam tabellarii ſæpe nobis ſalutem nunciant verbis ejus. *M.* Libenter audio illum rectè valere: valde enim diligo, quia fuit mihi ſuaviſſimus condiſcipulus. *H.* Ille (ut opinor) te viciſſim diligit. *M.* Id verò mihi non eſt dubium. Sed nos hora vocat; eamus in auditorium. *H.* Maturemus. Jam recitatur catalogus.

COLL. 3.

Obſervator, Briſcuntellus.

DEſinite, ô pueri, garrire, abſente magiſtro,
Verba quibus ſummus læditur ille Pater.

De

De ſtudiis potiùs tractate & rebus honeſtis:
Diſcite ſermones aptáque verba loqui.
Diſcite & inter vos reddenda revolvere ſæpe:
Doctor enim pueris ſemper adeſſe nequit.
Diſcite ſectari veſtigia certa bonorum:
Otia vos fallant blanda, cavete, precor.
En, ego præmoneo, vos nè delectet abuti
Tempore, nè tergum verbera dura premant.
Ecce iterum vobis morum prædico magiſter:
Si quis erit cæſus, nè mihi det vitio.
B. *Deſine plura loqui, nemo parére recuſat:*
Eſt monitor nobis optimus ille Pater,
Illiúſque Patris natus, cui nomen Ieſus,
Et qui nos renovans Spiritus intus alit.
Ob. *Quem mihi ſperâſſem tam reſpondere paratum?*
Quis puer Angelicos mittit ab ore ſonos?
O quàm te memorem, noſtræ doctiſſime claſſis!
Nam tibi divinum carmen ab ore fluit.
Non ſum tam felix, ut fundam ex tempore verſus:
Sed modò quæ dixi præmeditatus eram.
B. *Si meditatus eras, quî nunc tam fundis apertè*
Caſtalios latices? qui furor iſte novus?
Ob. *Nam tua me tantis moverunt carmina flammis,*
Ut mihi nunc videar poſſe movere feras.
B. *Sed cur immeritum tantis me laudibus effers?*
Eſt tribuenda uni gloria ſumma Deo.
Atque utinam eloquium nobis ſpatiúmque daretur,
Et noſtra in laudes ſolveret ora ſuas.
Sed quia tempus adeſt ut voce & mente precemur,
Idque jubet doctor, deſino plura loqui.

COLL. 4.

Obſervator, Puer.

QUid agis? *P.* Scribo. *O.* Quid ſcribis? *P.* Sententias. *O.* Quas? *P. Ex novo Teſtamento. O.* Bene facis: unde habuiſti? *P.* Hypodidaſcalus dictavit nobis. *O.* Quando? *P.* Herí. *O.* Quotâ horâ? *P.* Meridie. *O.* Ubi? *P.* In area.

area. *O.* Qui aderant? *P.* Omnes domeſtici, præter primos & ſecundos. *O.* Ubi erant illi? *P.* In aula communi. *O.* Quid agebant? *P.* Diſputabant. *O.* Vale, & perge ſcribere.

COLL. 5.

Obſervator, Pueri garrientes.

QUid vos hîc agitis, pueri? Mihi videmini garrire, & nugas agere. *Quidam puer.* Longè falleris: nam repetimus unâ. *O.* Qua de re? *P.* De *verbis anomalis*, id quod reddendum eſt horâ tertiâ. *Ob.* Bene facitis. *P.* Vis audire noſtrum colloquium? *Ob.* Imò pergite; majus opus moveo; volo tendere laqueos Picis & Graculis. *P.* In area multos ad ſolem invenies. *Ob. Retibus eſt illic præda parata meis.*

COLL. 6.

Obſervator, Pueri garrientes.

AT at! ecce nunc capti eſtis: non fatemini? *Quidam puer.* Certè fatemur ingenué: ſed non dicebamus mala verba. Quæſo te, mi *Nicolae*, nè velis notare nos. *Ob.* Quid garriebatis? audivi neſcio quid de jentaculo. *P.* Illud eſt; loquebamur de jentaculo matutino, quia famulus non dederat nobis in tempore. *Ob.* Puto id fuiſſe; nec certè eſt valde magnum malum, niſi quòd ſunt otioſa verba. *P.* Sed *Latinè* loquebamur. *Ob.* Audivi; ſed non erat fabulandi locus. Nam (ut ſcitis) hoc puſillum temporis à merenda debet vobis eſſe valde pretioſum, cùm ſit dicatum ſtudio; ſcilicet ut ſe diligenter quiſque præparet ad reddenda magiſtris ea quæ præſcripſerint: nonne verum dico? *P.* Certè verum dicis; debuiſſemus legere ſimul de *Teſtamento* quæ mox oportebit reddere: ſed ignoſce, precor, ſuaviſſime *Nicolae*: poſthac erimus prudentiores, & officium noſtrum diligenter faciemus. *Ob.* Si ſic feceritis, Præceptor vos amabit, tanquam minuta ſua inteſtina. Nonne videtis quemadmodum diligit bonos pueros & ſtudioſos? nec amat ſolùm, ſed etiam laudat & præmiolis afficit. *P.* Iſta

ſci-

ſcimus, & quotidie experimur. *O.* Ergò mementote, & promiſſa facite. *P.* Tacebis igitur hanc culpam? *O.* Tacebo; ſed eâ lege, ut caveatis recidere. *P.* Cavebimus, *Chriſto* favente.

COLL. 7.

Nomenclator, Puer.

UBi eſt frater tuus? *P.* Modò ivit domum. *N.* Quid eò? *P.* Petitum nobis opſonium. *N.* Quid nunc opus eſt opſonio? *P.* In merendam. *N.* Annon habetis in arca veſtra? *P.* Non. *N.* Quid ità non? *P.* Quia mater non ſolet nobis dare opſonium, niſi in præſens tempus. *N.* Nempe quia novit vos eſſe guloſos. *P.* Quomodo guloſi ſumus? *N.* Quia fortaſſe uno convictu devoratis quod in tres datum fuerit. *P.* Tace. *N.* Ego dicam præceptori, fratrem tuum nihil aliud quàm diſcurrere. *P.* Atqui prodire non ſolet, niſi cum bona venia præceptoris. *N.* Atqui præceptorem fallit. *P.* Quomodo fallit eum? *N.* Non enim mens eſt præceptoris, ut ter quotidie prodeat. *P.* Sine illum venire, videbis quid tibi reſpondeat. *N.* Imò videat quid præceptori reſpondeat.

COLL. 8.

Paſtor, Languinus.

FRater tuus venitne *Lugduno?* *L.* Jam venit herì ante meridiem. *P.* Nihilne literarum tibi attulit? *L.* Nihil. *P.* Quid igitur nunciavit? *L.* Proſpera omnia. *P.* De patre quid narrat potiſſimùm? *L.* Ait illum, Dei beneficio, jam planè febri carere, & paulatim convaleſcere. *P.* Gaudeo ſanè; Deúmque precor, ut priſtinam valetudinem brevi recuperet: ſed cur ille (ut ſolet) nihil ad te ſcripſit? *L.* Negat frater eum potuiſſe ſcribere. *P.* Quamobrem? *L.* Quia nondum ſatis erat confirmatus. *P.* Nihil mirum, cùm tamdiu tam graviter ægrotaverit: ſed ille nihil ad te miſit? *L.* Imò pecuniam. *P.* Euge; nullus eſt jucundior nuncius. *L.* Ità aiunt. *P.* Tu verò ſic reſpondes, quaſi fabulam audias. *L.* Quin pejus audio. *P.* Quidnam? *L.* Me-

L. Merum mendacium. *P.* Egóne mentitus ſum? *L.* Non dico te eſſe mentitum: ſed falſum dixiſti. *P.* Ego quid dicas non intelligo. *L.* Dabo operam ut intelligas. *P.* Obſecro te. *L.* Si nullus eſt jucundior nuncius, quàm de allata nobis pecunia, quid ergò eſt Evangelium *Chriſti?* quis eſt jucundior nuncius quàm gratia Dei, quam *Chriſtus* attulit nobis per Evangelium? *P.* Fateor nihil eſſe jucundius Evangelio, iis duntaxat qui credunt ei, & ex animo amplectuntur. *L.* Equidem ſic intelligo. *P.* At ego loquebar de humanis & terrenis rebus, tu verò ad cœlum ſtatim aſcendiſti. *L.* Ità ſolent boni concionatores. *P.* Non putabam te eſſe Theologum maturum. *L.* Nihil dixi niſi quod eſt tritum & in medio poſitum. *P.* Utinam illud adeò vulgare & protritum foret, ut omnes in *Chriſtum* crederent. *L.* Nunquam credent omnes. *P.* Quid prohibet? *L.* Quia *multi ſunt vocati, pauci verò electi,* ſicut *Chriſtus* ipſe teſtatur. *P.* Sed nè te diutiùs teneam, potéſne facere ut fratrem tuum paucis conveniam? *L.* Vix poſſum. *P.* Quid itá? *L.* Nam habet à patre noſtro mandata plurima, in quibus curandis totus eſt occupatus. *P.* Nonne cœnabit domi apud vos? *L.* Cœnabit, opinor. *P.* Ibo igitur ſub horam cœnæ. *L.* Veni, precor, & eâdem operâ nobiſcum cœnabis. *P.* Non recuſo. *L.* Interim vale; ſed fac memineris adeſſe tempori. *P.* Quotâ horâ? *L.* Ante ſextam. *P.* Hora eſt mihi commodiſſima.

COLL. 9.

Vignolus, Angelinus.

ROgo te, *Angeline*, compinge mihi hanc chartam. *A.* Quid me rogas? Non eſt ars mea. *V.* Et tamen ſæpe compingis aliis. *A.* Quot habes ſchedas? *V.* Octo: ſed jam ſunt complicatæ, tantùm reſtat inſuere membranæ. *A.* Quid dabis, ſi tibi compegero? *V.* Nihil habeo quod poſſum dare; nam pecunia nulla mihi eſt. *A.* Ergò quære tibi alium opificem; non enim gratis faciam. *V.* Mi *Angeline*, tu es tam bonus, denegabis mihi rem tantillam? *A.* Scin' tu quid habet proverbium? *V.* Quod proverbium

bium dicis? *A. Manus manum fricat. V.* Quid hoc ſibi vult? *A.* Da aliquid, ſi velis accipere. V. Si quid haberem, certè libenter darem. *A.* Cedò merendam tuam. *V.* Merendam? ah me miſerum! quid ederem? Mallem dare pileum, ſi auderem. *A.* Merenda tua parva res eſt. *V.* Sed vehementer eſurio. *A.* Quid cauſæ eſt? *V.* Quia nihil prandi, niſi fruſtum panis & tres aut quatuor juglandes. *A.* Eho, quid cauſæ fuit? *V.* Quia mater domi aberat. *A.* Quis ergò tibi dedit merendam? *V.* Ipſa. *A.* Atqui dicebas eam abfuiſſe. *V.* Verum eſt; aberat enim tempore prandii, nec rediit, niſi paulò ante merendam. *A.* Nihílne ediſti domi, antequam in ludum venires? *V.* Nihil. *A.* Cur non? *V.* Quia timebam non adeſſe in tempore. *A.* Tintinnabuli ſonitus te ſatis admonere debet. *V.* Sed rarò audimus à noſtris ædibus. *A.* Quid ità? *V.* Quia longè nimis ab hac ſchola diſtant. *A.* Súntne vera iſta omnia quæ mihi narras? *V.* Vera profectò, *Angeline. A.* Agè, da mihi tuam chartam; ego tibi compingam elegantem libellum: tu interim ede merendam tuam. *V.* Ego petam à matre ſextantem, quem dabo tibi. *A.* Cave petas, nihil volo: quin potiùs darem tibi, ſi egeres. *V.* Ago tibi gratias. *A.* Nonne putabas me ſeriò petere abs te merendam? *V.* Profectò ſic putabam. *A.* Atqui dicebam joco. *V.* Quamobrem? *A.* Ut pauliſper audirem te *Latinè* fabulari. Nam quòd bene diſcas gaudeo. Quanti emiſti chartam hanc? *V.* Dedi pro codice aſſem cum ſemiſſe. *A.* Non emiſti malè, bona eſt, ſed non rectè complicâſti. Habes membranam? *V.* Ecce tibi. *A.* Bene res habet; ego citiùs confecero, quàm tu merendam perederis. *V.* Habebo tibi maximam gratiam, mi *Angeline. A.* Honeſtè loqueris: ſed memento, fili, ut ſemper vivas in timore Dei, diligenter obedias matri, ſis frequens in ſchola, diligens in ſtudio, nè verſeris cum pravis ac diſſolutis; denique, quibus poteris benefacito, quo modo vides me feciſſe tibi: intellextín'? *V.* Optimé. *A.* Fac igitur ut ſæpe recorderis. *V.* Faciam, Deo volente. *A.* Ede nunc otioſé.

COLL.

COLL. 10.

Divinus, Albus.

QUid tibi dedit mater in merendam? *A.* Vide. *D.* Caro eſt; ſed quænam? *A.* Bubula. *D.* Utrùm recens, an ſalſa? *A.* Eſt bubula ſalita. *D.* Utrùm pinguis, an macra? *A.* Eho inepte, non vides macram eſſe? *D.* Annon malles eſſe vitulinam, aut vervecinam? *A.* Utraq; bona eſt: ſed in omni genere ſapit mihi hœdina, præſertim aſſa. *D.* Hem, delicatule! jámne palatum tam doctum habes? *A.* Dico ut ſentio: nec enim eſt mentiendum. *D.* Abſint à nobis mendacia; ſumus enim filii Dei, & Chriſti fratres, qui eſt ipſa veritas, ut ipſe de ſe loquens teſtatur. *A.* Sed ad rem. Suillâ quoque veſcor libenter, modico ſale aſperſâ, & bene coctâ. *D.* O mirificam Dei gratiam, qui dat nobis tot opſoniorum genera, & tam bona! *A.* Quot putas eſſe hac in urbe pauperes, qui ſolo pane hordeaceo victitant, neque tamen ad ſaturitatem? *D.* Non dubito multos eſſe, tantâ præſertim annonæ caritate. *A.* Itaque nos, in tanta bonarum rerum copia, quantas Deo gratias agere debemus, quas laudes illi dicere? *D.* Ejus igitur beneficia magnificè ubique prædicemus: atque interim precemur, ut pauperum ſuorum miſereatur inopiæ. *A.* Utinam ipſe corda noſtra ſuo Spiritu ad eam rem penitùs affleiat. *D.* Ità precor.

COLL. 11.

Eraſmus, Beſſonius.

QUid rides? *B.* Neſcio. *E.* Neſcis? magnum ſignum ſtultitiæ. *B.* Me igitur ſtultum vocas? *E.* Minimè verò; ſed dico tibi, argumentum eſſe ſtultitiæ, cùm quis ridet, & ridendi cauſam neſcit. *B.* Quid eſt ſtultitia? *E.* Si diligenter evolvas Catonem tuum, iſtud quod quæris invenies. *B.* Nunc non habeo meum Catonem, & volo aliam rem agere. *E.* Quod habes negotium? *B.* Habeo edifcere aliquid de rudimentis. *E.* Interim quæris fabulari, ineptule? *B.* Dic mihi (quæſo) de ſtultitia in Catone. *E.* *Stultitiam ſimulare loco, prudentia ſumma eſt.* Annon hæc didiciſti? *B.* Imó: ſed non recordabar. *E.* Cùm domi eris,

Inſpice librum tuum. *B.* O quantas gratias ago tibi! Ego proponam alicui iſtam quæſtionem, qui non poterit mihi reſpondere, & ſic erit victus. *E.* Tace, puer, tace, & ſtude, nè vapules. *B.* Non multùm curo: ego ferè teneo prælectionem. *E.* Niſi taceas, dicam obſervatori, qui te ſtatim notabit. *B.* Mane, mane: nihil dicam ampliùs. *E.* Sed memento id quod dixi tibi. *B.* Quid eſt? *E.* Nè rideas unquam ſine cauſa. *B.* Sed ridere non eſt malum. *E.* Non dico iſtud. *B.* Quid igitur? *E.* Stultum eſt ſine cauſa ridere. *B.* Nunc intelligo. *E.* Recordare ſæpe.

COLL. 12.

Cleophilus, Melchiſedech.

ECquid habes novi? *M.* Accepi literas à patre, qui *Lugduni* habitat. *C.* Quando accepiſti? *M.* Heri ſub noctem. *C.* Quis attulit? *M.* Piſcarius. *C.* Quidnam intellexiſti ex iſtis literis? *M.* Omnia bene illic habere, quod ad Evangelium pertinet. *C.* Veráne prædicas? *M.* Exſpecta, literas ipſas oſtendam tibi à prandio. *C.* Eſt profectò quòd noſtris fratribus gratulemur. *M.* Scilicet, quódque Deo noſtro gratias maximas agamus. *C.* Id quidem præſtare debemus omni tempore; ſed nunc maximè, cùm audimus ea quæ ad gloriam ejus præcipuè pertinent. *M.* Utinam hoc ſemper habeamus in memoria. *C.* Communicabis igitur mecum tuas literas? *M.* Ut promiſi. *C.* Ergò poſt prandium. *M.* Etiam dubitas? *C.* Interea vale. *M.* Vale, & ſalve, *Cleophile.*

COLL. 13.

Iſrael, Matthæus.

EStne domi frater tuus? *M.* Cur iſtud rogas? *I.* Pater meus volebat eum convenire. *M.* Non eſt in hac urbe. *I.* Ubi igitur? *M.* Peregre profectus eſt. *I.* Quando? *M.* Nudiuſtertiùs. *I.* Quónam ivit? *M. Lutetiam.* *I.* Quà iter facturus eſt? *M. Lugduno.* *I.* Utrùm pedes an eques ivit? *M.* Ivit in equo. *I.* Quando eſt rediturus? *M.* Neſcio. *I.* Sed quem terminum conſtituit illi pater? *M.* Juſſit ut hìc adeſſet ad viceſimum hujus menſis diem. *I.* Ducat illum Deus, ac reducat. *M.* Ità precor.

COLL.

COLL. 14.

Duæus, Ballinus.

QUando profecturus es domum? *B.* Cras, Deo juvante. *D.* Quis juſſit? *B.* Pater. *D.* Quando autem juſſit? *B.* Ad me ſcripſit ſuperiore hebdomade. *D.* Quo die literas accepiſti? *B.* Die *Veneris*. *D.* Quid continebant præterea literæ? *B.* Omnes rectè valere, proximis diebus initium fore vindemiæ. *D.* O fortunatum, qui vindemiatum properas! *B.* Vis dicam patri meo ut te accerſat? *D.* Quàm gratum mihi faceres, ſed vereor ut nolit. *B.* Imò gaudebit, cùm propter noſtram conjunctionem, tum verò quia & *Latinè* colloquendo nos exercebimus, & de ſtudio unà interdum conferemus. *D.* Oh! gaudio totus exſilio. Amabò te, id cura, mi animule. *B.* Senties: interim Deum precemur, ut dicta & conſilia noſtra vertat in gloriam ſui nominis. *D.* Bene mones, & certè ità expedit facere.

COLL. 15.

Aurelius, Lambertus.

SIſte parumper gradum, *Lamberte*, quò properas? *L.* Rectà domum. *A.* Quid eò? *L.* Mater me vult paucis convenire. *A.* Neſcis quamobrem? *L.* Neſcio, niſi fortè ut veſtimenta hyberna mihi facienda curet. *A.* Iſtud eſt veriſimile; jam enim inſtat hyems. *L.* Jam viſa ſunt gelicidia, & glacies etiam alicubi. *A.* His diebus vidi in foro montanos quoſdam, qui dicebant magnam vim nivium decidiſſe ſuperiore hebdomade, cùm hîc interea lentas pluvias tantùm videremus. *L.* Ego quoque id ipſum audivi domi noſtræ ex ruſticis, qui triticum nobis advexerant. Sed cogor abrumpere ſermonem, nè mihi iraſcatur mater. *A.* Sed heus tu, mi *Lamberte*, adfer mihi domo aliquot uvas: nam ampliſſima fuit vobis vindemia. *L.* Adferam (ut ſpero) utrique noſtrûm affatim, niſi ſi quid fortè mater irata eſt mihi. *A.* Iſtud avertat Deus.

COLL. 16.

Pelignus, Bartholomæus.

QUonam is tam celeriter? *B.* Ad tonſorem. *P.* Ego quoq; unà tecum. *B.* Rogâſti veniam? *P.* Non rogavi;

ſed tantiſper exſpecta me, dum eo rogatum. *B.* Feſtina igitur. *P.* Mox redîero. Redii: eamus nunc jam. *B.* Quo vultu te præceptor excepit? *P.* Hilari ſané. *B.* Eodem me quoque exceperat. *P.* Non ſolet iraſci nobis, niſi illum adeamus intempeſtivé. *B.* Quotuſquiſque id non ægre fert? *P.* Etiam nos, qui pueri ſumus, ſæpius iraſcimur condiſcipulis, cùm ſtudia noſtra, quantulacunque ſunt, interpellant. Sed jam deſinamus; optimè tonſorem ante officinam video. *B.* Euge, nulli ſunt igitur exſpectantes: ità fiet, ut minùs diu moremur.

COLL. 17.

A. B.

Quò nunc ſolus abis? *B.* Semper à verſibus aliquid auſpicaris. *A.* Facile eſt carmen incipere, deducere non item. Sed dic, quò nunc is? *B.* Rectà in portum. *A.* Quid in portu habes negotii? *B.* Viſo ecquid alimenti mihi advectum ſit. *A.* Vis me tibi comitem? *B.* Imò etiam ducem, ſi tibi ità videtur. *A.* Nunquam dux eſſe didici, ſed ſæpe egi comitem. *B.* Nihil ad rem pertinet pluribus verbis hîc fabulari; eamus unâ. *A.* Eamus ſané: confabulari licebit ampliùs ambulando in ripa lacûs, ſi navis nondum appulſa ſit. *B.* Quid ſi jam appulſa? *A.* Tamen deambulare ſatis diu poterimus, dum exonerabitur.

COLL. 18.

Nomenclator, Puer.

UBI eſt *Petrus?* *P.* Ivit foras. *N.* Quó? *P.* Abiit rus. *N.* Quîcum? *P.* Cum patre. *N.* Quis venerat accerſitum? *P.* Patris famulus. *N.* Quando eſt in urbem rediturus? *P.* Hinc (ut dixit) ad octavum diem. *N.* A quo petivit abeundi veniam? *P.* Ab hypodidaſcalo. *N.* Cur non potiùs à ludimagiſtro? *P.* Ad negotia prodîerat. *N.* Sat habeo.

COLL. 19.

Richardus, Niger.

QUò aſcendis? *N.* In cubiculum noſtrum, *R.* Quid eó? *N.* Petitum thecam ſcriptoriam. *R.* Adfer mihi cingulum

lum eâdem operâ. *N.* Ubi eſt? *R.* Super arcam meam. *N.* Adferam: ſed tu me hîc exſpecta. *R.* Nuſquam moveo.

COLL. 20.

Lenimus, Gerardus.

HEus, *Gerarde*. *G.* Quid vis? *L.* Accerſeris. *G.* Quis me vocat? *L.* Frater tuus. *G.* Ubi eſt? *L.* Præ foribus te exſpectat. *G.* Certò ſcis eſſe fratrem meum? *L.* Quidni ſciam? vidi illum, & ſum alloquutus. *G.* Viſo ſanè quid ſit.

COLL. 21.

Putaneus, Vilactus.

NEſcis vetitum eſſe, nè ſubmiſsè loquamur inter nos? *V.* Quidni ſcirem, cùm præceptor tam ſæpe nobis inculcet ejus rei cauſas? *P.* Cur igitur modò faciebas contrá? *V.* Quia *Iſaias* ità mè cœperat alloqui. *P.* Quid tum? debuiſti illum admonere, non imitari. *V.* Debui; ſed tunc mihi non venit in mentem. *P.* Sed interim notandus es. *V.* Minimè veró: niſi vis eſſe ipſo præceptore ſeverior. *P.* Dic mihi cauſam. *V.* Quia præceptor vetat quempiam notari, qui ſpontè delictum agnoverit: modò nè tale ſit factum, quod verbo Dei interdictum ſit. *P.* Nonne à Deo præceptum eſt, ut parentibus obediamus? *V.* Illud eſt quintum decalogi præceptum. *P.* Atqui (ut habemus in Catechiſmo) præceptum illud patet latiùs; nam parentum nomine præceptores complectitur, & magiſtratus, & denique omnes quibus Deus ipſe nos ſubjecit. *V.* Non equidem nego vera eſſe quæ narras: ſed malo præceptorem conſulere, quàm tecum diſputare; alioquin in majus malum me induceres, quod eſt contentionis vitium, multò magis à præceptore vetitum. *P.* Æquum dicis: memineris igitur præceptorem admonere, cùm rationes à nobis exiget. *V.* Nè putes me obliturum, præſertim cùm res mea agatur.

COLL. 22.

Roſſetus, Ferrerius.

UNde venis? *F.* E foro. *R.* Quid illic audiſti novi? *F.* Nihil. *R.* Nihilne? *F.* Prorſus. *R.* Mirum eſt te nihil

audiſſe de bello, aut de cæteris rebus *Anglicis*. *F.* De iis quæ nihil ad me pertinent non ſoleo percontari. *R.* Eſto, ſed tamen aliquid vel in tranſitu audiri ſolet. *F.* Nè mentiar, intellexi nonnihil in tranſitu. *R.* Narra, quæſo. *F.* Nunc non eſt narrandi ſpatium. *R.* Cur non? *F.* Eſt mihi aliò properandum. *R.* Quónam? *F.* Nihil ad te. *R.* Quando igitur reviſes nos, ut ex te iſtud audiamus? *F.* A prandio, ſi licebit per otium. *R.* Amabò te, fac liceat. *F.* Dabo operam: ſed me detines diutiùs. Vale.

COLL. 23.

A. B.

UNde venis? *B.* A foro. *A.* Quis te illuc miſerat? *B.* Mater. *A.* Quid egiſti in foro? *B.* Emi pyra. *A.* Neſcis nobis vetitum eſſe emere fructus aliquos? *B.* Quis iſtud ignorat? nam dictum eſt palàm in aula. *A.* Quî igitur auſus es emere pyra? *B.* Mater dederat mihi ſextantem, ut mihi emerem in merendam. Quid mali feci, ſi parui matri?

COLL. 24.

Franciſcus, Dionyſius.

UBI fuiſti his diebus? *D.* Rure. *F.* Quo in loco? *D.* In villa noſtra. *F.* Quid agebas illic? *D.* Miniſtrabam patri. *F.* Quid verò ille? *D.* Paſtinabat vites noſtras. *F.* Quando illinc rediiſti? *D.* Herì tantúm. *F.* Quid pater? *D.* Unà mecum reverſus eſt. *F.* Bene factum: ſed quò nunc is? *D.* Rectà domum. *F.* Sed quando repetes ludum literarium? *D.* Cras, juvante Deo, aut ſummùm perendie. *F.* Ergò interim vale. *D.* Et tu vale, mi *Franciſce*.

COLLOQ. 25.

Fontetius, Curtetus.

QUando rediturus eſt *Blaſius*? *C.* Non certò ſcio; fortaſſe die craſtino: ſed cur iſtud rogas? *F.* Quia ſecum abſtulit catalogum, & præceptor iraſcetur, ſi nemo ſit qui recitet. *C.* Relinque mihi iſtam curam: habeo catalogi exemplum. *F.* Recitabis igitur? *C.* Recitabo. *F.* Bene facies, & noſter *Blaſius* referet gratiam, ſiqua ſe offeret occaſio.

COLL.

COLL. 26.

Garbinus, Furnarius.

QUod eſt tibi domicilium? *F.* Paterna domus. *G.* Unde nunc venis? *F.* Domo. *G.* Ubi prandiſti? *F.* Domi. *G.* Ubi cœnabis? *F.* Domi veſtræ, ut ſpero. *G.* Quî ſcis? *F.* Pater ipſe tuus hodie me invitavit. *G.* Ubi illum vidiſti? *F.* Domi *Varronis*. *G.* Quod illic erat tibi negotium? *F.* Pater me miſerat nunciatum aliquid. *G.* Scire etiam velim ubi ſis cubiturus. *F.* Domi fratris. *G.* Quid habes negotii cum fratre tuo? *F.* Dixit ſorori noſtræ, ſe velle convenire me otioſé. *G.* In qua domo habitat? *F.* In quadam conductitia. *G.* Eho, nullámne habet propriam domum? *F.* Habet quidem, ſed eam locat quibuſdam inquilinis. *G.* Locat igitur domum propriam, & conducit alienam? *F.* Scilicet, ut ex me audis. *G.* Quanti locat? *F.* Octodecim aureis *Italicis*, quos nunc *Piſtoletos* vocant. *G.* Cur illam non potiùs habitat? *F.* Quia ſua non eſt in loco ſatis commodo, ſive (ut ità loquar) mercatorio. *G.* Sed illam alienam quanti conducit? *F.* Longè pluris. *G.* Quanti igitur? *F.* Quinque & viginti. *G.* Cara eſt habitatio. *F.* Cariſſima; ſed quid agat? loci commoditas id facit. *G.* Agè, (ut aliquando tandem finiamus) dic, precor, ſcíſne ubi cras futurus ſis? *F.* Domum revertar, ut indè in ſcholam me conferam, ſi quidem permiſerit Dominus. *G.* Cur addis, *Si Dominus permiſerit?* *F.* Quia, niſi permiſſu Dei, nè domo quidem exire poſſumus. *G.* Iſtud audivi ſæpe ex præceptore. *F.* Cur ergò rogabas? *G.* Quia nunquam nimis dicitur quod bene dictum fuerit, præſertim ubi de rebus divinis agitur. *F.* Iſtud quoq; ex præceptore didicimus. *G.* Verum, ſed utile eſt talia ſæpe repetere ad memoriam exercendam. *F.* Vide quò nos ſenſim adduxerit tua prima interrogatio. *G.* Tantùm volebam paucis verbis tecum jocari. *F.* Agè, quoniam nunc ſatis animum exercuimus, non vis etiam corpus exercere valetudinis causâ? *G.* Quidni velim? *F.* Eamus igitur luſum pilâ palmariâ: nam eo luſu ſcio te delectari. *G.* Delector ſanè, ſed nunc pilam non habeo. *F.* Ecce tibi: ſequere me. *G.* Ego te ſequor libens, tu me bene ducito.

COLL. 27.

Creditor, Debitor.

QUoad patris reditum exſpectas? *D.* Hinc ad diem octavum. *C.* Quî ſcis diem? *D.* Ipſe pater ad me ſcripſit. *C.* Adventus ejus (ut ſpero) te ditabit. *D. Cræſo* ditior ero, ſi bene nummatus venerit. *C.* Tunc mihi mutuum reddes? *D.* Non eſt quòd dubites, quin, ſi tibi opus erit amplius, non modò reddam mutuum, ſed etiam referam gratiam. *C.* Quomodo? *D.* Pecuniam mutuam viciſſim dabo. *C.* Nihil opus erit, ſpero. *D.* At neſcis quid poſſit accidere. *C.* Tempus eſt breviſſimum. *D.* Non eò dico, quòd tibi vellem ominari malum. *C.* Quicquid ominentur homines, Deus clavum tenet. *D.* Sed quid ceſſamus recipere nos in auditorium? *C.* Opportunè admones.

COLL. 28.

Picus, Micuardus.

QUando rediiſti domo? *M.* Tantùm redeo. *P.* Ubi eſt frater tuus? *M.* Manſit domi. *P.* Cur manſit? *M.* Ut pranderet cum patre. *P.* Tu verò cur etiam non manſiſti? *M.* Jam pranderam cum patre. *P.* Quis vobis miniſtrabat? *M.* Ancilla. *P.* Quid mater? ubi erat? *M.* Etiam domi, ſed occupata. *P.* Qua in re? *M.* In recipiendo tritico, quod nobis advectum fuerat. *P.* Quando redibis domum? *M.* Cum accerſar à patre. *P.* Quo die iſtud erit? *M.* Fortaſſe hinc ad quatuor dies. *P.* Cur vos tam ſæpe commeatis? *M.* Sic volunt parentes. *P.* Quid agitis domi? *M.* Quod jubemur à parentibus. *P.* Sed interim perit vobis ſtudiorum tempus. *M.* Non omnino perit. *P.* Quid igitur? *M.* Quoties pater non eſt neceſſariò occupatus, omnibus horis exercet nos, manè, ante & poſt prandium, ante cœnam, à cœna ſatis diu, poſtremò etiam antequam cubitum eamus. *P.* Quibus rebus vos exercet? *M.* Exigit à nobis ea potiſſimùm quæ totâ hebdomade in ſchola didicimus; themata noſtra inſpicit, ac de iis nos interrogat; ſæpe dat nobis aliquid modò Latinè, modò Anglicè deſcribendum; interdum etiam nobis proponit brevem ſententiam vernaculo ſermone, quam Latinè vertamus; interdum contrà

jubet

jubet aliquid Latinum Anglicè reddere; poſtremò, ante cibum & poſt, ſemper ex Bibliis Anglicis aliquid legimus, ídque totâ præſente familiâ. *P.* Nihílne de Catechiſmo interrogat? *M.* Id facit omni die Dominico, niſi fortè domo abſit. *P.* Mira narras, ſi modò vera. *M.* Imò, ſunt longè plura quàm tibi narravi: ſum enim oblitus morum civilitatem, de qua etiam admonere nos ſolet in menſa. *P.* Cur pater veſter tantum ſumit laborem in vobis docendis? *M.* Ut ſic intelligat num in ſchola operam ludamus, & tempore abutamur. *P.* Mira hominis diligentia, atque adeò prudentia! O quàm devincti eſtis Patrī cœleſti qui talem patrem in terra dedit vobis! *M.* Faxit ille, ut hoc & cætera ejus beneficia nunquam obliviſcamur. *P.* Bonum & pium eſt iſtud optatum; cura ut habeas non modò in ore, ſed in animo etiam magís. *M.* Quòd me tam fideliter mones, habeo tibi gratiam. *P.* Bene monendi officium debemus omnibus, ſed maximè fratribus. *M.* Fratribúſne igitur ſolis? *P.* Eos potiſſimùm fratres hìc dico, qui ex fide in Chriſtum nobis conjuncti ſunt. *M.* Rectè judicas: ſed viſo num frater domo tandem reverterit; nam ad ceſſandum promptus eſt plùs ſatís.

COLL. 29.

Myconius, Petellus.

SErióne ſcribis, an tu ineptis? *P.* Equidem ſcribo ſeriò; cur enim tempore abuterer? Tu verò cur iſtud rogas? *M.* Quia vidi aliquando cùm bene ſcriberes. *P.* Scribo interdum meliús. *M.* Quî fit igitur, ut nunc tam ſcribas malé? *P.* Deſunt mihi bene ſcribendi adjumenta. *M.* Quæ tandem? *P.* Bona charta, bonum atramentum, bona penna. Nam hæc mea charta (ut vides) miſerè perfluit, atramentum eſt aquoſum & ſubalbidum, penna mollis & malè parata. *M.* Cur iſta omnia maturè non providiſti? *P.* Pecunia mihi deerat, & nunc etiam deeſt. *M.* Incidiſti in illud vulgare proverbium, *Cui deeſt pecunia, huic deſunt omnia.* *P.* Sic agitur mecum. *M.* Sed quando te ſperas accepturum? *P.* In mercatu proximo pater ad me miſſurus eſt, aut ipſemet venturus. *M.* Ego te interea

juvare

juvare volo. *P.* Si quidem id potes, magno beneficio me affeceris. *M.* Accipe hos ſex aſſes mutuò ad chartam & cætera comparanda. *P.* Quàm verè dictum eſt illud, *Amicus certus in re incerta cernitur?* Sed quid te impellit ut mihi ultro tam benignè facias? *M. Charitas* illa *Dei*, quæ (ut *Paulus* ait) *effuſa eſt in cordibus noſtris*. *P.* Mira eſt vis divini Spiritûs, qui ejus auctor eſt charitatis. Sed mihi interim cogitandum, quomodo tibi referam gratiam. *M.* Parva res eſt; omitte iſtam cogitationem, nè te impediat quò minùs in utramvis aurem dormias: tantum redde mutuum, quum tibi commodum fuerit. *P.* Reddam (ut ſpero) propediem. *M.* Eamus ad precationem, nè notemur. *P.* Adde unum, ſi placet. *M.* Quid eſt? *P.* Nè hodie incœnati mittamur cubitum. *M.* Ha, ha, he!

COLL. 30.

Veluſatus, Stephanus.

QUotâ horâ ſurrexiſti hodie? *S.* Paulò ante quintam. *V.* Quis te expergefecit? *S.* Nemo. *V.* An cæteri jam ſurrexerunt? *S.* Nondum. *V.* Non iviſti illos excitatum? *S.* Non ivi. *V.* Quamobrem? *S.* Neſcio, niſi quia non putabam illud ad me pertinere. *V.* An non te illi excitant interdum? *S.* Imò ſæpiſſimé. *V.* Debuiſti igitur ſimiliter facere. *S.* Debui, fateor. *V.* Memento igitur ut poſthac facias. *S.* Meminero, Deo juvante. *V.* Sed tu quid feciſti ex quo ſurrexiſti è lecto? *S.* Primùm, flexis genibus precatus ſum Patrem cœleſtem in nomine Filii ejus, Domini noſtri *Jeſu Chriſti*. *V.* Factum bene: quid poſtea? *S.* Deinde, ornavi me, & curavi corpus mediocriter, ut *Chriſtianum* decet: poſtremò, ad quotidiana ſtudia me retuli. *V.* Si perges ſic facere, nè dubites quin Deus tua juvet ſtudia. *S.* Adhuc me ſemper juvit, quæ eſt ejus benignitas; nec me (ut ſpero) derelinquet. *V.* Rectè loqueris; nec ille ſpem tuam fruſtrabit. *S.* Anno ſuperiore didici in *Catone*, *Spem retine; ſpes una hominem nec morte relinquit*. *V.* Quòd retinueris, bene feciſti; eſt enim egregia ſententia, & homine *Chriſtiano* digna. *S.* Atqui autor ejus libri non fuit *Chriſtianus*. *V.* Non fuit, certa res eſt.

S. Unde

S. Unde igitur ſumpſit tot pulchras ſententias? *V.* Maximè ex Philoſophi *Ethnicis*. Nam & ipſi (divino Spiritu illuminati) plurima dixerunt quæ ſunt verbo Dei conſentanea: quod tu quoque videre aliquando poteris, ſi literarum ſtudium proſequêre. *S.* Ego proſequar, (ut ſpero) dummodo ipſe Deus dat patri meo vitam longiorem. *V.* Precare diligenter & ex animo ut illud contingat. *S.* Quotidie id precor ſæpe. *V.* Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perſeverantiam. *S.* Quod mihi optas, idem tibi precor; & gratias ago, quòd me tam fraternè monueris.

COLL. 31.

Dominicus, Barraſius,

UBI ſunt juglandes tuæ? *B.* De quibus loqueris juglandibus? *D.* Quas hodie ex præmio accepiſti. *B.* Ubi ſint rogas? quaſi verò tibi ſervare debuerim. *D.* Non ſic intelligo: ſed quæro quid feceris. *B.* Edi in merendam. *D.* Ediſti, miſer? cur potiùs non ſervabas ad ludendum? *B.* Edere malui, quàm perdere. *D.* Non poteras perdere niſi duodecim. *B.* Fateor. *D.* Quòd ſi ſors tuliſſet potuiſſes ducentas aut fortaſſe plures lucrifacere. *B. Dubius* eſt (ut vulgò dicitur) *ludi eventus*. *D.* Quid tum? ubique parati eſſe debemus in utramque partem, & boni conſulere quicquid nobis evenerit. *B.* Iſtud ego ſcio, ſed non ſum admodum ludendi peritus in eo genere. *D.* Abi, nunquam rem facies. *B.* Nemo rem facit, niſi Deo volente: nec ego ditari ex ludo velim. *D.* Ergò (ut video) quærendus eſt mihi colluſor alius. *B.* Nihil ſanè impedio. Sed mane parumper. *D.* Quid vis? *B.* Quid tu vocas ſortem, de qua hîc mihi mentionem feciſti? *D.* Ipſam fortunam. *B.* Quid autem eſt fortuna? *D.* Stultorum opinio. *B.* De fortuna quid opinantur ſtulti? *D.* Nunc mihi non vacat de hoc tibi reſpondere: ſed vide annotationem præceptoris in *Catonem*. *B.* In quem locum? *D.* In illum verſiculum, *Indulget fortuna malis, ut lædere poſſit*. *B.* Ut video, non ignoras quid ſit fortuna. *D.* Satis ſcio fortunam nihil eſſe. *B.* Cur ergò dixiſti, Quòd ſi ſors tuliſſet? *D.* Excidit

cidit mihi ſic loqui, Ethnicorum more. Nam eorum libri (ut ſæpe docet præceptor) pleni ſunt ejuſmodi impiâ doctrinâ. *B.* Nihil mirum, nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. *D.* Sed audi, mi *Barraſi*, ſi vis ampliùs diſputare, quære tibi alios diſputatores; nam mihi nunc ſeriò ludendum eſt: volo tamen priùs te viciſſim admonere. *B.* O quàm gratum mihi feceris! *D.* Nonne tu dixiſti hæc verba, *Dubius eſt ludi eventus?* *B.* Fateor me dixiſſe, ſed præmunivi. *D.* Quomodo iſtud intelligis? *B.* Addidi enim hæc tria verba, *Ut vulgò dicitur.* *D.* O aſtutam vulpeculam! Os occluſiſti mihi. Sed hæc inter nos ſine odio aut malevolentia dicta ſint. *B.* Novit Deus utriuſque animum. *D.* Eſt enim ſolus cordium ſcrutator. Sed quid tu? vis hîc ſolus otio torpeſcere? *B.* Cogito quo luſu me exerceam. *D.* Quaſi verò ſit diutiùs cogitandum. Agè, ſequere me, dabo tibi mutuò juglandes. *B.* Amicè nunc loqueris: ſed quando reddam? *D.* Ad calendas Græcas, ſi non potes citiùs. *B.* O feſtivum caput! eamus.

COLL. 32.
H. J.

Jacobe. *J.* Quid vis? *H.* Repetamus unà prælectionem. *J.* Non eſt mihi otium. *H.* Quid habes negotii? *J.* Volo ſcribere. *H.* Quid ſcribere paras? *J.* Dictata præceptoris. *H.* Cur herì non ſcripſiſti? *J.* Quo tempore ſcripſiſſem? *H.* Cùm luderetur. *J.* At ego nolebam amittere ludendi occaſionem. *H.* Ah, piger! nihil aliud quàm luſiones meditaris? Nonne diebus Mercurii & Sabbati ternæ ſunt horæ liberæ? *J.* Liberæ quidem ſunt, ſed ad luſum deſtinatæ, deputatæ, attributæ, aſſignatæ. *H.* Imò partim luſibus aut alicui honeſtæ remiſſioni, partim ſtudio literario ſunt dicatæ. *J.* Fateor, duntaxat iis qui volunt immori ſtudiis. *H.* Non poteras herì ſeſquihoram detrahere ludo tuo, aut ſaltem horam unicam? *J.* Tu ſtude quantùm voles: ego verò ludam quamdiu licebit. *H.* Per me quidem licebit; ſed interim parùm promovebis in literis.

teris. *J.* Nonne præceptori ſatisfacio? *H.* Utcunque. *J.* Tu igitur, ſtudioſe, vis eſſe præceptore ipſo ſeverior? Omitte me tandem, age tuum negotium, ego meum. *H.* Age, age, ut libet.

COLL. 33.

Rufus, Caſtrenſis.

QUando repetes ludum literarium? *C.* Neſcio. *R.* Cur de hac re patrem non admones? *C.* Quid putas me curare? *R.* Parùm admodum, ut credo. *C.* Profectò verum dicis. *R.* Satìs eſt ſigni te non amare literas. *C.* Scio legere, ſcribere, Latinè loqui, ſaltem mediocriter: quid opus eſt mihi tantâ ſcientiâ? Ego plura ſcio quàm tres ſacerdotes Papiſtici. *R.* O miſerum adoleſcentem! ſiccine rem contemnis inæſtimabilem? *C.* Quid tu ſic exclamas? Unde tibi videor miſer? *R.* Amice, nulla tibi à me orta eſt injuria. Quod enim tibi dixi, non eſt convitium; nè tu in malam partem accipias: ſed miſereor tui, quia id contemnis quod felicitatem parit. *C.* Lucrum, divitiæ, & voluptas, felicitatem pariunt. *R.* Imò iſta multis fuerunt exitio; tametſi divitiæ ſunt donum Dei, nec nocent, niſi iis qui abutuntur: verùm enimvero nulla eſt homini pretioſior poſſeſſio quàm virtus, & rerum honeſtarum cognitio. *C.* Vis igitur concionari, ut video. *R.* Utinam divinas conciones audiviſſes diligenter. *C.* Hem, obtundis me; nunquid vis? *R.* Ut bonam mentem det tibi Deus. *C.* Eâ fortaſſe tibi magìs eſt opus quàm mihi. Vale.

COLL. 34.

A. B.

MIror ego quid tibi velis; tu ferè ſemper es otioſus, aut garris, aut ineptis. *B.* Quid vis faciam? *A.* Ut ſtudeas diligenter. *B.* Cur me iſtud mones? *A.* Pro meo in te amore, tuâq; utilitate. *B.* Fruſtrà mones. *A.* Quid ità? *B.* Quia non eſt mihi animus in literis. *A.* Quid ergò velles? *B.* Diſcere aliquam artem aptam ingenio meo. *A.* Jámne cogitâſti quænam ars tibi placeat potiſſimùm? *B.* Jampridem. *A.* Cur ergò patrem non admones? *B.* Nunquam auſus ſum. *A.* Cur non? *B.* Vereor ut mihi iraſcatur.

A. Roga

A. Roga præceptorem, ut illi dicat. *B.* Imò te oro, dic tu ipſe præceptori meis verbis: nam verecundia me impedit. Faciéſne quod rogo? *A.* Faciam certè, ídque libentiſſimé. Valde enim tædet me videre te adeò remiſſum. *B.* O quàm mihi gratum feceris! *A.* Sed præceptor te appellabit. *B.* Quid tum? Oblata occaſio me audacem reddet ad mentem meam libere aperiendam. *A.* Rectè judicas. *B.* Tu igitur fac promiſſi memineris: deinde renuncia mihi quid ille reſponderit. *A.* Alioquin eſſem tibi nuncius inutilis.

COLL. 35.

Michael, Friſius.

SAlve, *Friſi.* *F.* Tu quoque ſalvus ſis, *Michael.* Quota eſt hora? *M.* Mox audies ſonum ſemihoræ poſt quintam. *F.* Bene habet, maturè ſatis aderimus. *M.* Gaudeo me tibi occurriſſe, ut euntes *Latinè* tantiſper colloquamur. *F.* Ea ſanè eſt utilis & jucunda exercitatio. *M.* Quoties incido in aliquem ex iſtis diſſolutis nebulonibus, mallem rhedarium offendiſſe. Non enim per eos mihi licet aliquid in via meditari, adeò mihi ſunt eorum mores odioſi. *F.* Nihil mirum: nam ferè ſunt ejuſmodi, ut neque loqui velint quidpiam boni, neq; audire ſuſtineant. *M.* Quid cum illis agas, quibus nihil eſt curæ, niſi ut ſuas libidines expleant? *F.* Nihil aliud crepant, niſi ſuas cupedias, & meras compotationes in ſecretis cauponulis. *M.* Etiam nos irrident plenis buccis, quòd *Latinè* per vicos loquamur. Illud verò eſt omnium peſſimum, quòd nuſquam ſe patiuntur admoneri. *F.* Quia ſcilicet (ut ait Propheta) *Non eſt timor Dei ante oculos eorum.* *M.* Si quid oceperis amicè commonere, ſtatim audies, Tace, concionator, obtundis me. Quòd ſi dixeris, Deferam te ad præceptorem, aut ad obſervatorem: Oh, egóne curo? inquiunt: tu non auderes. Nam ſi me accuſares, non feres impuné. *F.* Imò verò te continuò verberabunt, ſi locus erit ſemotus ab arbitris. *M.* Profectò, cùm quidam eorum me nuper offendiſſet in quodam receſſu, impegit mihi in utramque malam duos ingentes colaphos, & aufugit

continuó. *F.* Quid tu, quæſo, interea? *M.* Quid iſtud quæris? tam iſtud ſubitum fit, ut vix hominem aſpicere potuerim. *F.* Sed quî tam citò & ſenſim ad ſcholam pervenimus? *M.* Sic ferè confabulantibus uſu venire ſolet. *F.* Agè, ingrediamur ſine murmure & ſtrepitu, nè ſtudentes offendamus.

COLL. 36.

Probus, Amiculus.

UNde adfers iſtam tuniculam? *A.* A domo. *P.* Quid vis facere? *A.* Volo induere. *P.* Nunc non eſt mutandi tempus. *A.* Quando igitur? *P.* Cras manè, quum ſurges è lecto. *A.* Bene mones, exſpectabo.

COLL. 37.

Antonius, Daniel.

FUge, audivi ſororem tuam nupſiſſe. *D.* Verum audiſti. *A.* Quis eſt maritus ejus? *D.* Quidam civis *Londinenſis*, honeſtis parentibus progenitus. *A.* Eſtne dives? *D.* Sic habetur; ſed tamen pater meus hæc longè pluris facit: primùm, quòd ille ſit bene moratus adoleſcens; deinde, quòd non ſolùm doctiſſimus, ſed etiam bonarum literarum amantiſſimus; denique, quòd verus Dei cultor, & *Chriſtianæ* religionis ſummus obſervator. *A.* Mihi narras egregios adoleſcentis titulos. O felicem ſororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta eſt! *D.* Felicem ſanè non abs re dixeris, ſiquidem bonum illud perpetuò ſic agnoſcat, ut ſemper meminerit ex Dei bonitate profectum eſſe, ob ídque immortales agat eidem gratias. *A.* Credo id facturam. *D.* Ità ſpero quidem: ſic enim à parentibus ſemper inſtituta eſt in doctrina *Chriſtiana*. Sed me jam aliò revocant domeſtica negotia. Ergò vale, mi *Antoni*. *A.* Tu quoque bene vale, ſuaviſſime *Daniel*. *D.* Nunquid vis? *A.* Ut verbis meis dicas ſalutem plurimam tuis omnibus, præcipuè patri matríque, & ipſi novæ nuptæ, méq; illi gratulari fauſtum illud conjugium. *D.* Ego verò id faciam, & quidem libentiſſimé.

COLL.

COLL. 38.

Henricus, Gerardus.

HOdie te non vidi in concione; quid id ſibi vult? *G.* Quid ſibi velit neſcio, ego tamen interfui. *H.* Narra mihi quæ mandâſti memoriæ. *G.* Non eſt tuum à me rationem exigere. *H.* Ego quidem non exigo, verùm id rogo, ut memoriæ causâ conferamus una. *G.* Malim nunc ſolus recordari. Audies me (ſi voles) cùm præceptor ante prandium nos interrogabit. *H.* Quid mali eſſet, ſi nunc inter nos ea de re conferemus? *G.* Nihil mali eſſet, fateor; ſed nunc mihi non libet. *H.* Tua igitur te libido regit. *G.* Omitte me; cur moleſtus es? *H.* Omitto ſané: ſed audi unum verbum, Non decet puerum eſſe tam moroſum. *G.* Nec puerum decet eſſe tam moleſtum.

COLL. 39.

Rublius, Lepuſculus.

QUid feciſti de regula mea? *L.* Reliqui in pergula ſuperiore. *R.* Cur eam reliquiſti? *L.* Oblitus ſum. *R.* Non rectè factum; ſed tu ſic ferè ſoles, ſi quid tibi fuerit commodatum. *L.* Piget me negligentiæ meæ. *R.* Non ſatis eſt dolere, niſi mores mutare velis. *L.* Deum precabor, ut mihi mutare velit. *R.* Si ſapis; alioqui nemo tibi poſthac commodare volet. *L.* Habeo gratiam, quòd me tam amicè monueris. *R.* I nunc petitum meam regulam; eſt enim eâ mihi opus ad ducendas in charta lineas. *L.* Nunc eo. *R.* Refer ad me in cubiculum. *L.* Mox habebis.

COLL. 40.

Emericus, Baldus.

CUR ſolus rides? *B.* Quid tua? *E.* Quia fortaſſe rides me. *B.* Unde tibi orta eſt iſta ſuſpicio? *E.* Quia malus es. *B.* Omnes quidem mali ſumus; at ego te pejor non ſum. Nemo igitur ridet, niſi aliquem irrideat? *E.* Non ſic intelligo; ſed qui ſolus ridet (ut ſæpe audivi) aut ſtultus eſt, aut aliquid mali cogitat. *B.* Iſta ſententia cujus ſit neſcio; ſed cujuſcunque ſit, non eſt perpetuò vera: tamen admo-

admonitionem tuam in bonam partem accipio, téque moneo viciſſim, ut caveas ſuſpicioſus eſſe; *Nam timidis & ſuſpectis aptiſſima mors eſt*, ut eſt in morali noſtro carmine. *E.* Memini: boni tamen conſulo admonitionem tuam.

COLL. 41.

Nathanael, Mercurius.

UNde venis? *M.* Domo. *N.* Quid agitur domi veſtræ? *M.* Nihil tua refert. *N.* Fateor; ſed familiares ſic rogare ferè ſolemus, perinde quaſi rogemus, *Ut valetis? Quomodo ſe veſtræ res habent?* *M.* De re aliena nimiùm percontari non decet. *N.* Taceo: ſed vidéris mihi pro ætate nimis ſapere. *M.* Nihil meum dico; id audivi ſæpe. *N.* Ego quoque non ſemel audivi. *M.* Cur ergò non uteris? *N.* Quia non ſemper in mentem venit. *M.* Imò quia tu es percontator; quæ res non ſine cauſa datur vitio. *N.* Habeo gratiam, quòd me adeò amicè moneas: poſthac, adjuvante Deo, cavebo ineptus eſſe. *M.* Ità paulatim ſapies.

COLL. 42.

Humbertus, Plautinus.

HEus tu, præceptor adeſt. *P.* Quid tum? *H.* Reſpice ad illum. *P.* Quamobrem? *H.* Ut ei caput aperias, & venientem ſalutes. *P.* Ità decet facere; ſed aliud cogitabam. *H.* Tace.

COLL. 43.

Portanus, Marcus.

UNde redis? *M.* Foris. *P.* Cur exieras? *M.* Redditum urinam. *P.* Qualis eſt cœli facies? *M.* Nebuloſa. *P.* An regelat? *M.* Sic reſolvitur gelu, ut nives omnino liqueſcant. *P.* Etiámne pluit? *M.* Senſi aliquid ſupernè diſtillare. *P.* Fortaſſe in tranſitu, è ſtillicidio tecti. *M.* Imò è nubibus, ſcio; quòd ſi non credis, vide tu ipſe. *P.* Quaſi ego tibi non credam in re tantilla. *M.* Cur igitur dubitare videbaris? *P.* Ut pluribus verbis tecum fabularer. *M.* Quorſum id pertinet? *P.* Ad *Latinum* ſermonem exercendum. *M.* Sed interim ſæpe otioſa verba dicimus; à quibus omni-

no abſtinendum *Chriſtus* præcepit. *P.* Totâ erras viâ in præcepti intellectu. *M.* Cur iſtud dicis? *P.* Quia *Non eſt otioſus ſermo, qui ad aliquam inſtitutionem refertur*, præſertim ubi agitur de bonis & honeſtis, qualia ſunt Dei opera in rebus naturalibus. *M.* Vidéris mihi rectè ſentire; proinde facilè tibi aſſentior. *P.* Sed hæc hactenus; inſtat nobis aliud negotium. *M.* Agè, deſinamus.

COLL. 44.

Trollæanus, Bolanus.

SCín' tu quota ſit hora? *B.* Non certum ſcio: ſed video inſtare cœnæ tempus. *T.* Me miſerum! oblitus ſum adire matrem, quæ juſſerat. *B.* Curre, curre; opportunè venies, ut cœnes domi. *T.* Rectè mones, eo rogatum veniam. *B.* Eccum hypodidaſcalum. *T.* Optimè adeſt.

COLL. 45.

Rolandus, Languinus.

QUid ais de ſcalpello quod emeram tibi nudiuſtertiús? éſtne ſatis bonum? *L.* Imò verò eſt optimum; ſed (me miſerum!) parùm abfuit quin perdideram. *R.* Eho, quid ais? quomodo id accidit? *L.* Cùm redirem foris, exciderat mihi in vico. *R.* Unde exciderat? *L.* E theca mea, quam imprudenter apertam reliqueram. *R.* Quomodo recuperâſti? *L.* Affixeram ſtatim chartulam valvis januæ: poſt prandium quidam puer ſextæ claſſis mihi retulit. *R.* Utinam omnes tam fideles eſſent, qui res amiſſas reperiunt. *L.* Profectò pauci ſunt qui reſtituant, ſi modò ſit res alicujus pretii. *R.* Et tamen id verbo Dei nominatim præcipitur. *L.* Quidni? Eſt enim furti ſpecies, ſi quis rem alienam inventam retineat, modò ſciat cui reddenda ſit. *R.* At plerique putant ſe jure poſſidere quicquid amiſſum invenerint. *L.* Errant illi quidem graviſſimé. *R.* Verùm (ut redeamus ad inceptum ſermonem) quid dediſti puero qui ſcalpellum tuum invenerat? *L.* Dedi ſextantem, & nuces aliquot juglandes; laudavi præterea, & paucis admonui idem ſemper eſſe facien-

faciendum. *R.* Rectè feciſti; ſic enim libentiùs reddet aliàs ſi quid repererit. Sed quid ſi perdidiſſes? *L.* Æquo animo tuliſſem, & mihi emiſſem aliud. *R.* Itáne æquo tuliſſes animo? *L.* Certè non ſine aliqua moleſtia. *R.* Non igitur æquo animo; ſed nolo te arctiùs urgere. *L.* Non ſumus Theologi. *R.* Quid ergò? *L.* Grammaticuli. *R.* Et quidem imperiti. *L.* Tantò diligentiùs Deum precari debemus, ut per *Evangelium* ſuum nos liberet ab ignorantiæ tenebris, in quibus verſati ſumus, & adhuc verſamur. *R.* Id verò faciemus, ſi ſanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore, & ſæpe à concionatoribus, divini verbi adminiſtris. *L.* Vide quantum profuerit nobis ſcalpelli mei amiſſio. *R.* Ob eam rem tibi dupliciter gratulor: primùm, quòd tibi rectè emerim; deinde, quòd amiſſum recuperaveris. *L.* Habeo tibi gratiam, mi *Rolande*. *R.* Quin Patri noſtro cœleſti ſit laus, & gratiarum actio. *L. Amen.*

COLL. 46.

Mercarius, Calvinus.

MIhi non vidéris nimis occupatus. *C.* Mediocriter. *M.* Quid ſi mihi exacuas duas aut tres pennas? *C.* Satis ſit tibi, ſi unam acuero in præſentia. Súntne novæ? *M.* Novæ quidem; ſed para te uſque dum acuantur: jam enim lævigavi, caudam reſcidi, detraxi plumulas. *C.* Oſtende: profectò ſunt optimæ, & ad ſcribendum aptiſſimæ. *M.* Unde iſtud nôſti? *C.* Quia ſunt caule amplo, firmo, & nitido: nam molles, & quæ caulem breviorem habent, parùm ſunt ad ſcribendi uſum habiles. *M.* Gaudeo me utiliter emiſſe. *C.* Non abs re; ſed quanti? *M.* Pro his tribus dedi quadrantes duos. *C.* Singulas igitur binis emiſti denariolis. *M.* Res apparet. *C.* Eſt vile pretium pro rei bonitate: de quo emiſti? *M.* De quodam circumforaneo. *C.* Apud hujus oppidi mercatores ſingulæ, & quidem minùs bonæ, venduntur ſextantibus. *M.* Et tamen audent interdum dicere, pluris ſibi conſtare *Londini*. *C.* Ea ferè eſt mercatorum conſuetudo; *Nihil* enim *proficiunt*, *niſi*

admodum mentiantur, ut ait *Cicero*. *M.* Sed agè, nè te diutiùs remorer, agamus quod inſtat. *C.* Citò expediero: aſpice me diligenter, ut diſcas aliquando. *M.* Aſpicio intentis oculis; ſed mihi opus eſſet ſpatio paulò longiore. *C.* Iſtud ergò fiet in cubiculo, ſi quando me velis inviſere. *M.* Quo tempore? *C.* Poſt ſcholæ miſſionem, hoc eſt, horâ nonâ matutinâ, vel quartâ pomeridianâ. Nunc habes pennas duas, rectè (ni fallor) in uſum tuum accommodatas. Hanc tertiam in aliud tempus tibi integram ſervabis. *M.* Accipe tibi, ſi placet. *C.* Quin tibi ſerva; domo adferuntur mihi ſatis multæ. *M.* Ago tibi quantas poſſum gratias: vale. *C.* Incolumem te conſervet Deus. Sed heus, nè parcas unquam labori meo. *M.* Tu quoque & me & rebus meis viciſſim utere, ſi quid opus fuerit. Iterum vale.

COLL. 47.

Puteanus, Buerla.

UNde veniebas modó? *B.* E culina. *P.* Quid illuc iveras? *B.* Ut me calefacerem. *P.* Tu, credo, libentiùs es in culina quàm in ſchola: nonne? *B.* Nihil mirum; in ſchola non eſt ignis, ſicut in culina. *P.* Abi, ſapis. *B.* Utinam tam ſaperem in divinis rebus quàm in cura corporis. *P.* Fac ſapias. *B.* Quomodo? *P.* Studio, curâ, labore, & diligentiâ. *B.* Non parco labori. *P.* Rectè facis; ſed eſt tempus exſpectandum, cujus progreſſu fiunt omnia: interea precandus eſt Deus aſſiduè. *B.* Bene mones; utinam ille ſtudia noſtra promoveat in gloriam ſui nominis. *P.* Id faciet, ſi pergamus eum colere diligenter.

COLL. 48.

Puteanus, Capuſius.

QUid tecum cogitas, *Capuſi?* *C.* Libenter irem domum. *P.* Quid eó? *C.* Ut me his diebus parumper recrearem cum matre. *P.* Quid obſtat quò minùs eas? *C.* Præceptor non vult permittere. *P.* Meliùs tibi conſulit quàm ipſe putas. *C.* Quomodo? *P.* Nam interea perderes multum temporis, & cùm rediiſſes tibi doleret. Nonne verum dico? *C.* Profectò ſic eſt. *P.* Mane igitur, ſi ſapis. *C.* Parebo

rebo tuo conſilio, quia mihi rectum videtur. *P.* Nollem ſciens malum tibi conſilium dare. Atque utinam quod ſuadeo ſuccedat tibi proſperé. *C.* Spero ità fore, Deo volente.

COLL. 49.

Martialis, Blancus.

QUantum habes pecuniæ? *B.* Aſſem cum ſemiſſe; tu verò? *M.* Non tantum. *B.* Quantum igitur? *M.* Unicum aſſem. *B.* Vis mihi dare mutuò? *M.* Eſt mihi opus. *B.* In quem uſum? *M.* Ad emendam chartam. *B.* Hodie reddam tibi. *M.* Addendum fuit, Deo juvante. *B.* Sic docet præceptor ex verbo Dei, ſed non poſſum aſſueſcere. *M.* Fac aſſueſcas. *B.* Quomodo id fiet? *M.* Si ſæpe cogites nos à Deo ſic pendere, ut nihil poſſimus ſine ejus auxilio. *B.* Bonum mihi das conſilium. *M.* Quale mihi dari velim. *B.* Sed (ut ad propoſitum redeamus) dabis mutuò iſtum aſſem? *M.* Miror te mutuò petere, qui plus habeas quàm ego. *B.* Eſt quidem Scholaſticus hâc tranſiens, qui librum venalem oſtentat. *M.* Quid tum? *B.* Cupiebam emere, quia viliùs indicat quàm noſter bibliopola. *M.* Accipe: ſed, quæſo, unde tam citò reddes? *B.* A cœna ibo domum, ut à matre petam. *M.* Quid ſi dare nolit? *B.* Nihil cunctabitur, cùm librum oſtendero.

COLL. 50.

Montanus, Euſebius.

QUot annos habes? *E.* Tredecim, ut à matre accepi: tu verò? *M.* Equidem non tot habeo. *E.* Quot igitur? *M.* Deeſt unus. *E.* Sunt ergò duodecim. *M.* In promptu eſt ratio. *E.* Sed frater tuus quotum agit annum? *M.* Quintum. *E.* Quid vis? jam *Latinè* loquitur. *M.* Quid miraris? ſemper habemus domi pædagogum & doctum & diligentem; is ſemper nos *Latinè* loqui docet; nihil *Anglicum* effert, niſi aliquid declarandi causâ: quin etiam patrem non audemus niſi *Latinè* alloqui. *E.* Nunquam igitur *Anglicè* loquimini? *M.* Solùm cum matre, idque certâ quadam horâ, cùm illa nos ad ſe vocari jubet. *E.* Quid agitis cum familia? *M.* Cum familia rarus eſt nobis ſermo, & quidem tantùm in tranſitu; & tamen famuli ipſi nos *La-*

tinè alloquuntur. *E.* Quid ancillæ? *M.* Si quando uſus poſtulat ut eas alloquamur, utimur ſermone vernaculo, ut ſolemus cum ipſa matre. *E.* O vos felices, qui tam diligenter docemini! *M.* Eſt Deo gratia, cujus dono patrem habemus qui curet nos tam accuratè erudiendos. *E.* Certè ejus rei laus & honor unico cœleſti Patri debetur. *M.* Sed quid agimus? jam audio recitari catalogos. *E.* Ergò feſtinemus.

COLL. 51.

Sylvius, Ludovicus.

QUid triſtis es, *Ludovice?* *L.* Ægroto. *S.* Quid morbi eſt? *L.* Neſcio. *S.* Sed tamen éſtne gravis morbus? *L.* Non admodum, gratia Deo. *S.* Quidnam tibi dolet? *L.* Caput. *S.* Quid? totúmne caput? *L.* Non certé. *S.* Quid ergó? utrùm ſinciput, an occiput? *L.* Hæc pars anterior. *S.* Eſt ergò ſinciput. *L.* Quid igitur faciam? *S.* Quieſce; bene mox ſanus eris. Sic enim à matre accepi, Nullum eſſe præſentius remedium capitis doloribus quàm quietem. *L.* Atqui ſunt varii morbi capitis. *S.* Et varia fortaſſe remedia: ſed quid eſt facilius quàm id tentare quod dixi tibi? *L.* Experiri quidem nihil (ut ſpero) nocebit: ſed ubi quieſcam? *S.* Domi veſtræ, in lecto. *L.* Mater non ſinet. *S.* Imò, ſi dixeris te ægrotare. *L.* Atqui me putabit ſimulare. *S.* Fieri poteſt: ſed quid dubitas periculum facere? *L.* Bonum conſilium. *S.* Utere, ſi vis. *L.* Faciam profectó. *S.* Enimvero, ſi ſapis. *L.* Sed unum reſtat. *S.* Quid eſt? *L.* Impetranda à præceptore venia. *S.* Adi, & pete. *L.* Quid ſi nolit dare? *S.* Imò facillimé. *L.* Quî ſcis iſtud? *S.* Quia ſatis eſt credulus nobis, niſi qui aliquoties illum fefellerunt. *L.* Nunquam ſciens illum fefelli. *S.* Ito igitur fidenter. *L.* Nunc eo. *S.* Sed heus, priùs meditare quid ſis dicturus, nè fortè loquendo hæreas. *L.* Bene mones; non accedam imparatus.

COLL. 52.

Paulus, Timotheus, Solomon judex.

OPtatus mihi ades, *Timothee:* quærebam qui mecum certare vellet; ſed omnes ad luſùs certamen currunt:

runt: tu verò quid ais? *T.* Quid ego malim, quàm tecum de noſtris ſtudiis pacificè contendere? *P.* Sed quod petis certandi argumentum? An de repetendis *Ciceronis Epiſtolis?* *T.* Malo de *Catone.* *P.* Quamobrem? *T.* Quia reſtant mihi ediſcendæ aliquot prælectiones de *Cicerone.* Scis enim me ægrotâſſe ferè duas hebdomadas. *P.* Memini. Vis igitur dicamus ſecundum librum *Moralium Diſtichorum?* *T.* Eſt longus nimis in hanc horam. *P.* Quid ità? *T.* Quia nobis aliquandiu ludendum eſt, ut corpus exerceamus ad valetudinem conſervandam. *P.* Dicamus ergò librum tertium, qui eſt breviſſimus. *T.* Sed judice me volo. *P.* Præſtò eſt *Solomon*, qui me ob eam rem ſequitur. *T.* Vis igitur, *Solomon*, audire nos? *S.* Quid dicturi eſtis? *P.* Tertium librum *Diſtichorum Moralium.* *S.* Nonne alternis dicetis? *T.* Scilicet ſuum uterque Diſtichum. *S.* At, pueri, (nè erretis) nolo vos audire tanquam judex. *P.* Cur non? *S.* Nè fortè meâ ſententiâ alteruter amicorum offendatur. *T.* In quo igitur nobis eris adjutor? *S.* Notabo in chartula diligenter utriuſque lapſus; deinde referetis ad præceptorem. *T.* Quid tum fiet? *S.* Ille, utri videbitur, & victoriam & præmium adjudicabit. *P.* Eris igitur nobis tantùm teſtis? *S.* Sic intelligo. *T.* Optima ſanè videtur mihi ratio. *P.* Mihi quoque valde probatur. *S.* Sed unum reſtat. *T.* Quid eſt? *S.* Vultiſne præter lapſus manifeſtos hæſitationes etiam notari? *T.* Sic volunt præceptoris leges ſuper hac re. *S.* Date mihi librum in manum, ut certiùs obſervare poſſim. *P.* Tene meum. *T.* Incipiámne? *P.* Æquum eſt, quia tu à me provocatus es. *T.* Audi, (quæſo) *Solomon*, ſed diligenter. *S.* Tu verò cave dicas negligenter.

T. Hoc quicunque cupis carmen cognoſcere, Lector,
Hæc præcepta feres, quæ ſunt gratiſſima vitæ.
P. Inſtrue præceptis animum, nec diſcere ceſſes:
Nam ſine doctrina vita eſt quaſi mortis imago.
T. Commoda multa feres: ſin autem ſpreveris illud,
Non me ſcriptorem, ſed te neglexeris ipſe.

P. *Cùm rectè vivas, nè cures verba malorum: Arbitrii noſtri, &c.*

Sic pergunt ad finem uſque libri tertii.

COLL. 53.

Dionyſius, Guilielmus.

GRatulor tibi reditum, *Guilielme:* quando rediſti rure? *G.* Heri poſt meridiem. *D.* Quid mater? *G.* Quemadmodum illa me ſecum duxerat, ità reduxit. *D.* Nonne venit in equo? *G.* Et quidem tolutario. *D.* Tu verò? *G.* Quid rogas? eram illi à pedibus. *D.* Non tibi fuit moleſtus labor itineris? *G.* Nulla mihi fuit via difficilis, adeò erat jucunda in urbem reditio. Quid quæris? noluiſſem eques venire. *D.* Quantum diſtat hinc villa veſtra? *G.* Quatuor milliaribus, iiſque non admodum longis. *D.* Sed jam ſatis de reditu: nunc aliud agamus. Fuiſtine memor promiſſi tui? num rediſti vacuus? *G.* Attuli uvarum quantum potui. *D.* Quantum igitur? *G.* Quaſillum. *D.* Hui! quaſillum? tibi igitur uni. *G.* Imò nobis duobus. *D.* Quid duobus tantillum? *G.* Non poteram ferre amplius pro viribus corpuſculi mei. Quòd ſi robuſtus eſſem, aſini onus aſportâſſem; mater enim facilè permittebat. *D.* Quàm vellem adfuiſſe! *G.* Ego & mater te plurimùm deſideravimus. Sed eſto animo bono, ea reliquit famulum ruri, qui ampliſſimâ corbe onuſtus veniet: tum illa tibi dabit affatim. *D.* Aha, nunc optata loqueris, mi *Guilielme.* *G.* Eamus domum ad nos, videbis quaſillum noſtrum adhuc (ut ſpero) integrum. *D.* O lepidum caput! nam & cupiebam ire ſalutatum matrem tuam mihi chariſſimam. *G.* Profectò illi gratiſſimum feceris. *D.* Eamus igitur.

COLL. 54.

Antonius, Bernardus.

QUid hîc ſolus cogitas? *B.* Meam deploro miſeriam. *A.* Quænam te afficit miſeria? *B.* Heu me miſerum! ecce, mutavimus claſſem, nec eſt mihi pecunia unde libros emam. *A.* An non tibi dat pater? *B.* Dat quidem

inter-

interdum, ſed parcè nimis. *A.* Eſt igitur avarus. *B.* Non ſequitur. *A.* Quid igitur impedit quò minùs tibi pecuniam ſuppeditet? *B.* Paupertas: præterea, cùm peto, miratur tot nobis opus eſſe libris. *A.* Nihil mirum, præſertim cùm ſit pauper: ſed interim eſto animo bono, nec te afflictes, quæſo. Dabo operam ut te juvet pater meus: libenter enim largitur pauperibus, præſertim iis quos novit bonarum literarum ſtudioſos eſſe. *B.* O me felicem, ſi tuâ operâ me Deus adjuverit! *A.* Juvabit, ſpero: ſed tu interim precare illum diligenter, ut mei patris animum erga te affectum reddat. *B.* Bene mones; nam (ut ſæpe audivi è ſacris concionibus) *Solus eſt Deus qui hominum corda gubernat ac dirigit.* *A.* Ità res habet. *B.* Vale, mi *Antoni*, qui mihi animum reddidiſti. *A.* Tu quoque, *Bernarde*, vale: ſed dic mihi, quæſo, quantum nummorum tibi opus eſt? *B.* Si duos haberem decuſſes, abunde mihi eſſet in præſentia. *A.* Tace; cras (ut ſpero) divinum auxilium ſenties.

COLL. 55.

Philippus, Vultherius.

QUO nunc is? *V.* In hypocauſtum. *P.* Quid eó? *V.* Hoccine rogandum eſt? non frigus ſentis? *P.* Quotuſquiſque nunc non ſentiat, cùm ſit adeò acerbum? Sed ego malim me in culina calefacere. *V.* Atqui præceptor vetuit. *P.* Non ignoro: ſed rogabo veniam. *V.* Cur non vis in hypocauſto calefieri? *P.* Vapores clibani tentant mihi caput, quod alioquin infirmum ſatis habeo; unde fit, ut facilè ex capite laborem. *V.* Ego quoque ſic aliquando fui; ſed paulatim aſſuefeci me ad ferenda hypocauſti incommoda. *P.* Et ego (ut ſpero) me aſſuefaciam: verùm præſtat id fieri horis pomeridianis, ubi tantus æſtus deferbuerit. *V.* Sed nunc tempus non eſt hìc philoſophandi diutiùs: jam mihi dentes frigore crepitant.

COLL. 56.

Stratanus, Theobaldus.

QUÆ ſunt arbores in horto veſtro? *T.* Hortum habemus ſuburbanum, in quo ſunt olera, quibus veſcimur

mur quotidie; præterea ſunt in fundo noſtro bini horti variis arboribus conſiti. *S.* In horto quæ ſunt olera? *T.* De hoc mater melius reſpondere poſſet. Nam illic ſæpe verſatur aut ſerendi causâ, aut ſarriendi, aut aliquid colligendi. *S.* Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. *T.* Parùm prodeſſet nomina tibi recenſere, niſi res ipſas videres: quin eamus in rem præſentem. *S.* Potes ire quando libet? *T.* Poſſum quidem, matre permittente. *S.* Fac amabò permittat; ſed eâ lege ut me tibi comitem aſſumas. *T.* Id facillimè fiet; tantùm hîc me exſpectes: mox rediero. *S.* Quid ſi ea domi non eſt? *T.* Tamen hoc tibi renunciabo. *S.* Bene vertat Deus.

COLL. 57.

Præpoſitus, Caulonius.

HOdie pecuniam à patre accepi, ſi tibi fortè eſt opus. *C.* Nihil nunc opus eſt mihi; ſed tamen gratiam habeo maximam, quòd pro tua liberalitate ultro mihi offers beneficium. Quotus enim quiſque id faciat? *P.* Credo eſſe pauciſſimos: tu me tamen non ſemel beneficiis provocâſti. *C.* Adeò parva illa fuerunt, ut non ſint commemoratione digna. *P.* Non eſt parvum beneficium, quod ab optima voluntate profectum eſt. *C.* Utinam Dei erga nos beneficia tam expenderemus, quàm ſolemus hominum. *P.* Faxit ille ut in ea cogitatione nos exerceamus & ſæpius & diligentiùs. *C.* Illud profectò neceſſe eſt, ſi volumus ejus benignitatem ſæpius experiri.

COLL. 58.

Fatonus, Barbarius.

QUid agis? *B.* Scribo. *F.* Quid ſcribis? *B.* Deſcribo dicta præceptoris. *F.* Quænam? *B.* Heſterna. *F.* Quid? non aderas? *B.* Imò aderam; ſed non poteram magiſtrum dictantem aſſequi. *F.* Quæ res te impediebat? *B.* Quòd ſatis commodè non ſederem. *F.* Veneras ergò ſeriùs? *B.* Iſtud eſt. *F.* Cedò commentarium tuum; egomet tibi ſcribam. *B.* Quid faciam lucri? *F.* Ego citiùs quàm tu deſcripſero; pòſt ludemus unà, ut conceſſit præceptor. Da (inquam) libellum tuum. *B.* Libenter id quidem facerem;

rem; ſed non audeo. *F.* Quid times? *B.* Edictum præceptoris. *F.* Quod mihi edictum narras? *B.* Neſcis eum vetuiſſe, nè quis ſine permiſſu ejus alteri ſcribat? *F.* Id ego probè memini: ſed unde hoc ſciret? *B.* Rogas? cùm emendandi causâ ſcripturæ rationem exiget, tum captus ero: novit enim manum meam. Præterea, neque fallendum eſt, neque mentiendum. *F.* Verbo Dei utrumque vetamur. *B.* Quid ergò reſponderem præceptori, cùm ille negaret me iſta ſcripſiſſe? *F.* Non eò res evadet, ſpero. *B.* Nolo tuâ ſpe tantum ſubire periculum. *F.* Vah, nimiùm timidus es, nunquam rem facies. *B.* At tu forſitan audaciór. *F.* Tu igitur ſcribe quantum voles; ego ad ludendum me confero. *B.* Abi, quæſo; jam unam paginam deſcripſiſſem, niſi me interpellâſſes. *F.* At interim aliquid proficimus, dum *Latinè* fabulamur.

COLL. 59.

Quirinus, Romulus.

VEnitne pater ad mercatum hodiernum? *R.* Hodie manè convenit me, cùm adhuc è lecto ſurgerem. *Q.* Nihil ab eo petiſti? *R.* Imò pecuniam. *Q.* Et numeravit? *R.* In præſentia. *Q.* Quantum? obſecro. *R.* Viginti aſſes. *Q.* Papæ! aſſes viginti? qui fit ut audeat tibi tantum pecuniæ committere? *R.* Quia novit me diſpenſatorem frugi: ſiquidem ſemper illi reddo rationem uſque ad teruncium. *Q.* Sed ægre fortaſſe impetrâſti. *R.* Imò facillimè, atque adeò cum gratia. *Q.* O mitem parentem! *R.* Certè mitiſſimum. *Q.* Sed (ut ad rem) quid facies iſtâ pecuniâ? *R.* Emam libros, & alia mihi neceſſaria. *Q.* Poteſne mihi aliquid mutuò dare? *R.* Poſſum, ſi modò eges. *Q.* Niſi egerem, non peterem. *R.* Quantum vis à me accipere? *Q.* Quinque aſſes. *R.* Accipe. *Q.* O verè amicum animum! *R.* Amicus verus non eſt, niſi qui amicum juvat in tempore, ſi tamen habet unde juvet. *Q.* *Amicus certus* (ut eſt in Proverbio) *in re incerta cernitur.* *R.* Quando reddes mutuum? *Q.* Ubi primùm pater in hanc urbem venerit. *R.* Quando venturum ſperas? *Q.* In mercatu proximo, nempe ad octavum diem *Octobris*.

COLL.

COLL. 60.

Pædagogus, Puer.

HOdie manè quotâ horâ expergefactus es? *Pu.* Ante lucem; quotâ horâ neſcio. *Pæ.* Quis te expergefecit? *Pu.* Venit excitator hebdomadarius cum laterna ſua, pulſavit acriter oſtium cubiculi; quidam aperuit; excitator accendit noſtram lucernam; clarâ voce inclamavit, Experrecti ſunt omnes. *Pæ.* Narra mihi ordine quid egeris ex illo tempore uſque ad finitum jentaculum. Vos pueri, auribus atque animis diligenter attendite, ut diſcatis hunc veſtrum condiſcipulum imitari. *Pu.* Experrectus ſum, ſurrexi è lecto, indui tunicam cum thorace, ſedi in ſcabello, accepi femoralia & tibialia, utraque indui, calceos calceavi, femoralia ligulis aſtrinxi thoraci, tibialia periſcelide ligavi ſuper crura, cingulo me præcinxi, caput diligenter pexui, aptavi capiti pileolum, togam indui; deinde egreſſus cubiculo deſcendi infrà, urinam in area reddidi ad parietem, accepi aquam frigidam è ſitula, manus & faciem lavi, os & dentes collui, deterſi mantili manus & faciem. Interea ſignum ad precationem datur minore tintinnabulo, in aulam privatam convenitur, precamur unà, accipimus ordine jentaculum à famulo culinario, jentamus in triclinio ſedentes quieti, ſine murmure & ſtrepitu; quos audivi ineptè garrientes, aut verba loquentes otioſa, aut etiam laſcivientes vidi, amicè admonui: qui non paruerunt admonitioni, detuli ad obſervatorem, ut eos notaret. *Pæ.* Nemóne vobis præerat dum jentaretis? *Pu.* Imò hypodidaſcalus. *Pæ.* Quid agebat interea? *Pu.* Ille per mediam aulam ambulabat tenens librum in manibus, & identidem monens obſervatorem, ut notaret ineptè garrientes. *Pæ.* Nullúmne igitur verbum tunc licet emittere? *Pu.* Imò licet; verùm ii demum notari ſolent, qui diu & multis verbis ineptè & ſine ullo fructu confabulantur. Cæterùm licet omnibus jucundos inter ſe tractare ſermones de bonis & honeſtis rebus, dum tamen id modeſtè fiat, citra clamorem & contentionem. *Pæ.* Hactenus ſatisfeciſti mihi; cætera narrabis à prandio,

dio, niſi aliquod negotium intervenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, nè magiſtro in mora ſimus. *Pu.* Audivi modò ſignum dari. *Pæ.* Opportunè datum.

COLL. 61.

Magiſter, Diſcipulus.

UBI finiviſti narrationem ante prandium? *D.* Cùm vellem finem imponere de jentaculo, tu me interpellâſti, præceptor. *M.* Perge igitur narrare ordine reliqua. *D.* Dum jentandi finem facimus, datur publicum ſignum poſterius; ſumit quiſque libros; imus in aulam communem; recitantur de more catalogi ſingularum claſſium; qui adſunt, ad nomen reſpondent; ego quoque reſpondeo; abſentes notantur in catalogis ab ipſis nomenclatoribus. Finitâ catalogorum recitatione, ludimagiſter pulpitum aſcendit, ut precetur; jubet nos attentos eſſe, túmque publicè precatur; ubi precatus eſt, Recipite, inquit, vos in ſuum quiſque auditorium. Conveniunt omnes, ego item venio cum meis condiſcipulis; ſedeo in loco meo: præceptor ingreditur; inquirit de abſentibus; deinde ſedet in cathedra ſua, & jubet pronunciari auctoris ſcriptum. Pronunciavimus terni clarâ voce, ut ſolemus quotidie. Tum jubet ut reddamus interpretationem: aliquot ex rudioribus legunt ſingali: nos alii reddimus terni, ídque memoriter, præter eum qui verba ipſa auctoris præit nobis ordine. Tandem præceptor exigit *Anglicam* verborum ſignificationem: doctiores, quibus nominatim id præcepit, reſpondent: ego quoque juſſus ab eo reſpondeo: laudat illos qui bene reſponderint; de quorum numero ego (quod ſine jactantia dictum ſit) unus eram. Poſtea jubet ſingulas orationis partes ordine tractari ad rationem Grammaticam. Poſtremò palàm præſcribit, quid ſit à prandio reddendum: auditâ horâ octavâ, precationem imperat; quâ finitâ, monet ut officium ſedulò faciamus: tandem nos miſſos facit. Eo ſpectante, eximus ordine & ſine ſtrepitu, lætíque diſcedimus. Satíſne tibi feci, præceptor? *M.* Imò cumulatiſſimé. *D.* Placétne tibi

tibi ut ſub cœnæ tempus idem faciam de reliquis hujus diei actionibus? *M.* Nihil opus erit. Nam de iis quæ horis pomeridianis aguntur, aliàs te audivi ſatis. *D.* Nunquid vis præterea? *M.* Eſtne tempus eundi in aulam communem ad *Pſalmorum* cantionem? *D.* Tempus eſt. *M.* Ito igitur.

COLL. 62.

Pædagogus, Puer.

ADes, *Carole? Pu.* Adſum, præceptor. *Pæ.* Quid agunt duo condiſcipuli tui? *Pu.* Adhuc docentur à ſubdoctore. *Pæ.* Tu verò jamne pronunciâſti contextum prælectionis in craſtinum manè? *Pu.* Pronunciavi. *Pæ.* Satiſne rectè? *Pu.* Satis, gratia Deo. *Pæ.* Quis te audivit? *Pu.* Ludimagiſter. *Pæ.* Bene habet; ſed eſt quod monere te velim. *Pu.* Ego iſtud audire percupio. *Pæ.* Sæpenumero cogitandum tibi eſt, quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium & memoriam tam felicem tibi dederit. *Pu.* Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia? *Pæ.* Dic aliquot ejus beneficia præcipua, quemadmodum docui te aliquando. *Pu.* Dedit mihi cœleſtis ille Pater corpus, animam, vitam, mentem bonam, parentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga me affectos, & qui non modò ſuppeditant mihi copiosè omnia ad hanc vitam neceſſaria, ſed etiam (quod eſt longè maximum) me bonis literis bonisque moribus tam diligenter inſtituendum curant, ut nihil ſit præterea requirendum. *Pæ.* Verè omnia iſta dixiſti, ſed unum prætermiſiſti, quod eſt ſingulare Dei beneficium. Scin' tu quid ſit? *Pu.* Sine me pauliſper cogitare. *Pæ.* Otiosè cogita. *Pu.* Nunc ego reminiſcor; ſed pro magnitudine rei, neſcio quibus verbis id poſſum exprimere. *Pæ.* Dic tamen quo poteris modo. *Pu.* Cogito etiam atque etiam. *Pæ.* Dic tandem. *Pu.* Innumerabilia ſunt Dei optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus; ſed nullum majus nec dici nec cogitari poteſt, quàm quòd Filium ſuum unicum gratis mihi dederit, qui me miſerrimum peccatorem, & ſub *Satanæ* tyrannide captivum, ac morti æter-

næ

næ deſtinatum, redemit; idque morte ſuâ, omnium crudeliſſimâ & maximè ignominioſâ. *Pæ.* Satis aptè dixiſti, & totidem ferè verbis quot aliàs te docueram. Sed numquid Deus tibi uni hoc tantum beneficium præſtitit? *Pu.* Minimè veró. *Pæ.* Quibus præterea? *Pu.* Omnibus quotquot Evangelio fideliter ac verè crediderint. *Pæ* Agè, profer locum ex *Joannis* Evangelio in eam ſententiam. *Pu. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut condemnet mundum, ſed ut ſervetur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur; qui verò non credit, jam condemnatus eſt, quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei. Hæc eſt autem* — *Pæ.* Hactenus ſatis: ſed cujus ſunt verba iſta? *Pu.* Ipſius *Chriſti* de ſeipſo loquentis. *Pæ.* Quem alloquitur? *Pu. Nicodemum*, qui ad eum nocte venerat. *Pæ.* Faxit ipſe *Chriſtus*, unicus Servator noſter, ut magis ac magis in ipſius cognitione proficias. *Pu.* Faciet, ſpero. *Pæ.* Perge igitur, ut cœpiſti, alacriter; quod bene vertat Deus in gloriam ſui nominis. *Pu.* Ità precor. *Pæ.* Eamus cœnatum.

COLL. 63.

Obſervator, Puer.

TU nunquam ſtudes; quando eris doctus? *P.* Id fiet progreſſu temporis, Deo juvante. *O.* Rectè dicis; ſed interim laborandum tibi eſt. *P.* Atqui ego non ſum arator. *O.* Etiam rides? quaſi *laborare* idem ſit quod *arare*. *P.* Scio non idem eſſe. *O.* Cur ergò ſic reſpondiſti? nonne iſtud ridere eſt? *P.* Et ridere non eſt malum, cùm ſit naturale omnibus hominibus. *O.* Pergin' tu nugas dicere? *P.* Quod dixi verum eſt, & verum dicere non eſt nugari. Cur me immeritò reprehendis? *O.* Jure te arguo. *P.* Quo jure? *O.* Quia non ignoras *ridere* pro *irridere* uſitatum eſſe; & tamen ſic accepiſti quaſi de riſu ſum loquutus. *P.* Si defendo cauſam meam, quid mali facio? *O.* Pergis igitur eſſe pertinax? Profectò ſeriò notaberis. *P.* Nè, quæſo, mihi iraſcaris, mi *Martine*. *O.* Non iraſcor: ſed officium

meum

meum facio. *P.* Sed audi, quæſo. *O.* Quid audiam? tuas nugas? *P.* Audi, inquam; nihil mentiar. *O.* Dic breviter: eſt mihi alibi negotium. *P.* Inprimis, cùm tu me monuiſti, non eram otioſus. *O.* Quid ergò? ſi nihil faciebas, nonne otioſus eras? *P.* Non eram; pace tuâ dixerim. *O.* Quî poteſt illud fieri? *P.* Dicam tibi, etſi tute meliùs hoc intelligis quàm ego: Nihil faciebam, ut apparebat; ſed tamen cogitabam aliquid boni. *O.* Declara iſtud mihi. *P.* Cùm tu facis verſus, ſæpe meditaris diu, quaſi ſis otioſus, quamvis nunquam ſis minùs otioſus. *O.* Pro iſta ætate nimis acutus es. Etiamſi tibi (ut ais) otioſus non eras, tamen qui te viderent poſſent aliter judicare. *P.* At ſolus eram. *O.* Verum: ſed poterant aliqui intervenire. Denique, non fateris culpam. *P.* Siqua fuit culpa, in eo fuit, quòd primo aſpectu videbar tibi eſſe in otio, cùm revera non eſſem. *O.* In eo nihil requiro: ſed de irriſione quid reſpondes? *P.* Certè nihil dixi irridendi animo. *O.* Quid igitur? *P.* Jocabar, crede mihi. *O.* Quorſum? *P.* Ut paucis verbis fabulando, aliquid ex te addiſcerem. *O.* Non is ſum à quo multa doceri queas. *P.* Imò tecum multum boni ſæpe didici. *O.* Quid tandem vis concludere? *P.* Ut mihi ignoſcas; quando, ut vides, malo animo nihil peccavi, quod equidem ſciam. *O.* Agè, ignoſco, quia vidéris mihi candidus & apertus, neque adhuc vidi te mendacem eſſe. *P.* Ago tibi gratias, *Martine* ſuaviſſime.

COLL. 64.

N. O.

FRgóne abis in patriam? *O.* Cogor abire, nempe accerſitus à patre. *N.* Nunquámne es reverſurus? *O.* Non, ſpero. *N.* Quando profecturus es? *O.* Craſtino die, ut opinor. *N.* Siccine igitur me relinquis? *O.* Ità neceſſe eſt. *N.* O me miſerum! ubi & quando amicum talem reperiam? talem ſtudiorum meorum ſocium? *O.* Nè doleas, eſto animo bono; meliorem tibi dabit Deus. *N.* Ille quidem poteſt, ſcio; at ego vix ſperare poſſum. *O.* Noli, obſecro, te affligere tantopere; nec enim hâc ſeparatione

corpo-

corporum interitura eſt amicitia noſtra, quin potiùs accreſcet magis; & abſentes corpore, præſentes animis erimus. Quid? Epiſtolæ, quas ultrò citróque dabimus, quantam vim ſperas habituras eſſe? Quid? quòd mutuo illo deſiderio amor ipſe noſter fiet jucundior? *N.* Verisimilia ſunt quæ dicis omnia; ſed interim non lenitur dolor meus. O Ah! Reprime Lachrymas. *N.* Non queo præ dolore. *O.* Siccine agis? an putas me minore dolore tangi? Sed quid agas? divinæ voluntati parendum eſt. Nunc ipſe te collige, obſecro; ac potiùs ad hilariter cœnandum te para. Pluribus à cœna colloquemur. *N.* O quàm triſte divortium!

COLL. 65.

Meſſor, Valenſis.

NOn meminiſti præceptorem, tam ſæpe monere nos de fugiendis pravis ſodalibus? *V.* Ego verò probè memini. *M.* Tamen alicubi ſatis negligenter uteris ejus monitis. *V.* In quo videor tibi ea negligere? M. Dicam tibi, modò attentè audias. *V.* Dic, obſero; audiam attentiſſimè M. Nunquam vis cavere ab illo impoſtore? *V.* Cur caveam? M. Ne illius contagione depraveris; noſti enim eſſe peſſimum. *V.* Atqui non ſponte ſequor; ad me accurrit undique. M. Nimirum quia novit te habere quod des, & dare libenter ac ſæpe. *V.* Quid igitur mihi faciendum ſuades? M Dic ſemel & ſeriò, & quaſi animo irato, Quid vis, amice? cur me ubique ſequeris? omnes clamitant te eſſe peſſimum, adeo ſodales tui eſſe nolunt. proinde omitte me poſthac, quæſo, ne tuâ causâ virgis palam cædar. *V.* Quid ſi velit aliquid contra reſpondere? M. Abrumpe illi ſermonem, teque recipe celeriter. *V.* Ago tibi gratias, quòd me tam fideliter monueris.

COLL. 66.

G. H.

VIſne permanere in iſta ignorantia? *H.* Avertat Deus! *G.* Quid igitur facies? *H.* Da mihi ſuper hac re conſilium, quæſo. *G.* Imprimis Deum ſæpiſſimè & ex animo

mo precare; deinde ſemper attentus eſto: hoc eſt, diligenter audito quicquid docetur, ſive præceptor loquatur, ſive aliquid reddant condiſcipuli tui; poſtremò charitatem diligenter cole. *H.* Quibus modis? *G.* Neminem neq; lædito, neque offendito; nemini invideto; neminem odio habeto; ſed contrà, omnes dilige tanquam fratres; ac bene omnibus, quoad poteris, facito. *H.* quid illa mihi conferent ad ſtudiorum profectum? *G.* Plurimúm. *H.* Quomodo? *G.* Sic enim Deus tibi illuminabit ingenium, memoriam, ac cæteras animi dotes augebit; denique ſtudia tua ità promovebit, ut majores in ea re Progreſſus indies facias. *H.* Conſilium mihi ſanè das optimum, utinam in Dei ipſius gloriam uti perpetuò valeam, tibíque aliquando referre gratiam! *G.* Non opto, ut mihi aliud gratiæ eo more referas, niſi ut Deum ſæpenumero laudes, ſtudiáque honeſta ſemper proſequaris, atque ità ad divinarum literarum cognitionem tandem pervenias.

COLL. 67.

Caſtellanus, Meſſardus.

QUid egiſti per hos quindecim dies? *M.* Miniſtravi matri, quæ graviter ægrotabat. *C.* Ain' tu? *M.* Sic eſt profectò. *C.* Quo laborabat morbo? *M.* Febre tertianâ. *C.* An convaluit? *M.* Paulatim convaleſcit, gratia Deo. *C.* Quis eam ſanavit? *M.* Medicorum ſummus. *C.* Quis ille? *M.* Ipſe Deus. *C.* De hoc nihil dubito? ſed cujus operâ? *M.* Domini *Saraſini*. *C.* Is habetur maximi nominis in Medicinæ profeſſione. *M.* Id quotidie probant egregiæ curationes ejus. *C.* Quibus remediis utebatur in curanda matre tua? *M.* medicamentis. *C.* Satis iſtud intelligo, etiam te tacente: Sed dic planè, quæ fuerunt iſta medicamenta? *M.* Sine me aliquantiſper recordari. *C.* Sino; dic tandem quæ reminiſceris. *M.* Duo tantum nomina mihi occurrunt, Clyſteres & Potiones. *C.* Quid iſta conferunt? *M.* Eho inepte, ità rogas, quaſi ego medicinæ operam dederim. Itaque ſi cupis amplius ſcire, quære tute ipſe ab iis potiùs qui ita profitentur, hoc eſt, à medicis & pharmacopolis.

C. Nè

C. Nè mihi ſuccenſeas, oro. *M.* Cur tu es adeo curioſus? *C.* Ut ediſcam ſemper aliquid. *M.* At vide interim nè voceris percontator. *C.* Audi tamen item pauca. *M.* Loquere. *C.* Quamdiu ægrotavit mater? *M.* Ferè duas hebdomadas. *C.* Intera ubi erat pater? *M.* Profectus erat *Londinum* ad mercatum. *C.* Sed tu, quâ horâ rediiſti in Gymnaſium? *M.* Hodie manè. *C.* Dediſtine excuſationem præceptori? *M.* Dedi. *C.* Quid tibi reſpondit? *M.* Factum bene inquit. Tu verò ubi eras? *C.* Heſterno die rus iveram cum patruo. *M.* Agè, videamus quid ſimus reddituri horâ ſecundâ; nam ego quodammodo nunc novus ſum diſcipulus.

COLL. 68.

Grangerius, Torquetus.

VIſne ire mictum? *T.* Satis otioſè minxi. *G.* Eamus unà, quæſo, ut parùm fabulemur. *T.* Tace, inepte, niſi vis accuſari. Non eſt fabulandi tempus; nonne debuiſti meiere, cùm jentaretur? *G.* Debui, ſed oblitus ſum. *T.* Ito igitur ſolus, cum bona Venia præceptoris: nè ſis poſthac tam oblivioſus. *G.* Parebo tibi, & meminero.

COLL. 69.

Malognodus, Gaſſinus.

QUid cogitas *Gaſſine*? cave tibi obſecro. *G.* Quid mihi cavebo? *M.* nè in morbum incidas. *G.* Qua ex cauſa? *M.* Ex nimia luſûs intemperantia. *G.* Unde appareret periculum? *M.* Quia totus æſtuas, totus ſudore mades. *G.* Rectè & in tempore admones. Profectò non ſentiebam. *M.* Deſiſte, ſi me audis. *G.* Audio verò libenter, ac tibi morem gero. Quis enim reſpuat tam fidele conſilium? *M.* Deterge faciem ſudariolo, & indue te celeriter, nè ſubitum frigus contrahas. *G.* Habeo tibi gratiam: nam ferè morbis ſum obnoxius. *M.* Quid eſt cauſæ? *G.* Infirmitas meæ valetudinis. Vides enim quàm imbecillo ſim corpore. *M.* Tantò magis debes tibi cavere. *G.* Iſtud probè novi, & parens uterq; me monet ſæpiſſimè. Sed quid agis? naturâ proni ſumus in noſtram perniciem. *M.* O mi *Gaſſine*, non eſt voluptati ſerviendum, ſed temperantiâ valetudini conſulendum

eſt. *G.* Eſt in promptu carmen *Catonis* in eam ſententiam. M. Teneo ; ſed de his aliás. Jam ſatis induts es. Non eſt quòd hîc morêre diutiús. *G.* Vale, *Malognode*, monitor amiciſſime. M Vin' tu, ut domum te deducam? *G.* Nihil opus eſt deductione. Ego bellè me habeo, Dei beneficio. M. Mi *Gaſſine*, cura ut valeas.

COLL. 70.

Robinerianus, Bobuſſardus.

VAlde miror cur hodie manè non adfueris. *B.* Quid miraris tantopere? nihil hîc eſt novi; multi abſunt quotidie, imo fere horis ſingulis. *R.* Atqui victoria tibi erat in manibus. *B.* Quid ego curo? Ejuſmodi victoria (ut bene dicebat quidam) nihil aliud eſt quàm brevis gloria. *R.* Sed interim modeſti adoleſcentes hinc ad ſtudia magis incenduntur; nec tamen inani gloriâ tumeſcunt, ſed ad honorem Dei referunt quicquid inde laudis acceſſerit. *B.* Iſtud certè rarò contingit: plures enim ſunt, qui victoriis abutantur ad privatam gloriam, quàm qui Divini honoris rationem habeant. *R.* Veriſimile dicis. *B.* Imò veriſſimum. *R.* Sed velim mihi dicas, cur abfueris. *B.* Scripſi ad patrem literas. *R.* Cujus nomine? *B.* Matris. *R.* Dictavítne tibi ipſa? *B.* Quid ſcripſiſſem, niſi dictâſſet? *R.* Quid continebant literæ? *B.* Longum eſſet tibi narrare. *R.* Saltem dic earum argumentum. *B.* Varium erat & multiplex; & quid tuâ, quæſo, ſcire refert? *R.* Nihil. *B.* Cur ergo tam avidè quæris? *R.* Animi causâ, ut fere curioſi ſumus novi aliquid audiendi. *B.* Nihil aliud quàm garris; omitte me. *R.* Auſculta paucis. *B.* Agè, auſculto; loquere quid velis, *R.* Scire cupio ubi ſit pater tuus *B.* Quaſi verò neſcias. *R.* Unde ſcirem? *B.* Cum tibi ſit notiſſimus, & cum ſimus vicini, non putâſſem te ignorare. R. Dic tandem quæſo. *B.* Eſt *Londini*. *R.* Quando eſt profectus? *B.* Abhinc dies quatuor. *R.* Quid illic agit? *B.* Negotiatur. *R.* Quando rediturus eſt? B. Finito mercatu. *R.* Ad quod tempus finietur? B. Roga mercatores; non eſt meum curare talia. *R.* Quid igitur curas? B. Ut Deum timeam, parentibus obediam, bonas artes cum pietate diſcam.

diſcam. *R.* Næ tu magnificè loqueris; ſed die mihi ſeriò, potéſne res tantas efficere? B. Egóne iſtud mihi aſſumo? Quin potiùs fateor, ne incipere quidem penes me eſſe. *R.* Quid ergo de te fiet? B. Deus ipſe ſpiritu ſuo in me operabitur. *R.* Optimè ſentis. nihil ex te præterea requirebam. B. Eſt Deo gratia, cui acceptum refero quicquid ineſt in me boni. *R.* Iſtud rectè, & laudo equidem, ne tibi videar nihil aliud quàm garrire. B. Cum illud dicerem, jocabar ſane. *R.* Ego ſic accepi; ſed tu (ut cœpiſti) perge diſcere & ſapere. B. Qui mihi dedit fidem, idem (ut ſpero) perſeverantiam dabit. *R.* Bene ſperas; & ego idem ſpero tecum: itaque pergamus vivere inter nos conjunctiſſime, ut adhuc fecimus. B. Per me quidem non ſtabit, niſi ope Divinâ prorſus ero deſtitutus. *R.* Avertat ipſe Deus! ſed audín' tu horologium? B. Ut in ipſo tempore ſermonem finivimus.

Duo quæ ſequebantur colloquia de conſilio auctoris ſunt tranſlata ad finem hujus ſecundi Libri.

COLL. 71.

Ruffetus, Monachus.

VNde venis? M. Foris. *R.* Quid prodieras? M. Ut emerem chartam. *R.* Emiſtíne? M Emi. *R.* Quantum emiſti? M. Scapum. *R.* Quanti? M. Quinque quadrantibus. *R.* Cujus formæ? M. Minoris. *R.* Oſtende. M. Vide num bona ſit. *R.* Bona eſt profectò; in quem uſum emiſti? M. Inepte quæris: Quis eſt chartarum uſus niſi ad ſcribendum? *R.* Imo alius. M. Quis cedó? R. Ad merces involvendas. M. Intelligebam de charta ſcholaſtica, non de emporetica; non enim ſum mercator. *R.* Utimur etiam chartâ ad ſiccandam recentem ſcripturam. *M.* Satis ſcio; ſed charta illa eſt bibula. *R.* Et tamen charta eſt. *M.* Eſto. *R.* Eſt ergo multiplex chartæ uſus etiam in ſchola. *M.* Cogor fateri. *R.* Etiam dicam tibi alium uſum, & quidem in ſchola frequentiſſimum. *M.* Quem? *R.* Non auſim dicere ſine præfatione honoris. *M.* Quid opus eſt inter nos honorem præfari? non enim verba fœtent. *R.* Dicam igitur, quando ita vis. *M.* Dic liberè. *R.* Ad tergendas nates

in latrina. *M.* Illuc non referruntur chartæ puræ, ſed jam ſcriptæ, eæque inutiles. *R.* Quid tum? chartæ ſunt tamen. *M.* At ego de Charta pura & nova loquebar. *R.* Sed interim victus es. M. Sit ità ſanè, non me pœnitet diſputatiunculæ hujus noſtræ. Sed jam à luſu diſceditur. *R.* Et nos ergò loco cedamus.

COLL. 72.

Hugo, Braſius.

HAbéſne bonum atramentum? *B* Cur iſtud rogas? *H.* Ut mihi des aliquantulum. *B.* Eho, non habes? *H.* Imò; ſed eo non poſſum ſcribere. *B.* Quid obſtat? *H.* Quia nimis ſpiſſum eſt. *B.* Neſcis diluere? *H.* Non eſt mihi aqua. *B.* Dilue vino. *H.* multò minús. *B.* Quid ſi aceto dilueres? *H.* Indè charta perflueret. *B.* Quî ſcis? *H.* Audivi è quodam Magiſtro, qui me docebat ſcribere. *B.* Ego vero aliud audivi magis mirum. *H.* Narra mihi, ſodes. *B.* Quid mihi dabis? *H.* Bonam aciculam. *B.* Audi igitur quod ego didici ex quodam pædagogo meo. Atramentum, quod aceto liquefactum eſt, ægrè eluitur, *H.* Fieri poteſt; ſed interim da mihi parum in uſum præſentem. *B.* Tene atramentarium tuum bene apertum, ego infundam tibi. *H.* Ecce! infunde. Vah! quàm liquidum eſt. *B.* Fortaſſe quia non eſt gummi ſatis. *H.* ſed quàm decolor! *B.* Utere ſi vis, quale quale eſt; non enim habeo melius. *H.* Quid igitur faciam? *B.* Hem! inepte, non potes pennâ tuâ bene miſcere? *H.* Miſcui ſatis; quid poſſem præterea? *B.* Infunde rurſus in cornu meum. *H.* Admove propiùs; eſtne ſatis? *B.* Comprime pennâ linteolum. *H.* Ità compreſſi ut ferè ſit aridum; quid erit tandem? *B* Atramentum bonum, aut certè mediocre. *H.* Bona eſt mediocritatis regula, ut ex præceptore didicimus. Sed nunquid ex duabus malis rebus confici poteſt aliquid boni? *B.* Ubi miſcuero, & tibi rurſus infudero, videbis experimentum. *H.* Ardeo iſtud videndi deſiderio. *B.* Porrige nunc atramentum tuum. *H.* Ecce! infunde. Ohe, jam ſatis eſt: quæ iſthæc eſt profuſio? Plus mihi dediſti quàm tibi retinueris. *B.* Commiſce iterum,

etiam

etiam atque etiam. *H.* Nunquam poſſet coquus ſua jura & condimenta melius confundere. *B.* Jam tandem facito periculum. *H.* Dic mihi aliquam Sententiam, ut interim diſcam aliquid. *B. Experientia* (ut vulgò dicitur) *eſt rerum Magiſtra.* Habes? *H.* Dicto citiús. *B.* Videlicet jampridem tenebras. *H.* Quis illud ignoraret, quod eſt adeò vulgare? *B.* Nunc videamus. *H.* Res apparebit melius ubi ſcriptura bene deſiccata fuerit. *B.* Quid vis expectare? Jam ſiccata eſt plùs ſatis. *H.* Oh, vide quàm nigra ſit. *B.* Dixíne veré? *H.* Aliquando periculum feceras ſcilicet. *B.* Conſtabit igitur experientiam eſſe rerum magiſtram. *H.* Quinetiam hinc experimur ex rerum commixtione bonum fieri temperamentum. *B.* Jam incipis altiùs philoſophari; itaq; diſcedo. *H.* O longum Sermonem de nihilo! *B.* Nihil me pœnitet; alioquin inerti otio torpuiſſemus.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM LIBER III.

Cui inſunt Magiſtri Colloquia cum Diſcipulis.

Admonitio.

Hæc pueris ità legenda erunt, ut ex duobus legentibus unus Diſcipulum, alter Præceptorem agat.

COLLOQ. I.

Unus ex Diſcipulis, Præceptor.

SAlve, Præceptor. P. Salve per *Jeſum Chriſtum.* An Surrexerunt omnes? *D.* Omnes præter parvulos. *P.* Nunquis ægrotat? *D.* Nemo, gratia Deo. P. Quid agitur? *D.* Alii ſe induunt, alii jam ſtudent gnaviter. *P.* Adéſtne vobis hypodidaſcalus? *D.* Jamdudum. *P.* Ite igitur precatum, vóſque diligenter commendate Domino

Deo per *Jeſum Chriſtum*, deprecatorem noſtrum; deinde pergite in ſtudiis veſtris, uſque ad horam jentaculi. *D.* Ita ſolemus, Præceptor. *P.* Credo equidem; ſed quia ferè ſomniculoſi eſtis ac negligentes, idcirco ego vos admoneo ſæpiùs. *D.* Gratiam habemus, Præceptor humaniſſime. Nunquid vis præterea? *P.* Dic famulo, ut togam adferat.

COLL. 2.

Ludimagiſter, Diſcipulus.

ADfuiſtine hodie concioni ſacræ? *D.* Adfui. *L.* Qui ſunt teſtes? *D.* Multi ex condiſcipulis, qui me viderunt, teſtari poſſunt. L. Sed producendi erunt aliquot. *D.* Producam cùm jubebis. L. Quis habuit concionem? *D.* Dominus *N.* *L.* Quotâ horâ incepit? *D.* Septimâ. L. Unde ſumpſit thema? *D.* Ex Epiſtola *Pauli* ad *Romanos*. L. Quoto capite? *D.* Octavo. L. Adhuc bene reſpondiſti: nunc videamus quid ſequatur. Ecquid memoriæ mandâſti? *D.* Nihil quod referre poſſum. L. Nihilne? cogita pauliſper, & vide ne turberis; quin eſto animo bono. *D.* Certe præceptor, nihil poſſum reminiſci. L. Ne verbum quidem? *D.* Nihil prorſus. L. Hem, verbero! Quid igitur profeciſti? *D.* Neſcio, niſi quòd fortaſſe interim à malis abſtinui. S. Iſtud quidem eſt aliquid, ſi modo fieri potuit, ut malo omnino abſtinueris. *D.* Abſtinui quoad potui. L. Fac ita eſſe, non tamen ſatisfeciſti Deo, cùm ſcriptum eſt, *Declina à malo, & fac bonum.* Sed dic mihi, quæſo, quâ gratiâ illuc iveras potiſſimùm. *D.* Ut aliquid addiſcerem. L. Cur id non feciſti? *D.* Non potui. L. Non potuiſti nebulo? imò noluiſti, aut certè non curâſti. *D.* Cogor fateri. L. Quæ res te cogit? *D.* Conſcientia mea, quæ me accuſat apud Deum. L. Rectè dicis; utinam ex animo! *D.* Equidem ex animo dico. L. Ita fieri poteſt; ſed agè, quid fuit cauſæ, quamobrem nihil memoriæ mandaveris? *D.* Negligentia mea: non enim diligenter audiebam. L. Quid igitur faciebas? *D.* Identidem dormiebam. L. Ita ſoles; ſed quid agebas reliquo tempore? *D.* Cogitabam mille ineptias, ut ſolent pueri. L. An

tu

tu adeo puer es, ut non debeas attentus eſſe ad verbum Dei audiendum? *D.* Si attentus eſſem, poſſem aliquid proficere. L. Quid igitur meruiſti? *D.* Verbera. L. Meruiſti profectò, idque largiſſimé. *D.* Ingenuè confiteor. L. Verbo tenus, opinor. *D.* Imò certè ex animo. L. Fortaſſe, ſed interim para te ad plagas accipiendas. *D.* Ah Magiſter, ignoſce obſecro. Peccavi fateor, ſed nulla ex malitia. L. Atqui tam ſupina iſta negligentia proximè ad malitiam accedit. *D.* Non equidem inficior; ſed tuam imploro clementiam per *Jeſum Chriſtum.* L. Quid igitur facies, ſi tibi ignovero? *D.* Faciam officium meum poſthac, ut ſpero. L. Addendum erat, Deo juvante; ſed id parum curas. *D.* Imò Magiſter, adjuvante Deo, præſtabo poſthac officium. L. Agè, condono culpam tuis lachrymis; tibique eâ lege ignoſco, ut promiſſi memineris. *D.* Gratias ago, Magiſter humaniſſime. L. Eris apud me in maxima gratia, ſi promiſſa ſervaberis. *D.* Faxit Deus optimus maximus ut poſſim. L. Faxit precor.

COLL. 4.

Nathaniel, Famulus, Magiſter.

MAgiſter, nemo eſt qui doceat in ſexta claſſe. *M.* Quid hoc rei eſt? ubi eſt Magiſter *Philippus*? *N.* Morbo detinetur in lecto. *M.* Quî ſcis? *N.* Nuntiavit quidam ex diſcipulis ejus domeſticis. M. Dic hypodidaſcalo meo. *N.* Non eſt in muſæolo ſuo. M. Quî ſcis? *N.* Nam ego ter aut quater pulſavi oſtium. M. Dic primæ claſſis doctori, ut mittat è ſuis aliquem. *N.* Quid ſi nolit mittere? *M.* Abi inepte, an putas eum eſſe tam imprudentem ut recuſet? Abi, propera.

COLL. 3.

Antonius, Magiſter, Diſcipuli,

MAgiſter, *M.* Hem! quid eſt? *A.* Sunt quidam, qui te conventum volunt. *M.* Ubi ſunt? *A.* Te expectant in vico. *M.* Nunc adibo. *A.* Atqui urgent. *M.* Præcurre tu, atque eos intromitte in aream; ego te ſequar: vos interim expectate cum ſilentio. Mox ego adero, ut vos ad cœnam dimittam. *D.* O quàm bonum verbum!

COLL.

COLL. 5.

Canellus, Præceptor.

PRæceptor, quid reddemus cras mané? *P.* Hodie manè palàm dixi ante è ſchola miſſionem. *C.* At ego non aderam, præceptor. *P.* Roga condiſcipulos. Nam ſi vellent ſinguli me interrogare de rebus à me palàm dictis, quæſo, quando finis eſſet? Itaque fac ſis poſthac prudentior. *C.* Curabo pro viribus. P. Sed tu ubi eras? *C.* Prodieram. *P.* Quid prodieras? *C.* Ut curarem negotium aliquod, de quo pater ad me ſcripſerat. *P.* A quo petiviſti veniam? *C.* Ab hypodidaſcalo. *P.* Cur non à me potiùs? *C.* Quia eras occupatus. *P.* Quid agebam? *C.* Alloquebaris in area quoſdam viros honoratos, qui te conventum venerant. *P.* Abi, nunc recordor.

COLL. 6.

Præceptor, Famulus, Obſervatores.

HEus! *Martine.* *F.* Hem! præſtò ſum, here. *P.* Accerſe mihi huc quinque publicos obſervatores quos heſterno die in hunc menſem elegi: nôſtin'? *F.* Optimè, nam egomet aderam. *P.* Sunt (opinor) in ſuo quiſque auditorio: feſtina. *F.* Quamprimum rediero. *O.* Adſumus omnes, præceptor. Quid tibi placet imperare? *P.* Satìs erat jubere; nec enim ſum Imperator nec Magiſtratus. Ego vos huc accerſendos juſſi, ut vos officii veſtri commonefacerem. Vos igitur attentis auribus, atque animis audite. Non ignoratis quanto cum timore Domini heſterno die palàm in aula noſtra communi vos elegerim; auſpicati ſumus à ſacris precibus, ſecuta eſt admonitio noſtra atque exhortatio ad omnem cœtum ſcholaſticum de timore Domini déque moribus, qui deceant ſtudioſos in ſchola quotidie verſantes; deinde, non ſine optimorum adoleſcentium teſtimonio vos elegi, quinque quos ad hoc munus idoneos exiſtimavi: Poſtremò ventum eſt ad ſecundam cum gratiarum actione precationem. Nè igitur putetis ludum fuiſſe aut jocum actionem illam, in qua nomen Domini tam ſtudioſè fuerit invocatum. Ac licèt apud imperitos aut arrogantes hoc munus & vile & abjectum vide-

videatur; vos tamen credite cùm honorificum tum ſanctum eſſe veſtrum illud miniſterium. Quòd ſi aliter exiſtimabitis, fieri non poteſt, ut munere veſtro rectè fungamini. Itaque ego vos hortor, quantùm poſſum, & per *Jeſum Chriſtum* obteſtor, ut cum Dei timore atque reverentia diligentiam præſtetis in iis omnibus, quæ intelligeris ad officium veſtrum pertinere. A vobis igitur abſit omnis favor, odium, gratia, ſtudium vindicandi, & ſimilia, quæ tranſverſos agunt homines, & ſincerum corrumpunt Judicium. Nè timeatis improborum minas, quibus illi animos Adoleſcentium ab officio ſolent abſterrere. Quam enim habent in vos poteſtatem? potiùs eum timete, qui veſter eſt Dominus, qui vitæ ac necis poteſtatem habet. Illius (inquam) tanti Principis timor vobis ob oculos ſemper obſervetur: incurretis (ſcio) in aliquot improborum ac diſſolutorum odium; ſed pluris ſit vobis unius patris veſtri cœleſtis amor & charitas, quàm omnes omnium hominum inimicitiæ. Eſtote ſemper memores verbi illius, quo Servator noſter, & ſummus præceptor ſuos diſcipulos ad conſtantiam hortabatur: Si *vos* (inquit) *odit mundus, ſcitote quod me priùs odio habuerit.* Vos igitur propter ipſum *Chriſtum*, omnes flocci facite nebulonum minas, offenſiones, inimicitias, dummodo Gloriæ Dei poſſitis inſervire fideliter. Hæc ſunt de quibus nunc pro temporis brevitate vos admonendos eſſe exiſtimavi, præter illa quæ vos in aula heſterno die audiviſtis. *Primus Ob.* Maximas tibi gratias agimus, Præceptor humaniſſime, & *Chriſtum* precamur, ut ſua dona tibi ſemper adaugeat. A te verò vehementer petimus, ut (ſi tibi moleſtum, non eſt) præſcriptam des nobis hortationem tuam, quò illam inter nos quandoque relegentes memoriæ tenaciùs infigamus. *P.* Id ego faciam primo quoque tempore, quandoquidem, rem ſanè honeſtiſſimam poſtularis. *Primus Ob.* Optamus etiam à te (ſi placet) commentariolum ſcriptum habere de præcipuis officii noſtri capitibus, ut ſimus certiores quid potiſſimùm ſit nobis hac in re obſervandum. *P.* In ipſo tempore de hoc admones,

&

& ſic ego jampridem in animo habebam: ſed me quotidie aliud ex alio impedivit. Dabo igitur ejuſmodi commentariolum, quod videlicet contineat quicquid ad obſervatorum publicorum officia pertinebit; id autem deſcribetis ex ipſo archetypo meo, quod ideo ſervare volo, ut cæteris quoque tradere poſſim futuris obſervatoribus. Nunc redite in ſuum quiſque Auditorium. *Ob.* Rectà imus, Præceptor.

COLL. 7.

Clericus, Magiſter.

LIcétne, Magiſter, ut ego & patruelis eamus domum? M. Quid eó? *C.* Ad nuptias conſobrinæ. M. Quando eſt nuptura? *C.* Craſtino die. M. Cur tam citò vultis ire? *C.* Ut mutemus veſtimenta. M. Per me licet eatis: hâc tamen lege, ut cras huc redeatis cubitum. *C.* Quid ſi volet patruus ut expectemus nepotia? M. non detinebit vos, ſatis ſcio, dummodo dicatis ei quâ lege dimiſerim. *C.* Verum fatebimur. M. Abite, & ab omni cavete intemperantia; facitéque ut *luceat lux veſtra coram hominibus, ut glorificetur veſter ille cœleſtis Pater.* *C.* Ità quidem ſperamus fore, ipſo nos in omnibus adjuvante.

COLL. 8.

Laurentius, Magiſter,

LIcétne exire, Magiſter? M. Quæ tibi eſt exeundi cauſa? L. Ut quæram in foro aliquem ex noſtratibus. M. Quid iſtud opus eſt? L. Mandare illi volo, ut meos admoneat de pane mihi aut adferendo, aut mittendo. M. *ubi panis deficit, omnia ſunt illic venalia.* L. Iſtud vulgatum eſt apud nos proverbium. M. Imò ubique pervulgatum, adeo panis mortalium vitæ eſt neceſſarius. Sed ad rem: tu nunc prodire vis? L. Si tibi placet, Magiſter, mei negotii occaſionem amittam. M. Abi, & feſtina ante prandium redire. L. Dabo equidem operam.

COLL 9.

Beatus, Præceptor.

LIcéne mihi exire unà cum fratre? *P.* Quid cauſæ eſt? *B.* Ut mater emat nobis calceos; deinde ut tonſorem

ſorem adeamus. *P.* Quid eó? *B.* Reſectum capillos. *P.* Quid nunc opus eſt? *B.* Ut cras (ſi Dominus permiſerit) inviſamus patruum. *P.* Ite, & maturè redite ad ſtudium. Sed, heus pueri! adferte mihi à matre teſtimonium in craſtinum diem, aut teſtem adducite. *B.* Deo juvante, id curabo diligenter. Nunquid aliud vis, præceptor? *P.* Ut meis verbis matrem officiosè ſalutetis.

COLL. 10.

Albertus, Præceptor.

PRæceptor, licétne nobis ire ad Tonſorem? *P.* Quid eò? *A.* Ut capillum tondeamus. *P.* Libenter quotidie exiretis ſexies; quin expectare in craſtinum diem, ut eatis unà cum cæteris. *A.* Atqui propter forum turba erit in tonſtrina. P. Quid tum? ſatis habebitis otii ad expectandum. Recipite vos ad ſtudium. *A.* Ut libet, præceptor.

COLL. 11.

Bargius, Præceptor.

PRæceptor, accerſor à patre. *P.* Ubi is eſt? *B.* In diverſorio. *P.* Quando venit? *B.* Advenit modó. *P.* Quis tibi tam citò nuntiavit? *B.* Miſit ad me famulum. *P.* Ubi eſt? *B.* Præ foribus me expectat. P. Cur illum non intromiſiſti? *B.* Noluit intrare. *P.* Quid ità? *B.* Quia (ut ait) feſtinatione urgetur. *P.* Voca illum, ut paucis conveniam, deinde abi: ſed cura ut quàm primùm huc adſis. *B.* Eo vocatum.

COLL. 12.

Ludimagiſter, Ruſcinæus.

UBi eſt *Martinus?* *R.* Ivit ad forum. L. Quid eò? *R.* Emtum, ut dixit, cingulum. L. Injuſſu meo exire non debuit; ſed hoc nihil ad te. Quis dabit vobis merendam? *R.* Dixit ſe horâ ſecundâ reverſurum, ut det nobis. L. Quid ſi fallat? *R.* Id non eſt moris ejus. L. Niſi ad horam adfuerit, admone uxorem de veſtra merenda: habet enim clavem alteram cellæ penuariæ.

COLL. 13.

Præceptor, Scarronus.

DEmiror unde nunc venias. S. Domo redeo, præceptor. *P.* Cur iveras domum? *S.* Petitum merendam.

P. Quam-

P. Quamobrem non attuleras? *S.* Mater erat occupata. *P.* Quid tum? debuiſti exire in juſſu meo? *S.* Non debui; fateor. *P.* Quid igitur meruiſti? *S.* Plagas accipere: ſed ignoſce mihi, quæſo, præceptor. *P.* Cur non petiviſti eundi poteſtatem? *S.* Quia non audebam te interpellare. *P.* Quid agebam? *S.* Tenebas libellum quendam, & legebas aliquid. *P.* Fieri poteſt; ſed vos tamen ſæpe me interpellatis ob rem leviorem: nunc igitur para te ad vapulandum. *S.* Parce mihi, obſecro, præceptor, *P.* Sine ut priùs cogitem aliquantiſper. Agè, parco, tum quia ingenuè confiteris, tum quòd ſatis ſtudioſus mihi videris. *S.* Gratias ago maximas, præceptor humaniſſime.

COLL. 14.

Gulielmus, Ludimagiſter.

PRæceptor, non reſtat mihi Charta ad ſcribendum; víſne dare codicem? *L.* Quem in uſum? *G.* Partim ad colloquia, partim ad exemplaria. *L.* Retuliſti in codicem tuum? *G.* Retuli. *L.* Oſtende. *G.* Ecce tibi, præceptor. *L.* Quid iſtud? Retuliſti octodecem: vis ergò de majore? *G.* Si tibi placet. *L.* Pete à famulo; ac, nè dubitet, oſtende illi tuum codicem, ut idem in ſuum referat. *G.* Audio. *L.* Audi item: cave abutaris chartâ, nè tibi pater graviter ſuccenſeat. *G.* Faxit Deus ut bene utar.

COLL. 15.

Grivetus, Ludimagiſter.

PRæceptor, licétne prodire? *L.* Quamobrem? *G.* Ut emam cultellos menſarios. *L.* Ubi ſunt quos habebas? *G.* Reliqui domi. *L.* Quid ità? *G.* Quia jam obtuſi erant & inutiles. *L.* Habéſne pecuniam ad emendos alios? *G.* Mater dedit mihi. *L.* Quis erit adjutor ad emendum? *G. Gerardus.* *L.* Ite ſanè, & cavete nè vobis imponatur. *G.* Cavebimus, Deo juvante. *L.* Omnes quidem juvat ſed eos potiſſimùm, qui ad ejus honorem omnia referunt.

COLL. 16

Vernetus, Ludimagiſter, Spatula.

PRæceptor, licétne pauca? *L.* Eoquere. *V.* Nos duo proponebamus, ſi tibi ità videretur, ire, dum cæteri ludunt,

ludunt, foràs ambulatum. *L.* Quò vultis exire? *V.* In proxima Suburbana. *L.* Quid autem agetis ambulantes? *S.* Tractabimus Colloquium aliquod. L. Sed de bonis & honeſtis rebus. *S.* Hæc temporis ſerenitas & tam pulchra terræ facies præbebunt nobis honeſtum aliquod argumentum. L. Nunquam deeſt Dei laudanda materia, duntaxat veris ejus cultoribus. *V.* Nunquam profectò; ſed ut ad propoſitum revertamur, permittis nobis præceptor, extra urbem prodire? L. Niſi mihi perſpecta eſſet veſtra perpetua fidelitas, & verus amor literarum, nunquam permitterem; præſertim cum pravi adoleſcentes me ſæpe in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodite, & maturè ad cœnam revertimini.

COLL. 17.

Iſaias, Ludimagiſter.

PRæceptor, Licétne prodire? *L.* Quo prodire cupis? *I.* Ad ſartorem. *L.* Quid eó? *I.* Petitum femoralia. L. Jámne facta ſunt? *I.* Sunt, opinor. *L.* Rectè *opinor* dicis, quia res incerta eſt. *I.* Atqui promiſerat mihi in hunc diem. *L.* Quid ſi fallat? *I.* Nihil mirum fuerit. *L.* Nunc quoque verè loquutus es: nam rarò ad promiſſum tempus fidem præſtant artifices. *I.* Viſo tamen, præceptor, ſi mihi permittis. L. Nihil impedio. *I.* Nunquid vis præceptor? L. Imò, ut properes, ne deſis prælectioni. *I.* Bene mones, abeo.

COLL. 18.

Cains, Præceptor.

LIcétne prodire? *P.* Quó? *C.* Domum. *P.* Hem! tam ſæpe ire domum? *C.* Mater juſſerat, ut ego & frater ſe adiremus hodie. *P.* Cujus rei gratiâ? *C.* Ut ancilla veſtimenta nobis excuteret. P. Quid iſtud? Súntne vobis pediculi? *C.* Et multi quidem. *P.* Cur uxorem meam non admonuiſtis? *C.* Non auſi ſumus. *P.* Quaſi verò illa ſit uſque adeò difficilis. Ancillam habet eâ potiſſimum gratiâ, ut veſtram omnium curet munditiem: nec vos ignoratis illud; ſed gaudetis matris inviſendæ occaſionem vobis dari.

Vos

Vos igitur manete; cras ego curabo, ut vobis excutiantur veſtes. *C.* Sed mater nos objurgabit. *P.* Egomet eam placabo; quieſcite.

COLL. 19.

Tornatus, Ludimagiſter, Diſcipuli.

PRæceptor, licétne cras ire domum? L. Quid eò T. Petitum panem. L. Non tibi reſtat? T. Reſtat quidem, ſed parùm admodum. L. Quid frater? eſtne tecum iturus? T. Juſſit pater. L. Quando conveniſti illum? T. Die Jovis, cum veniſſet in hanc urbem. L. Ubi illum vidiſti? T. Apud forum. L. Non mentiris? T. Non mentior. L. Unde probabis? T. Sunt ex condiſcipulis, qui aderant. L. Qui tandem? T. Adſunt *Blaſius* & *Audax*. L. Eſtne verum, pueri? *D.* Omnino verum. L. Quî ſcitis? D. Vidimus ejus patrem, audivimus ipſa verba. L. Si ita eſt, permitto ut eas domum cum fratre. D. Vale præceptor. L. Vos ſervet Dominus Deus. T. Idem tibi precamur ex animo. L. Sed heus! quando huc aderitis? T. Craſtino die veſperi, Deo juvante. L. Cura, ut promiſſi memineris. T. Curabo. L. Scilicet, ut ſoles. T. Imò meliùs, ſpero. Nunquid vis? L. Ut verbis meis ſalutem dicas parentibus. T. Faciam libenter; iterum vale, præceptor. L. Vos quoq; valete, & lento gradu ambulate, propter æſtum ſolis. T. Ita facere ſolemus.

COLL. 20.

Magiſter, Villarianus.

QUid ſibi vult, quod abfueris hâc totâ hebdomadâ? *V.* Oportuit me manere domi. M. Quamobrem? *V.* Ut matri adeſſem, quæ ægrotabat. M. Quod illi officium præſtabas? *V.* Sæpius ei legebam. M. Quid legebas? *V.* Aliquid ex ſacris literis. M. Sanctum iſtud & laudabile miniſterium. Utinam ſic omnes ſtuderent verbo Dei! Sed quid? nihil agebas præterea? *V.* Quoties opus erat, illi miniſtrabam cum ancilla. M. Hæccine vera ſunt omnino? *V.* Habeo teſtimonium. M. Profer illud. *V.* Ecce! M. Quis ſcripſit? *V.* Famulus noſter, matris nomine. M. Agnoſco ejus manum, quia ſæpe ab illo mihi attuliſti. *V.* Licétne igitur

tur redire in ſedem meam? *M.* Quidni liceat, cùm mihi ſatisfeceris? *V.* Gratias ago, Præceptor.

COLL. 21.

Lacetus, Hypodidaſcalus.

PRæceptor, licétne mihi prodire? *H.* Quæ tibi eſt prodeundi cauſa? *L.* Eſt mihi eundum ad forum. *H.* Quideó? *L.* Ut emam corium. *H.* In quem uſum? *L.* Ad calceorum ſoleas. *H.* Quis te adjuvabit in emptione? *L.* Quidam oppidanus, cui hoc mandavit pater meus. *H.* Debueras adire me cum cæteris, qui ad forum prodierunt. *L.* Occupatus eram. *H.* Qua in re? *L.* In ſcribendis ad patrem literis. *A.* Quando eas dabis? *L.* Hodie, ſi quem in foro offendero. *H.* Abi; & memineris ad horam ſextam adeſſe. *L.* Meminero.

COLL. 22.

Arator, Ludimagiſter

PRæceptor, tuo permiſſu horâ primâ prodieram; nunc redeo. *L.* Curaſti negotium tuum? *A.* Curavi, gratia Deo. *L.* Factum bene. Quota eſt hora? *A.* Inſtat ſecunda. *L.* Voca mihi famulum; deinde ito ad merendam cum cæteris.

COLL. 23.

Euſebius, Præceptor.

PRæceptor, viſne mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ? *P.* Quid opus eſt tibi pecuniâ *E.* Ut *Sylvio* ſatisfaciam. *P.* Quantum debes illi? *E.* Aſſem cum ſemiſſe. *P.* Quo nomine? *E.* Quia ſcripſit mihi aliquot colloquia. *P.* Oſtende. *E.* Vide, ſi placet. *P.* Adi hypodidaſcalum, dic ut det quantum petis. *E.* Gratias ago, præceptor. *P.* Non eſt quod agas; ſed refer in codicem tuum. *E.* Quin jam retuli. *P.* Factum bene, oſtende ipſi hypodidaſcalo.

COLL. 24.

Blaſius, Ludimagiſter.

LIcétne mihi, præceptor, adire Tutorem? *L.* Quæ te cauſa movet? *B.* Juſſerat ille, ut ſe hodie convenirem, ſi liceret per otium. *L.* Quando juſſerat? *B.* Nudiuſtertius.

tius. *L.* Ubi illum vidiſti? *B.* In area quæ eſt è regione templi. *L.* At vide ne mentiaris. *B.* A me abſit mendacium, ſi vis dabo teſtes ex condiſcipulis qui mecum aderant. *L.* Qui ſunt illi? *B. Daniel* & *Corderius*: víſne ut eos accerſam? *L.* Mane, ego illos conveniam. Sed dic quid eget Tutor operâ tuâ? *B.* Ad aliquid ſcribendum. *L.* Quâ igitur horâ vis illum adire? *B.* Nunc, ſi tibi placet. *L.* Quando huc redibis? *B.* Cùm primùm me dimiſerit. *L.* Nunc abi, atque illi ex me dic ſalutem plurimam. *B.* Faciam libenter.

COLL. 25.

Scriba, Magiſter.

PRæceptor, pater te invitat prandium, ſi tibi placet. *M.* Eſtne ſolus? *S.* Solus (opinor) præter domeſticos. *M.* Excuſa me illi, jam enim aliundè invitatus eram. Age tamen illi meis verbis gratias. *L.* Nunquid vis aliud? *M.* Nihil, niſi ut maturè ad Scholam redeas. *S.* Maturè, juvante Deo.

COLL. 26.

Gaſper, Ludimagiſter.

LIcétne prodire, præceptor? *L.* Quò? *G.* Primùm ad ſartorem, deinde ad tonſorem. *L.* Cur ad ſartorem? *G.* Ut curem tibialia reficienda. *L.* Súntne lacerata? *G.* Adeo lacerata, ut vix induere poſſim. *L.* Cur ad tonſorem? *G.* Ut illi oſtendam ulcus, quod mihi his diebus ſubortum eſt in femore. *L.* Detege, ut videam. *G.* Vide, quando ita placet. L. Eſt furunculus. *G.* Ita conjiciebam. *L.* Cùm aperueris tonſori, roga illum ut emplaſtrum ulceri aptum adhibeat. *G.* Faciam quod ſuades. *L.* Sed nunquis eſt qui tecum adire velit? *G.* Imò *Joannes Fluvianus*. L. Quod habet negotium? *G.* Tonſorem quoque vult adire. *L.* Ite igitur unà, & redite ſimiliter. *G.* Nunquid vis præterea? *L.* Ut matures reditum, ne merendâ veſtrâ mulctemini.

COLL. 27.

Franciſcus, Ludimagiſter.

PRæceptor, licétne nobis prodire? L. Eſtíſne multi qui prodire vultis? *F.* Ferme omnes. L. Quid hoc ſibi vult? *F.* Eſt hodie mercatus; inde fit, ut ferè ſibi quiſque velit

velit aliquid emere. L. Nunc ego ſum occupatior, quàm ut ſingulorum prodeundi cauſam poſſim cognoſcere; adite igitur ſubdoctorem, qui cognoſcat; & ſi vacat, vos deducat ipſe. *F.* Gratias agimus, præceptor humaniſſime.

COLL. 28.

Magiſter, Theophilus.

HOdie igitur *Petrum* conveniſti? *T.* Hodie. *M.* Ubi? *T.* In templo. *M.* Quotâ horâ? T. Octavâ matutinâ. *M.* Nunquid rogâſti quando ſit rediturus ſcholam? T. Rogavi. *M.* Quid ille? *T. Neſcio*, inquit. *M.* Debuiſti illum ad reditum exhortari. *T.* Id ego feci, & multis quidem verbis. *M.* Bene feciſti, ſed quid ille reſpondit? *T.* Se adhuc à patre detineri ad fructus colligendos. *M.* Quid ſi ad ipſum patrem ſcribas de ſtatu noſtro ſcholaſtico? Fortaſſe enim movebitur, ut filium citiùs remittat. *T.* Si tibi ità videtur, faciam, ídque diligenter. *M.* Fac igitur primo quoque tempore; ſed audi, ſcribe planiſſimè, deinde literas tuas mihi oſtende priuſquam des perferendas. *T.* Sedulò faciam, præceptor.

COLL. 29.

Farrarius, Magiſter.

PRæceptor, licétne mihi exire? *M.* Quò tibi eundum eſt? *F.* Ad Tonſorem. *M.* Non eſt tibi aliud negotium? *F.* A Tonſore, ire emptum ligulas; illinc me ad Sutorem conferre. *M.* Cur ad Sutorem? *F.* Ut uni ex calceis meis annectat corrigam. M. Iſta omnia quando confeceris? *F.* Intra horæ ſpatium, ut ſpero. M. Erunt multi fortaſſe in Tonſtrina expectantes. *F.* Fieri poteſt; ſed ſi videro diutiùs tibi morandum illic eſſe, expectabo in diem *Sabbati*. M. Eſtne alius qui prodire velit? *F. Pontanus* ait ſe velle chartam emere. M. Scíſne illi opus eſſe? *F.* Scio. M. Ite igitur unà; curate diligenter ſuum uterque negotium: ne ſitis ceſſatores. *F.* Deo juvante, cavebimus.

COLL. 30.

Carbonarius, Præceptor.

LIcétne exire? *P.* Quò? *C.* Ad Sartorem. *P.* Quid eo? *C.* Ut mihi tunicam faciendam metiatur. *P.* Quæ ti-

bi eſt materia? *C.* Niger pannus. *P.* Ubi eſt? *C.* In arca mea. *P.* Sartor autem quis tibi eſt? *C. Petrus Sylvius.* P. Eſtne peritus artifex? *C.* Sic audivi; & eſt notus patri meo, qui juſſit, ut illum adirem. *P.* Ubi habitat? *C.* In *vico Xenodochii.* *P.* Non nimis longé eſt; cave diſcurras. *C.* Cavebo. *P.* Facilè à me veniam impetrant, qui nunquam fallunt. *C.* Avertat Deus ut unquam fallam.

COLL. 31.

Luterinus, Præceptor.

PRæceptor, licétne pauca? *P.* Loquere quid velis. L. Cùm interdum dicis alicui noſtrûm, *ubi eſt follis?* vel *Cedò follem*; non apparet utrùm *follis* ſit maſculini, an fœminini generis. *P.* Non apparet, fateor; quid tum? L. Unde igitur ſcire poſſumus? *P.* Cur me de hoc nunquam rogâſti? L. Tam multa tam ſæpe interrogamus, ut vereamur ne tibi moleſti ſimus *P.* Quaſi verò iſtud unquam præ me feram; contrà, eò magis amo vos, quò me rogatis ſæpiùs. Quid enim magis cupio, quàm ut aliquando vos videam & optimos & doctiſſimos? L. Habemus gratiam maximam, præceptor humaniſſime. *P.* Eam gratiam ego & vos Deo noſtro debemus, qui ſolus ſuâ bonitate utriſque bonam dedit voluntatem. L. Faxit ille ut hoc beneficio rectè ſemper utamur in ipſius gloriam. Sed dic, quæſo, cujus generis eſt *follis?* *P.* Maſculini. L. At ego potiùs fœminini dixiſſem. *P.* Quamobrem? L. Quia tale eſt *pellis*, quod eſt in *Rudimentis* pro exemplo poſitum. *P.* Non abs re id conjiciebas. Nam *is* finita, quale eſt *pellis*, magna ex parte fœminina ſunt. L. Non igitur omnia? *P. Vix ulla eſt tam generalis Regula, quæ exceptione careat.* Follis igitur ſub exceptione cadit, quia maſculinum eſt. Sic aliquot alia; ut, *ignis, piſcis, axis*, &c. L. Sed unde illa dignoſcam? *P.* Facilè cognoſces, cùm perveneris ad *Grammaticæ* regulas. Sed interim *Latinè* loquentes attentè obſerva, téque ad eorum imitationem diligenter accommoda. L. At iſtud longum eſt, præceptor. *P. Non fiunt niſi longo tempore præclara ædificia.*

L. Ex-

L. Experientia nos iſtud docet. At pater meus vellet me annuo ſpatio doctum videre. P. Ego verò iſtud unius diei ſpatio videre vellem. Sed quid agas? omnibus in rebus expectandum tempus eſt. Pater tuus, quia non didicit literas, neſcit quid doctrina valeat, neque quantis laboribus illa comparetur. L. Verum dicis; ſed quid illi reſpondere poſſum, cùm apud me conqueritur de temporis longi ſpatio in diſcendis literis? P. Docebo te inter cœnandum, nunc ito luſum cum cæteris, ut me in muſæum meum recipiam. L. Ignoſce mihi, quæſo, præceptor, quòd te interpellaverim. P. Nihil me interpellaſti, non enim occupatus eram. Præterea, ſi te audire mihi moleſtum fuiſſet, nonne poteram te in aliud tempus rejicere? L. Tuo jure id poteras. P. Abi igitur.

COLL. 32.

Caſtronovanus, Præceptor.

SAlvus ſis, præceptor. P. Auſpicatò advenis: quid nuntias? *C.* Orat te pater meus ut animi causâ eamus unà in hortos ſuos ſuburbanos. P. Ad eam rem nos invitat ſerenitas, & nunc ſumus feriati. Sed quid illîc aſpectu jucundum videbimus? *C.* Varias & pulchras arbores cum ſuis fructibus, item herbarum & florum miram varietatem. P. Nihil eſt illis rebus hoc tempore jucundius. *C.* Ea eſt Dei erga nos beneficentia. P. Quam quidem aſſiduis laudibus proſequi debemus. *C.* Sed vereor nè patri in mora ſimus. P. Tantiſper expecta dum togam muto ut ſim ad ambulandum expeditior. Jam paratus ſum, nunc eamus. Sed éſtne domi pater? Præforibus nos expectat. P. Bene res habet, vide ut eum decenter ſalutes. *C.* De hoc, te docente, ſæpe admoniti fuimus.

COLL. 33.

David, Ludimagiſter.

PAter meus tibi ſalutem plurimam dicit. L. Aín' tu? quando rure rediit? D. Herì tantúm. L. Ut valet? D. Optimé. L. Mater verò ubi eſt? D. Adhuc eſt in *Gallia*. L. Ubi in *Gallia*? D. *Aureliæ*. L. De illa quid auditis? D. Eſſe bonâ valetudine præditam, Dei beneficio. L. Dominus Deus

conſervet eam. *D.* Ità precor. L. Dic viciſſim patri ſalutem plurimam verbis meis. *D.* Faciam ſeduló.

COLL. 34.

Buchodus, Ludimagiſter.

PRæceptor, licétne pauca? L. Dic liberé. *B.* Cur non dicimus *hic arbor*, ſicut *hic labor*? Item cur Genitivum *arboris* non proferimus penultimâ longâ, ut ferè in cæteris nominibus terminationis ejuſdem? L. Quia loquendi uſus aliter probavit. Nec enim locum habet analogia: ſed, ubi ea deficit, ſequendus eſt eorum uſus qui rectè & purè loquuti ſunt. Nam ipſa *Latinitas* uſu & auctoritate magis quàm ratione conſtat. *B.* Da igitur auctoritatem de nomine *arbos*. L. *Arboris exoſæ truncus*, apud *Virgilium*. Nonne hîc manifeſtè vides & genus & accentum? *B.* Video præceptor. Sed súntne alia eodem accentu? L. Inprimis *Græca* omnia, ut *Caſtor*, *Caſtoris*: ſic *Hector*, *Neſtor*, & ſimilia. Item hæc duo neutrius generis, *æquor*, *æquoris*; *marmor*, *marmoris*. Sunt & Adjectiva quædam, ut *memor*, *memoris*, & ex eo compoſitum *immemor*. Talia quoque ſunt ex *decus* & *corpus* compoſita, ut, *indecor*, *indecoris*; *tricorpus*, *tricorporis*. Sed hæc apud Grammaticos annotata facilè per te invenies. Nam iſta ætas tua majorem indies requirit diligentiam. Huc accedit, quòd hæc ipſa, quæ tuo labore & diligentiâ inveneris, firmiore tenebis memoriâ. *B.* Ago tibi gratias, humaniſſime præceptor, quòd me tantâ humanitate non ſolùm doces, ſed etiam admones. L. Bene facis; ſed interim volo memineris, ſoli Deo acceptum referre quicquid boni ex labore meo in te proficiſcitur. Fruſtrà enim docendo laboramus, niſi laboribus noſtris divinus favor acceſſerit. Nôſti illud Apoſtoli; *Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat; ſed, qui dat incrementum, Deus.* *B.* Eſſemus profectò plumbo ſtupidiores, ſi iſta ignoraremus, quæ nobis tam ſæpe inculcas, támque diligenter. L. Tantò diligentiùs vos oportet tum meminiſſe tum recordari. *B.* Sed jam tempus eſt, ut ad quotidianum penſum te referas. Ego verò interea me abdo in muſæolum.

COLL.

COLL. 35.

Præceptor, Olivarius.

DIc Latinè, *A book.* *O. Liber.* *P. Liber,* cujus generis? *O.* Maſculini. *P.* Quî ſcis? *O.* Ex bene loquendi uſu & conſuetudine. P. Oſtende uſum. *O.* Nam quotidiè loquentes, ſic dicimus, *Hic liber cujus eſt?* Dicimus item ſæpenumerò *Liber meus, liber tuus, bonus liber,* & ſimilia. P. Bene reſpondiſti; ſed quis loquendi uſum te docuit? *O.* Tu ipſe, præceptor. P. Ergóne tenes omnem uſum linguæ Latinæ? *O.* Si tenerem, non eſſem diſcipulus. P. Quid igitur? *O.* Magiſter fortaſſe. P. Abi, reſponſo tuo contentus ſum. *O.* Gaudeo ſanè. P. Age gratias Deo, qui tibi dedit ingenium & mentem bonam. *O.* Utinam ſemper agnoſcam ejus in me beneficia! P. Utinam ille favore ſuo tua ſtudia proſequatur! Quid hoc ſibi vult, *Olivari?* *O.* Quod mihi benè precaris. P. Ergo tu quoque memento benè ex animo precari omnibus, præcipuè verò condiſcipulis tuis. *O.* Meminero, præceptor. P. Addendum fuerat, *Deo juvante.* *O.* Oblitus ſum, fateor.

COLL. 36.

Ludimagiſter, Daniel.

ATtende, *Daniel,* ut diſcas Latina benè *Anglicè* vertere. *D.* Attendo præceptor. L. At diligenter. D. Imò diligentiſſimè, & ex animo. L. Bene facis. *D.* Propone igitur mihi *Latina,* ut nobis interdum ſoles. L. *Quid opus eſt? D. What is needful?* L. *Gallinæ.* *D. To an Hen.* L. *ut.* D. *That.* L. *Illa.* D. *She.* L. *Sit.* D. *May be.* L. *Bona.* D. *Good.* L. Rectè feciſti. Nunc ad ſingulas partes hujus orationis reſponde nominatim. D. Reſpondebo quoad potero, dummodo mihi præieris. L. *Quid.* D. Eſt nomen. L. *Opus.* D. Nomen. L. *Eſt.* D. Verbum. L. *Gallina.* D. Nomen. L. *ut.* D. Conjunctio, in hoc loco. L. *Illa.* D. Pronomen. L. *Sit.* D. Verbum. L. *Bona.* D. Nomen. L. Age, dicamus iterùm, ut ſingula paulò plenius intelligas. D. Quid nunc reſpondebo? L. Indica breviter ſingularium partium declinatum, ut vos docere ſoleo. D. Præito igitur ut cœpiſti. L. *Quid.* D. *Quid, cujus,* nomen ſubſtantivum anomalum,

malum. *L. Opus. D. Hoc opus operis*, ut *hoc onus oneris.* L. Falleris, *Daniel.* D. Quid ità. L. Quia *opus* hîc eſt adjectivum. D. Eho, adjectivum! quomodo declinatur? L. Eſt indeclinabile. D. Me miſerum! nunquam iſtud audieram. L. Addendum fuit, *quod ſciam*, vel *quod meminerim.* D. Quamobrem? L. Quia fortaſſe audieras, ſed memineras malè. D. Fieri poteſt; ſed perge (quæſo) me docere. Quid *Anglicè* ſignificat iſtud nomen? L. Non ſolet *Anglicè* verti, niſi junctum cum verbo *Sum, es.* D. Da exemplum. L. Quotidie in ore habes exempla. D. Nunc mihi non occurrunt. L. Nonne ſoles dicere, & audire ex condiſcipulis, *Opus eſt mihi chartâ, atramento, pecuniâ*, & ſimilia? D. Sæpe dico, fateor, & ſæpe audio; ſed parùm adverto. L. Nunc igitur adverte, & manda memoriæ, *Opus eſt mihi pecuniâ ad libros emendos, I have need of money to buy books*; vel ſic, *I want money*; vel, *I have to do with.* D. Da item aliud exemplum, quæſo. L. *Opus eſt tibi virgis, ut tua expellatur pigritia, Thou haſt need of rods, that thy ſloth may be driven away.* D. Fateor equidem, præceptor, ſed Deus (ut ſpero) mei miſerebitur. L. Omnium miſeretur Deus qui piè illum invocant. Sed de nomine *Opus* jam ſatis multa, quod ad vos attinet: ad cætera redeo *Eſt.* D. *Sum, es, eſſe*, verbum anomalum. L. *Gallina.* D. *Gallina, gallinæ*, ut *menſa, menſæ.* L. *ut.* D. Non declinatur, quia eſt Conjunctio; *Anglicè, That, to the end that, for that.* L. *Illa.* D. *Ille* generis maſculini; *illa*, fœminini, *illud*, neutrius. L. Declina in fœminino. D. *Illa, illius, illi*, &c. L. *Sit.* D. Jam dictum eſt. L. *Bona.* D. *Bonus*, generis Maſculini; *bona*, fœminini; *bonum*, neutrius, nomen adjectivum. L. Confer ad exemplum. D. *Juſtus, juſta, juſtum*; *bonus, bona, bonum.* L. Nunc mutuò vos interrogare, ut pleniùs omnia tractetis.

COLL. 37.

Blunderius. Hypodidaſcalus.

PRæceptor. *H.* Quid vis? *B.* Licétne mihi ire domum? *H.* Cur ante horam? *B.* Pater juſſit ut nunc adirem. *H.* Quid eget operâ tuâ? *B.* Vult me in villam mittere. *H.* Quid eò? *P.* Petitum uvas, & eadem operâ nuntiatum aliquid

villico

villico noſtro. *H.* Quid ſi fallis? *B.* Adferam teſtimonium, ut ſoleo. *H.* Quando redibis? *B.* Horâ primâ, ut ſpero. *H.* Quî tam citó? *B.* Villa noſtra non longè hinc eſt. *H.* Ito ſanè.

COLL. 38.

D. H.

PRæceptor, placétne audire excuſationem meam? *H.* Quando abfuiſti? *D.* Heſterno die. *H.* Quotâ horâ? *D.* Primâ. *H.* Quæ fuit cauſa? *D.* Accerſitus fui. *H.* A quo? *D.* A patre. *H.* Quis tibi nuntiavit? *D.* Famulus noſter. *H.* Cur me non adivit? *D.* Quia dicebat ille ſe urgeri feſtinatione. *H.* Súntne tibi teſtes? *D.* Adſunt, præceptor. *H.* Abi, ſede in loco tuo; ego interim eos interrogabo.

COLL. 39.

Hypodidaſcalus, Michael.

CUr non veniſti citiús? *M.* Expectabam fratrem. *H.* Ubi eſt? *M.* Reſtitit in foro. *H.* Cur eum non adduxiſti? *M.* Volebat emere atramentum. *H.* Imò pyra, mala, aut aliquid è cæteris fructibus. *M.* Neſcio, tamen illud dicebat. *H.* Cum ſitis fratres cur non habetis domi commune atramentum in ampulla? M. Frater nihil vult habere communi mecum. *H.* Vult igitur omina ſibi propria? M. Illud eſt. *H.* Admone me, cùm venerit, ego illum docebo quid ſit fraternitas. *M.* Faciam, Præceptor. H. Abi in locum tuum.

COLL. 40.

D. O.

LIcétne abeſſe horâ ſecundâ? *O.* Quid habes negotii? *D.* Pater eget operâ meâ. *O.* Qua in re? *D.* Ut ſibi aliquid ſcribam. *O.* Sed interim non reddes quæ præſcripta ſunt vobis. *D.* Jam edidici. *O.* O factum bene! *D.* Placétne tibi audire me? *O.* Cras audiam, cùm licebit per otium. *D.* Permittíſne igitur ut abſim, præceptor? *O.* Age, permitto; ſed ita ut craſtino die ſcriptum adferas teſtimonium. *D.* Ego ſemper tibi adfero aut à patre ſcriptum, aut à noſtro famulo, patris nomine. *O.* Rectè facit Pater. Sunt enim multi qui me paſcunt mendaciis. Nunc abi, & patri dic ſalutem verbis meis. *D.* Faciam, præceptor.

COLL.

COLL. 41.

Magiſter, Caperonus.

HEus! *Caperone. C.* Hem! præceptor. *M.* Quid fiet frater tuus? *C.* Ægrotat. M. Quî ſcis? *C.* Satis apparet. M. Quo ſigno? *C.* Quia vomuit. M. Quid illi dolet? *C.* Caput & ſtomachus, ut dicit. M. Cur non recepit ſe domum? *C.* Non auſus eſt. M. Tu verò non audebas me admonere? Agè, duc illum tu ipſe domum uſque, & matri narra diligenter ut ille ſe habeat. Propera, quid ceſſas? duc eum lento gradu. *C.* Ducam, præceptor.

COLL. 42.

Hypodidaſcalus, Tiliacus.

HEus! *Tiliace*, ſequere me in cubiculum; eſt quod ego te ſeorſum monere velim. *T.* Adſum, præceptor. *H.* Nunquámne in Scholam maturè venies? *T.* Non poſſum venire citiùs. *H.* Semper iſtud dicis: quid impedit? *T.* Nemo eſt domi noſtræ qui me expergefacit. *H.* Nemo? T. Prorſus nemo. *H.* Non habetis ancillam? *T.* Habemus quidem, ſed non curat me excitare. *H.* Imò, tu (ut opinor) non curas ſurgere; nonne verum dico? quid taces? reſponde nunc tandem aliquid. *T.* Me miſerum! quid agam? *H.* Nihil eſt quod verearis, fatere verum. *T.* Quid ſi confeſſus ero? *H.* Ego tibi agnoſcam, crede mihi. T. Ah pudet. *H.* Nè pudeat verum fateri, quæſo, alioqui vapulabis. Pergin' tacere? Heus obſervator viſe ad matrem ejus & roga. *T.* Nè mittas, oro præceptor, dicam tibi rem omnem, nihil reticebo. *H.* Agè, eſto animo bono. *T.* Sic eſt profectò, ut dixiſti. *H.* Non ſatis iſtud eſt: volo audire ſigillatim omnia. Narra mihi planè quemadmodum ſeſe res habeat. *T.* Cùm venit ancilla me excitatum primùm nihil reſpondeo, quaſi ſeriò dormiam: deinde, ſi magis urgeat, attollo ægrè caput, ſedeo in lecto, thoracem injicio humeris quaſi ſtatim ſurrecturus. *H.* Quàm pulchrè narras! Ità me Deus amet, nunc te magis amo quàm unquam. Perge. *T.* Quamprimùm egreſſa eſt ancilla cubiculo, tum ego reclino caput in pulvinum, ac demitto pedes. *H.* Etiámne redormis? T. Ego verò redormio benè placidéque.

H. Quam-

H. Quamdiu? *T.* Donec ancilla ſecundò veniat. *H.* Cùm redit, quid tibi dicit? T. Exclamat, vociferatur, inſanit. H. Quibus utitur verbis? *T.* Hem! nebulo (inquit) quando eris in Schola? tu nunquam vis ſurgere niſi bis aut ter excitatus fueris. *H.* Bonâ fide promittis facturum te poſthac officium? T. Si unquam recidero, cauſam non dico quin palàm cædar virgis, ídque acerbiſſimé. *H.* Belle quidem promittis; ſed quomodo præſtabis promiſſa? T. Adjuvante Domino Deo. *H.* Quâ ratione flectes illum? T. Fide & aſſiduis precibus. *H.* Alioqui nihil poſſis obtinere. T. Credo equidem. *H.* Non ſatis eſt credere, niſi cures efficere diligenter. T. Curabo pro viribus, ac dies noctéſque id unum meditabor. *H.* Optimè loqueris, dum tamen memor es pergas. T. Quomodo poſſum obliviſci? Nunquam deſinunt iſtud monere concionatores; tu verò fere quotidie ad id nos hortaris, & bene facis, præceptor, quia omnes ſumus valde negligentes, ſed ego primus omnium. *H.* Da igitur operam, ut tu omnium primus mores iſtos mutes, ac memento præcipuè ſemper verax eſſe. T. Faxit Deus, ut nunquam mentiar. *H.* O quam felix eſſet! T. Satis in præſentia felix ero, ſi tantùm me abſolveris. H. Faciam quod tibi ſum pollicitus: ſed eâ lege, ut promiſſi tui memineris, & re ipsâ præſtes, quemadmodum nunc mihi recitâſti. T. Quid igitur reſtat, quo minùs abeam liber? *H.* Imò aliquid reſtat: mane, & audi etiam nunc. T. Quamdiu voles, præceptor. *H.* Inter cætera, excutias oportet iſtam pigritiam, quæ te in lecto detinere ſolet. *Non* enim *decet ſtudioſum adoleſcentem ſomniculoſum & inertem eſſe, ſed alacrem & experrectum*, cujuſmodi vides aliquos ex condiſcipulis. Non tenes memoriâ divinum *Petri* Apoſtoli præceptum? T. Quid illud eſt? *H. Sobrii* (inquit) *eſtote, & vigilate.* T. O quoties audieram! ſed (proh dolor!) nunquam uſurpavi. *H.* Fac ut ſtudioſè uſurpes in poſterum, neque illud ſolùm, ſed etiam cætera bene vivendi præcepta, quæ toties audiviſti. Quod quidem ſi diligenter feceris, tibi imprimis bene conſules, jucundus eris parentibus,

tibus & mihi, & condiſcipulis tuis; denique (id quod eſt præcipuum) ſic charus eris Deo, qui ſtudia in gloriam ſui nominis magis indies promovebit. *T.* O quantum fructum ſentio ex iſta admonitione tua! *H.* Vehementer ſanè gaudeo, & tuâ & condiſcipulorum causâ. *T.* Quid ſi narras illis meam pœnitentiam? *H.* Ego verò narrabo primo quoque tempore, ut exemplo tuo diſcant nihil eſſe acceptius Deo quàm culpam agnoſcere, & ad frugem bonam redire. Vale, fili, & adeſto horâ tertiâ in auditorio. *T.* Ago tibi gratias ingentes amantiſſime præceptor.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM LIBER IV.

Paulò graviora continens, præſertim in moribus & Chriſtianâ doctrinâ.

COLL. I.

Fryſius, Samuel.

OBſecro te, *Samuel*, da mihi operam pauliſper. *S.* Quid iſtud eſt? *F.* Neſcio quid incidit mihi in oculum, quod me habet valde malé. *S.* In utrum oculum incidit? *F.* In dextrum. *S.* Vis inſpiciam? *F.* Inſpice amabò te. *S.* Aperi quantum potes, ac tene immobilem. *F.* Non queo à nictu continere. *S.* Mane, egomet tenebo ſiniſtrâ manu. *F.* Ecquid vides? *S.* Video aliquid minutum. *F.* Exime, quæſo, ſi potes. *L.* Quin jam exemi. *F.* O factum benè! quid eſt? *S.* Cerne tu ipſe. *F.* Eſt mica pulveris. *S.* Et quidem uſque adeò puſilla, ut vix cerni poſſit. *F.* Vide quantum doloris adferat oculis res tam exigua. *S.* Haud mirum quidem. Nullum enim è membris exterioribus oculo tenerius eſſe dicitur. Inde etiam fit, ut experiamur nihil eſſe nobis charius. *F.* Hoc deus approbat, cùm de ſua in nobis charitate loquens apud *Zachariam*,

(2. cap.)

(2 cap.) ſic ait, *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* *S.* O immenſam Dei bonitatem, qui nos tantopere charos habet! *F.* Non mihi rubet oculus? *S.* Aliquantulum: nempe quia fricuiſti. *F.* Credin' tu mihi adhuc dolere? *S.* Quidni credam, qui toties talem moleſtiam ſum expertus? *F. Experientia eſt rerum magiſtra.* *S.* Ità vulgò dicitur. *F.* Quid pretii dabo iſti medico pro labore? S. Quantum pacti ſumus. *F.* Brevis eſt concluſio, ergo nihil. Sed tamen habeo tibi gratiam: atque utinam detur referendi locus! *S.* Quin potius avertat Deus. *F.* Bene correxiſti; dixeram imprudenter, at ſine dolo. *S.* Sic accepi; ſed interim jocari licet, præſertim ut in *Latina* Lingua nos exerceamus. *F.* Faxit Dominus Deus, ut omnia ſtudia noſtra ad gloriam ipſius referantur. *S.* Faxit precor.

COLL. 2.

Alexander, Carolus.

ECce! reddo tibi commodatum, & gratias ago maximas. *C.* Non eſt quòd agas: ſed tu ſatíſne uſus eras? *A.* Satis diu uſum conceſſiſti, quæ tua eſt humanitas. *C.* Quoties opus erit, quæſo ne parcas rebus meis. *A.* Non parcam, quando ita jubes. *C.* Pergratum mihi feceris. *A.* Gratiam habeo maximam; tu verò noſtris utere, ſi quis uſus fuerit. *C.* Non eſt quòd moneas; ſatis meâ ſponte ſum impudens. *A.* Imò verecundus nimis. *C.* Eſto, aliquando tamen ſenties. *A.* Ita velim; bene vale. *C.* Te ſervet Dominus Deus

COLL. 3.

Claudius, Quintinus.

CUr diligenter audire debemus Evangelium? *Q.* Ut diſcamus Deum colere ex volunate ejus. *C.* Nihil aliud reſpondes? *Q.* Quid reſponderem? Nihil enim ſcio præterea. *C.* Nonne etiam ut ſobriè & juſtè vivamus? *Q.* Declara mihi illa duo adverbia, quæſo. *C. Sobriè*, id eſt, continentes; *juſtè*, id eſt, in juſtitia; nempe, ut ſuum cuique tribuamus. Ità fit, ut *ſobriè* ad vitam cujuſque privatam pertineat; *juſtè* autem ad charitatem, quam proximo

debi-

debemus. *Q.* Sed audi, mi *Claudi*; nonne cultus Dei omnia illa complectitur? *C.* Probè sentis, *Quintine:* sed volui experiri, an responsionem tuam rectè intelligeres. *Q.* Bene feciſti. Nam de sincero verbi divini intellectu nihil nimis dici potest. Et de hac re quidem tecum pluribus verbis libenter agerem: sed nos hora ipsa admonet, ut discedamus

COLL. 4.

Observator, Baptista.

FRater tuus semper in concione aut garrit, aut ineptit, aut aliquem incitat; ex quo fit, ut sæpe notandus sit, deinde vapulet. *B.* Quid vis faciam? *O.* Cur non sæpe mones? *B.* Nunquam desisto monere. *O.* Perge, precor. *B.* Nihil est quod me preceris: nunquam cessabo, donec (volente Deo) aliqua ex parte se correxerit. *O.* Sic usurpabis *Catonis* præceptum. *Quando mones aliquem*; nôsti cætera. *B.* Sed oro te, mi *Nicolae*, ut quoties eum notaveris, id mihi renunties. *O.* Nunquam finis esset, adeò frequens est nomen ejus in meis commentariolis. *B.* Saltem fac me semel certiorem, cùm primùm commiserit, quo sit accusandus; tum ego dicam patri, cujus verba magis timet quàm verbera. *O.* Istud non est parvum bonæ indolis argumentum. *B.* Ità spero quidem. Facies igitur quod rogo? *O.* Ego verò, atque libens.

COLL. 5.

Castrensis, Richardus.

QUid consilii tractabas modò cum præceptore? *R.* Si scire cupis, illum percontare. *C.* Cur me celas? *R.* Ut ne palâm facias. *C.* Non ideo (crede mihi) te rogo, ut id proferam: quid enim proficerem? *R.* Quamobrem igitur tam cupidè rogas? *C.* Nimirum, ut mecum tacitus gaudeam, si quid boni audîeris *R.* Iráne paratus advenis, ut à me extorqueas quod mihi uni, ídque à præceptore, creditum est? *C.* Quod mihi dixeris, surdo & muto dictum puta. *R.* Egóne tergum meum in fidem tuam committam? *C.* Id profectò potes, & quidem sine periculo. *R* Nunquam dices sat' commodè, ut istud mihi persuadeas. *C.* Dabo fidem

dem me taciturum. *R.* Etiamſi ter quatérve ſanctiſſime juraveris, *Non prodam.* Proinde tu deſine percontari. *C.* Hem! Ubi eſt illa noſtra amicitia? *R.* Neſcis illud dictum Sapientis, *Quod tacitum eſſe vis, nemini dixeris?* *C.* Audivi aliquoties; ſed *quod amico dictum ſit, nemini dictum videtur. Eſt* enim *amicus quaſi alter idem.* *R.* Eadem tibi dicet qui ſcire ex te volet, & item alius, qui ex illo; atque ità ad aures omnium perveniet. Itaque ſi me tibi poſthac vis amicum eſſe, me miſſum facito. *C.* Non ſum Imperator, ut te miſſum faciam. *R.* Pergín' moleſtus eſſe? *C.* Abire malim, quàm tibi moleſtiam exhibere.

COLL. 6.

D. N.

QUando vis adire domum? *N.* Neſcio. Ubi Deo viſum fuerit. Id enim pendet ex voluntate ejus, non mea. *D.* Quid ſi te accerſat pater? *N.* Tunc intelligam Deum ſic velle, idcóque parebo. D. Quid ſi alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas? *N.* De hoc non eſt meum diſputare, ſed, ut confido, pater non temere me accerſet. D. Ego quoque non aliter ſentio; ſed volui tantiſper tecum fabulari. *N.* Gaudeo hunc noſtrum ſermonem non fuiſſe fabuloſum. D. Utinam in Scholis frequentiores eſſent ſermones ejuſmodi! *N.* Tum erunt, cùm Deus ipſe puerorum animos timore ſui affecerit. D. Ergo precemur eum, ut id brevi contingat.

COLL. 7.

Antonius, Hieremias.

QUâ pecuniâ emiſti librum iſtum? *H.* Quâ cenſes, niſi mea? *A.* Miror unde habueris. *H.* Quid miraris? An tibi debeo reddere rationem? *A.* Egóne exigo? *H.* Videris exigere. *A.* Non exigo, inquam, ſed ſic ſolemus inter nos familiariter & libere fabulari, ut *Latinè* ſemper condiſcamus aliquid. *H.* Ea res, fateor, plurimùm confert nobis ad *Latinè* loquendi facultatem. Sed *nemo eſt tam lenis, quin interdum ſubiraſcatur.* *A.* Eſt ut dicis; ſed *eſt brevis puerorum ira.* *H.* Quod autem de pecunia rogabas, eam à patre acceperam. *A.* Quando venerat? *H.* Abhinc octo dies.

dies. *A.* Miror quòd eum non viderim. *H.* Non eſt quod mireris. *A.* Quid ità? *H.* Quia vix ſeſquihoram hîc moratus eſt. Cum enim de equo deſcendiſſet, méque paucis eſſet alloquutus, *Aſcendamus*, inquit, *in tuum cubiculum, ut tecum liberiùs colloquar.* *A.* Sed antequam narres cætera, velim ſcire quid ſibi vellet adventus ejus tam inopinatus. *H.* Falſo quodam rumore (ut fit) audîerat me ægrotum eſſe. *A.* Quid ille, cùm præter ſpem te valentem invenit? *H.* Mirificè affectus eſt gaudio. *A.* Quis dubitat? *H.* Præterea, Deo optimo maximo maximas egit gratias. *A.* Libenter hæc audio; perge, quæſo. *H.* Tunc me de valetudine percontatur, unà precatur, non ſine gratiarum actione; tandem quærit ecquid mihi opus ſit. *Opus* (inquam) *Pater.* *Quâ* (inquit) *re eges? Libro* (inquam) *decem aſſium.* Tum ille promit ex marſupio decuſſem, tum mihi in manum dat: & *vale* dicto, ſtatim conſcendit equum, atque abit. *A.* Cur tibi plus dedit quàm petiveras? *H.* Iſtud ineptè quæris. Scilicet, ita lætus erat, quia me, præter ſpem, bene ſanum offenderat; quòd ſi vel coronatum petiviſſem, tam facilè dediſſet mihi. *A.* O quantum debes illi ſummo Patri, qui tibi adeò bonum patrem dederit! *H.* Ne cogitari quidem poteſt quantùm debeam. Nam etiamſi malum dediſſet, deberem tamen non parùm. Sed quid ceſſamus auditum ire prælectionem? *A.* Jam inſtat hora tertia. *H.* Parata ſunt mihi omnia. *A.* Mihi quoque. *H.* Eamus ergo in auditorium.

COLL. 8.

Senecius, Villaticus.

UBi nunc eſt frater tuus natu maximus? *V.* Ivit in militiam. *S.* Quid ais? in militiam? *V.* Sic res eſt. *S.* Sic ergo valedixit literis? *V.* Jampridem literarum ſatietas eum ceperat. *S.* Quid ità? *V.* Neſcio, niſi quia volebat liberiùs vivere. *S.* Quomodo permiſit pater? *V.* Quid? putas permiſiſſe? patre abſente, matre invitâ, profectus eſt. *S.* O miſerum adoleſcentem! *V.* Imò verò miſerrimum. *S.* Quid faciet? *V.* Id quod cæteri qui ſequuntur illud vitæ genus:

genus: nempe, ſpoliabit, rapiet, ludet aleâ, potabit, ſcortabitur. *S.* Eſtne iſthæc militum vita? *V.* Omnino. *S.* Unde ſcis iſtud? *V.* Audivi nuper ex patre, cum cœnaremus. *S.* Quorſum narrabat talia? *V.* Docebat nos nihil eſſe certius quàm Deum timere, qui cuſtodit parvulos, eóſque in viam rectam paulatim inducit. *S.* Et præceptor ipſe noſter de his rebus ſæpè nos admonet. *V.* Tantò magis debemus eſſe ſoliciti, ut parentes charos habeamus & præceptores, quorum operâ Deus ad noſtram inſtitutionem utitur. *S.* Utinam utriſque præſtemus quod ipſe nobis in ſua lege præcepit! *V.* Ità Faxit ille. *S.* Faxit, precor.

COLL. 9.

Lucas, Oroſius.

AUdio fratrem tuum jam rediiſſe ex *Germania*. *O.* Sic eſt. L. Solúſne rediit? *O.* Non omnino. L. Quis igitur cum illo? *O.* Quidam civis hujus oppidi, qui ferè biennium illîc habitavarat. L. Cur iverat frater? *O.* Miſſus illuc fuerat à patre, ut *Germanicè* diſceret loqui. L. Quam igitur ob rem non fuit illîc diutiùs? *O.* Jam non poterat ferre matris deſiderium. L. O tenellum adoleſcentem! quotum agit annum? *O.* Septimum decimum, ſi rectè mater meminit, ex qua id audivi ſæpè. L. Ago, quo vultu à patre acceptus eſt ejus adventus. *O.* Rogas? pater non ſuſtinebat aſpicere: quinetiam nec ſalutatione dignatus, nec alloquio, juſſit eum abire è conſpectu. L. Quid præterea? *O.* Niſi mater cum lachrymis interceſſiſſet, jubebat apparitorem accerſi, qui miſerum in carcerem conjecerat. L. Atqui non poterat injuſſu Magiſtratûs. *O.* Neſcio, tamen conabatur. L. Quid poſtea factum eſt? Cubuítne domi veſtræ? *O.* Minimè verò. L. Ubi igitur? *O.* Sororis meæ virum nôſtin'? L. Tanquam digitos. *O.* Eò miſſus eſt à matre, dum patris ira deferveſceret. L. Quid tandem accidit? *O.* Egit mater cum propinquis & amicis noſtris, ut iratum patrem mitigarent. L. Sic igitur frater tuus cum patre in gratiam rediit? *O.* Id non fuit magni negotii. Jam enim patrem cœperat pœnitere,

quòd ſic excanduiſſet, quódque tam graviter accepiſſet filium. L. Nempe *dies* ejus *iram lenîerat*. O. Eâ tamen lege recepit illum, ut promitteret ſe in *Germaniam* redîturum ſtatim à vindemia. L. Vide quàm ineptus ſit iſte in matres noſtras affectus. O. Atque ipſæ matres ſunt in cauſa: cur enim adeò tenerè nos adamant? L. Naturam cogere difficile eſt. O. In hanc ſententiam tenéſne verſum ex *Horatio?* L. *Naturam expellas furcâ licèt, uſque recurret.* O. Sed quid hoc? dum fabulamur, à luſu ceſſatum eſt. L. Nihil indè nobis accidit mali: ad diſputationes conveniamus jam.

COLL. 10.

Conradus, Linus.

UBi fuiſti hodie poſt prandium? L. In horto præceptoris. C. Quid illuc iveras? L. Ille me miſerat petitum olera. C. Quæ tandem olera collegiſti? L. Vix enumerare poſſum omnia. C. Saltem quæ occurrunt memoriæ. L. Sed cur illud quæris? C. Ut interim recordemur aliqua rerum nomina, quæ parvuli didicimus. L. Pulchra eſt exercitatio, præſertim cùm aliquid nobis ſupperat otii. Audi igitur; collegi allia, ſerpillum, porros, cepas, naſturtium, cuminum, fœniculum, thymum, amaracum, hyſſopum, apium, ſalviam, ſatureiam C. Herbæ ſunt olentes, quas adhuc numerâſti. L. Sic inſtitueram memoriæ gratiâ. C. Perge porró. L. Paucæ quidam reſtant, ut beta, cichorium lactuca, oxalis, eruca, braſſica, portulaca; plures non occurrunt. C. Quî potuiſti tot meminiſſe? L. Præceptor mihi dederat ſcriptum catalogum. C. Et noveras omnes? L. Nôram, alioquin eum interrogaſſem. C. Atqui ego non novi omnes, quamvis nomina didicerim. L. Ego tibi plures etiam demonſtrabo, cùm licebit nobis in hortum ire. C. Multúmne attuliſti? L. Plenum calathum. C. Sed de ſingulis quantum? L. Nimis es curioſus: quid vis? De ſingulis attuli quantum opus fuit. C. Tametſi curioſus tibi videor, tamen hoc mihi velim reſpondeas: Scín' tu in quem uſum præceptor tot olerum genera curaret apparanda? L. Partim ut jus bene condi-

retur

retur, partim ut minutal ex oleribus fieret. *C.* Quàm bene conſulebat nobis! *L.* Optimè; ſed tamen ea non erat cauſa præcipua. *C.* Quænam igitur? *L.* Legiſtine unquam *Moretum Virgilii*? *C.* Carmen quidem legi, ſed moretum nunquam edi; nec vidi, quod ſciam. *L.* At videbis, ſpero: nam præceptor uxorem docuit conficere, & illa confecit ex ejus præſcripto. *C.* An apponetur nobis aliquid in cœnam boni? *L.* Saltem jus carnium pingue, bene conditum, carnes opimæ, & minutal ex oleribus. *C.* Unde ſcis iſta? *L.* Omnia vidi in culina cùm juſſus eſſem adjuvare, præcipuè in meis oleribus repurgandis. *C.* Quid moretum? non ſaltem guſtabimus? Imò dabitur nobis; nam confectum eſt quod ſatis ſit omnibus. *C.* Iſta mihi ſapiunt magis, præſertim æſtate, quàm carnes ipſæ, aut piſciculi. *L.* Optarem profectò ſervari carnes in hyemem, ut totâ æſtate olera & fructus eſitaremus. *C.* Atqui (ut accepi) iſta minùs alunt. *L.* Id ego audivi aliquoties; ſed quid opus eſt tanto ſtudioſis alimento? *C.* Non tanto fateor; ſi tamen parentes nos viderent pallidos & macilentos, ſtatim ejus rei culpam aſſignarent præceptori: nonne ſic eſt? *L.* Non eſt dubium; ſed quid agas? ferè parentes (præcipuè matres) nobis indulgent nimiùm. *C.* Vera quidem dicis; ſed tu interim matris indulgentiâ libenter frueris. *L.* Quaſi verò tu minùs. *C.* Nè mentiar, quod tibi aſcribo, in me quoque frequenter experior. *L.* Non poſſumus parentum erga nos affectum, niſi noſtris vitiis, immutare; tantùm caveamus eorum abuti benevolentiâ: ſed imprimis laudemus illum Patrem noſtrum benigniſſimum, qui nobis tales progenitores dedit. *C.* Iſta libens audio; ſed nos hora vocat. *L.* Agè, finem imponamus.

COLL. II.

Morelius, Datheus.

UNde redis? *D.* E foro. *M.* Quid emiſti? *D.* Carnem. *M.* Qualem? *D.* Vitulinam. *M.* Oſtende, quæſo, ſanè nova res eſt hoc tempore. *D.* Vide. *M.* Bona videtur mihi. *D.* Non falleris, opinor. *M.* Quot ſunt libræ? *D.* Nolunt

lanii appendere vitulinam. *M.* Cur non? *D.* Propter novitatem. *M.* Vide aſtutiam: ſcilicet quiſque vendit quàm poteſt cariſſimé. D. Rem acu tetigiſti. *M.* Quantùm putas pendere? *D.* Duas libras & paulò ampliùs. *M.* Quanti emiſti? *D.* Agè, divina. M. Non ſum divinus. *D.* Atquī multi divinant, qui tamen divini non ſunt. M. Fieri poteſt; ſed ex quibuſdam conjecturis: alioquī divinatio vetita eſt in divinis literis. *D.* Divina igitur ex conjectura. M. Emiſti totum duobus aſſibus. *D.* Paulò minoris. M. Quanti ergò? *D.* Tenta iterum. M. Viginti denariolis. *D.* Nolo te diutiùs torqueri de nihilo. M. Dic igitur ſodes. *D.* Hoc totum conſtitit mihi ſex quadrantibus. M. Profectò fortuna tibi pulchrè favit. *D.* Quam mihi *fortunam* narras? M. Hic mos eſt loquendi. *D.* Mos (ut dicitur) *tyrannus eſt peſſimus.* Atque utinam bonos mores tam ſtudiosè coleremus, quàm obſtinatè retinemus malos! M. Tunc meliùs ſe haberent omnia. *D.* Nos igitur fortunam iſtam *Ethnicis* & impiis relinquamus. *Fortuna nihil eſt, ſolus eſt Deus, qui favet nobis, ſolus eſt adjutor & protector noſter.* M. Iſtud quidem certò ſcio, fideliter credo, & verè confiteor: ſed quid agas? *Sæpè tabitur lingua, nihil mali cogitante animo.* D. opportebat te illud meminiſſe, *Nè lingua præcurrat mentem.* M. Iſtud quidem didicimus è ſeptem *Sapientum* dictis; ſed non ſemper occurrunt ejuſmodi pulchrè dicta; licèt ea mandaverimus memoriæ. *D.* Tantò igitur magis illa eſt exercenda, ut nobis, cùm uſus eſt, ſuppetat. M. Iſto tuo admonitu, diſcam eſſe aliàs prudentior. *D.* Sed audio ſignum dari; deſinamus.

COLL. 12.

Herus, Famulus.

FUiſtine hodie in foro? *F.* Fui. *H.* Quando? *F.* Poſt concionem factam. *H.* Quid emiſti nobis? *F.* Ferè nihil. *H.* Quid autem? *F.* Butyrum. *H.* Quanti? *F.* Quadrante. *H.* Tantillum? *F.* Non auſus ſum ampliùs emere. *H.* Quid timebas? *F.* Nè bonum eſſet. *H.* ſatis prudenter factum. *F.* Cur iſtum dicis, here? *H.* Quia malim te eſſe hac in re timidiorem, quàm audaciorem. Sed nunquid emiſti præterea?

terea? *F.* Nihil. *H.* Eho! nihilne? *F.* Nihil prorſus. *H.* Vah, quàm parcè nobis opſonatus es! *F.* Quid aliud emere potuiſſem? *H.* Quaſi neſcias quibus cibis oblectari ſoleam. *F.* Scio te amare caſeum molliuſculum, & pyra, & alios fructus recentes. *H.* Rectè dicis; cur ergò non emebas? *F.* Caſeus ipſe carior erat pro noſtra pecuniola. *H.* Quid fructus? *F.* Alii erant non ſatis maturi, de aliis ego dubitabam eſſéntne boni. *H.* Miſer, non poteras guſtare? *F.* Atqui iſtæ mulieres nihil guſtare permittunt, niſi te empturum affirmes. *H.* Nihil mirum; multi enim guſtarent animi tantùm gratiâ. Tu igitur eſto aliàs prudentior. *F.* Quomodo? *H.* Si videris pulchrum aliquem fructum, eme aliquantulum denariolo, ut facias periculum. *F.* Quid tum præterea? *H.* Si tibi ſapuerit, tum emito amplius; ſin minùs, relinquito, & aliò te conferre. *F.* Bona eſt iſta cautio. *H.* Memineris igitur, ut ipſe poſtea utaris. *F.* Ego, ut ſpero, meminero diligenter. Nunquid vis præterea? *H.* Ut cures quæ tui ſunt officii, deinde literis incumbas.

COLL. 13.

Caroletus, Quintinus.

ADfuiſti matutinæ precationi? *Q.* Adfui: tu verò ubi eras? *C.* Iveram ad patrem in cauponam. *Q.* Quid có? *C.* Herì veſperi juſſerat, ut ſe convenirem benè manè. *Q.* Quî auſus es tam manè prodire, idque inconſulto præceptore? *C.* Jam heri veniam impetrâram, antequam iretur cubitum. Sed dic mihi, quid ille à precatione palàm admonuit? *Q.* *Audivi* (inquit) *eſſe inter vos, qui ſæpenumero* Anglicè *fabulentur, & nemo interea veſtrûm mihi quicquam indicat; quod eſt argumentum conſenſionis omnium in eodem peccato.* Hæc fuit accuſationis ſumma; deinde in eam ſententiam multa dixit, quæ meminiſſe non potui. *C.* Sed quæ tandem fuit concluſio? *Q.* *Quamobrem* (inquit) *admoneo vos, ut alius, alium ad* Latinè *loquendum cohortemini diligenter, & eorum nomina, qui parere noluerunt, ad me quamprimùm deferatis, ut huic malo remedium adhibeam.* *C.* Nullum igitur verbum licebit ef-

ferre *Anglicum*. *Q.* Quantum ex verbis ejus colligere potui, non ità rem intelligit. Non enim (ut scis) usque adeò est severus exactor, ut statim puniat, si cui verbum aliquod inter colloquendum excideriț. *C.* Aliquoties (ut memini) palàm dixit, edictum suum ad eos demum pertinere, qui cùm *Latinè* sciant, tamen semper latibula quærunt, ut *Anglicè* fabulentur, idque de rebus ineptissimis. *Q.* Ea est quorundam pertinacia, ut malint sæpissimè vapulare repugnando præceptis honestissimis, quàm laudari atque etiam diligi obsequendo. *C.* Meminisîin audire ex ipso præceptore, *Nitimur in vetitum?* *Q.* Memini, atque adeò est verissimum: tamen qui doctrinam *Christi* libenter amplectuntur, non studio peccant neque malitiâ. *C.* Istud præstat verus ille timor Domini. *Q.* Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem, sedulò cavere nituntur, nè quid scientes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel minimum offendatur. *C.* Ergò studeamus & nos id ipsum cavere: studeamus rectè vivere, & Dei nostri parere voluntati; non modò nè vapulemus, sed magis ut illi optimo Patri nostro placeamus. *Q.* Ita fiet, ut verè simus non *tenebrarum*, sed *lucis filii*. *C.* Sed de his aliàs plura: ad disputationes nos recipiamus. Q. Ecce! vocat signum.

COLL. 14.

Albertus, Tirotus.

NUnc demum redis à foro? T. Quid demum? Tanta est ad lanienam turba, ut vix accedere potuerim. *A.* Quas attulisti nobis carnes in diem crastinum? T. Bubulam & vervecinam. *A.* Estne in foro carnium magna copia? T. Tanta profectò, ut mirer adeò caras esse. *A.* Nihil mirum. Ut multæ sunt carnes; ità multi qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potissimùm vidisti carnis genera? *T.* Vidi bubulam, vitulinam, ovillam, vervecinam, suillam, hœdinam, agninam. *A.* Nihilne amplius? T. Quid velles præterea? *A.* Nihil erat ferinæ? T. Non queo referre simul omnia; imò etiam ferinam vidi. *A.* Qualem? T. Cervinam & aprugnam. O quam pinguis est aprugna? *A.* O quàm ineptus es! T. Quid ità? *A.* Quia

falleris

falleris in rerum nominibus. Nam quod in ſue domeſtico dicitur *arvina*, id in ſue fero (id eſt, apro) *callum* vocatur; & eſt in eo genere duriſſimum. T. Iſtud quidem audiſſe non memini. *A.* Nunc audiſti, manda (ſi vis) memoriæ. T. Tu verò, doctor, unde illud didiciſti? *A.* Domi noſtræ ferina caro res eſt frequentiſſima. T. Unde vobis tanta eſt copia? *A.* Pater habet ruri ferarum multarum vivarium, ex quo interdum ſolidi apri in urbem adferuntur. T. Quale eſt vivarium iſtud? *A.* Locus eſt ferè quadrangulari formâ, ampliſſimus, muris altiſſimis ſeptus undique, conſitus multis & proceris arboribus; inter quas ſunt dumeta maximè denſa. T. Quales ſunt illîc arbores? utrùm urbanæ an ſylveſtres? *A.* Sylveſtres ferè omnes: ſed in his potiſſimùm quercus & fagi; quarum glande paſcuntur cervi, apri, damæ. T. O quantas meritò gratias Deo debetis, qui vobis largitus eſt tantam rerum omnium abundantiam! *A.* Non ſumus immemores beneficiorum ejus. Pater enim plurima bona in pauperes erogat; quod tamen tibi uni dictum eſſe velim. T. Cur ità? *A.* Quia talia non vult prædicari. T. Tantò magis laudandus, quòd *Chriſti* præceptum verè ſequitur, cujus verba apud *Matthæum* ſcripta ſunt; *Cùm facis* (inquit) *eleemoſynam*, & quæ ſequuntur. *A.* Quoto capite? T. Sexto, niſi me fallit memoria. *A.* Sed hæc hactenus. Satis enim ſumus colloquuti, & jam ad diſputandum convenitur. T. Eamus igitur. *A.* Sequere me, aut (ſi mavis) præcede. T. Ego neutrum faciam, ſed unà ibimus.

COLL. 15.

Grinandus, Maverotus.

TAntùm igitur hodie è villa revertiſti? M. Hodie tantùm, idque paulò ante prandium. *G.* Atqui dixeras te futurum illîc modò biduum. *M.* Ità ſperabam fore, & ſic pater promittebat. *G.* Quid igitur obſtitit, quò minùs redieris citiùs? *M.* Mater me detinuit, tametſi etiam cum lachrymis eam obſecrarem ut me miſſum faceret. *G.* Sed cur te tam diu remorata eſt? *M.* Ut ſe comitarer in reditu. *G.* Quid verò agebas interea? *M.* Colligebam fructus cum

ruſticis noſtris. *G.* Quos fructus? *M.* Quaſi non ſint tibi noti fructus autumnales & ſerotini, pyra, mala, juglandes, caſtaneæ *G.* O jucunda exercitatio! *M.* Non eſt jucunda ſolùm, ſed etiam frugifera. *G.* Sed hoc malum, quòd interim quinque aut ſex prælectionum fructus tibi periit. *M.* Non omnino periit, ſpero: curabo pro viribus, ut aliqua ex parte recuperem. *G.* Quid facies? *M.* Deſcribam quàm potero diligentiſſimè. *G.* Quid tum poſtea? *M.* Ediſcam ipſam autoris orationem. *G.* Sed ſententiam non ſatis intelliges. *M.* Ipſa me juvabit præceptoris interpretatio, ut ſenſum magna ex parte aſſequar. *G.* Nec tamen id ſatis erit. M. Tu (ſi placet) aderis mihi per otium, ut conferamus una. *G.* Libenter equidem faciam. Sed nè iſtud quidem ſufficiet. M. Non habeo quod poſſim amplius. *G.* Quantò præſtitiſſet vivam audire magiſtri vocem! M. Multò ſanè præſtiterat; ſed quando id mihi non contigit, nec meâ culpâ factum eſt, nihil habeo quod me accuſem in hac parte. *G.* Rectè dicis; fac igitur habeas animum bonum. Nam quòd ego tecum pluribus verbis de hac re diſputavi, non ideo feci, ut vellem te adducere in deſperationem; ſed totum illud profectum eſt ex meo in te amore ſingulari. M. Haud mihi dubium iſtud eſt; quo fit, ut majorem tibi habeam gratiam. *G.* Sed ecce! vocat vos ad cœnam tintinnabulum. M. Nuntius opportunus.

COLL. 16.

Joannes. Rubetus.

SAlve *Rubete*. *R.* O *Joannes*, auſpicatò advenis; valéſne bené? *J.* Optimè, gratia Deo: tu verò ut vales? *R.* Rectè ſanè, Dei beneficio: ſed quando rediiſti domo? J. Nudiuſtertius. *R.* Bene habet; opportunè veniſti. J. Nempe ſciebam inſtare vacationis terminum. *R.* Placétne ut otiosè aliquandiu confabulemur? J. Maximè dummodo ſemoti ſimus ab hac turba clamoſa ludentium. *R.* Bene mones; ſecedamus in auditorium illud quod eſt apertum. J. Quàm aptè hic ſedamus! Agè, loquamur liberè. *R.* Súntne perfectæ veſtræ vindemiæ? J. Omnino. *R.* Quantum temporis poſuiſtis in toto opere? J. Dies circiter quindecim.

R. Tu

R. Tu igitur ſemper interfuiſti? J. Nullum intermiſi diem. *R.* Quid agebas? J. Uvas ſæpiùs colligebam. *R.* Cum verbo *Colligebam* debuiſti aliquid addere. J. Quidnam, quæſo? *R. Et edebam.* J. Quid opus fuit? De hoc nemo dubitare poteſt. Quis enim fructus bonos & maturos legit, quin edat etiam ex optimis? *R.* Profectò rectè loqueris: euge! Reſponſum laudo. J. Jámne putabas os occluſiſſe mihi? *R.* Iſtud no cogitavi quidem. J. Quid igitur? *R.* Non expectabam tam promptum, támque prudens reſponſum. J. Nihil eſt quod mireris. Nam, ut eſt in proverbio, *Sæpè etiam eſt olitor verba opportuna loquutus.* *R.* Cui debes hoc proverbium? J. Magiſtro *Juliano.* Is enim dictat nobis interdum proverbia ejuſmodi, & pulchras ſententias ex bonis auctoribus. *R.* Optimè vobis conſulit; ſed quibus horis ſolet id facere? J. Nonnunquam à cœna, ſæpiùs autem cùm in auditorio nihil habemus reddere. *R.* Utinam ſic omnes facerent, dummodo non eſſent impedimento quotidianis ſcholæ exercitationibus! J. Bene ſubjunxiſti iſtam exceptionem per adverbium *Dummodo.* Sunt enim quidam pædagogi qui ſuis dictatis & privatis leonibus ſic onerant pueros ſuos, ut non poſſunt in ſchola ſatisfacere. *R.* Inde fit, ut ipſi præceptores interdum conquerantur de aalibus pædagogis. Sed quid agimus? Redeamus ad ſermonem inſtitutum. J. Placet. *R.* Fuiſtíne ſemper occupatus in uvis colligendis? J. Opus illud in paucis diebus abſolvitur, propterea quòd ità magnus operariorum numerus ad id locari ſolet. *R.* Quid deinde fit? J. Calcantur uvæ, vinum hauritur è cupis majoribus eâdem operâ effunditur in dolia: deinde uvæ ipſæ nondum expreſſæ ſubjiciuntur prælo in torculari, poſtremò exportantur & abjiciuntur vinacea. *R.* Atqui non curabas iſta. J. Imò curabam, aliqua ex parte. Nam agendis omnibus intereram, maximè ut ſolicitarem operarios. *R.* Eras ergò illîc tanquam præfectus, & quaſi magiſter operum. J. Imò etiam reverà magiſter operum & præfectus: pater enim me præfecerat. *R.* Quàm gaudebas iſto magiſterio! Quàm pulchrum erat videre te cum tua gravitate

vitate aliis imperantem, alios adhortantem, alios denique arguentem! *J.* Profecto ſi vidiſſes me, dixiſſes alium eſſe, quàm in ſchola diſcipulum. *R* Ut video, non eras otioſus. *J.* Imò, ut bonus paterfamiliâs, adhibebam ſæpenumero manus operi, ut ipſos operarios meo exemplo inſtigarem. *R.* Non abs re (ut apparet) pater te huic muneri præfecerat. *J.* Nempe aliis in rebus expertus erat meam diligentiam. *R.* Abſit tamen verbo jactantia. *J.* Ego ſic intelligo; ſed liberè ſic loquor, quia cum familiari meo. *R.* Sed pergamus. Quanta eſt vobis vini copia? *J.* Mediocris, qualis ferè hoc anno ubique eſſe dicitur, tametſi vinum rubellum habemus affatim, album non item. Verùm quicquid eſt, contenti ſumus, & de manu Domini cum gratiarum actione recipimus. *R.* Quot impleviſtis dolia? J. Plùs minùs quadraginta: ſed ſunt alia aliis majora. *R.* Papæ! Non tibi videtur magnus proventus? J. Satis quidem; ſed non pro ratione anni ſuperioris. *R.* Quid refert? quanto minor eſt quantitas, tantò etiam pluris vendetur. J. Sic ferè ſolet evenire. Sed nonne tibi videor ſatis narrare de vendemiis? Quid præterea deſideras? *R.* Quoniam ſic abundamus otio, volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum. Eſt enim quaſi altera vindemia. Nonne habetis multos? J. Plenis tabulatis, quæ eſt Dei benignitas. *R.* Quando collecti ſunt? J. Quo tempore vinum faciebamus, familia colligebat. *R.* Quæ ſunt vobis ejuſmodi fructuum genera? J. Mala, pyra, caſtaneæ, juglandes: ſed malorum & pyrorum multa eſt varietas. *R.* Quid cotonea? Non etiam habetis? J. Imò habemus, ſed ea ſub malorum genera continentur; unde & alio nomine appellantur mala cydonia. *R.* Quid autem attuliſti huc rediens? J. Nihil niſi quaſillum uvarum ſelectarum; ſed ſingulis poſthac hebdomadibus mihi afferentur plenis ſaceis mala, pyra, caſtaneæ. *R.* Interea da mihi, quæſo, aliquot ex uvis tuis. J. Eamus in cubiculum meum; illîc dabo tibi. *R.* Equidem paratus ſum, eamus. J. Illîc etiam agemus de repetendo ultimo in diem *Lunæ* colloquio: nam, ut opinor, Id præceptor inprimis exiget.

COLL.

COLL. 17.

Euſtathius, Boſcobellus.

AUdivi patrem tuum veniſſe hodie in Gymnaſium. *B.* Verum audiviſti. *E.* Quâ venerat gratiâ? *B.* Ut pro meis alimentis præceptori numeraret pecuniam, ſimul ut me illi commendaret. *E.* Nunquámne te commendârat? *B* Imò ſæpiſſimé. *E.* Quid ſibi vult iſtâ commendatione tam frequenti? *B.* Amore vero me proſequitur. *E.* Quid tum? *B.* Ideo cupit me diligenter erudiri. *E.* Quid ſi commendet, ut ſæpiùs vapules? *B.* Ea eſt fortaſſe cauſa: ſed quid indé? non propterea me diligit minùs. *E.* Unde iſtud colligis? *B.* Quia *puero tam neceſſaria eſt correctio quàm alimentum.* *E.* Verum quidem dicis, ſed pauci ità judicant. Nemo enim eſt quin penariam quàm virgam malit. *B.* Illud eſt naturale omnibus; quis negat? ſed tamen *patienter ferenda eſt pœna, præſertim juſta.* *E.* Hæc habetur in libello morali ſententia; *Quod meritò patris patienter ferre memento.* Sed, quid ſi pœna ſit injuſta? *B.* Ea quoque patienda eſt nihilominus. *E.* Cujus causâ? *B.* Propter *Jeſum Chriſtum*, qui mortem injuſtiſſimam, eámque acerbiſſimam tulit pro peccatis noſtris. *E.* Utinam id nobis in mentem veniret quoties aliquid patimur! *B.* Præceptor id nos ſæpè monet, quoties occurrit occaſio: ſed *ſurdis narratur fabula*, ut eſt in proverbio. *E.* Ergò demus operam, ut ſimus poſthac diligentiores. *B.* Ità faxit Deus.

COLL. 18.

Grandinus, Thomas.

CUr non interfuiſti hodiernæ concioni? T. Occupatus eram in ſcribendis literis. *G.* Non poteras differre negotium? T. Urgebat tabellarii feſtinatio. *G.* Atqui præceptor docet nos, omnia poſtponenda eſſe Dei negotiis. T. Docet quidem, neque id mihi dubium eſt; ſed nunquam ſumus adeo perfecti quin ſæpe Deum terrenis iſtis poſtponamus. *G.* Iſtud malum eſt. T. Peſſimum vetò; ſemper homines ſumus, niſi Deus nos Spiritu ſuo immutaverit. Sed dic, quæſo, ſuítne frequens

quens auditorium? *G.* Non admodum; pro more ſolito. *T.* Unde fit iſtud? *G.* Ignoras populum nunc eſſe occupatum in vendemiis? *T.* Non ignoro; ſed non poſſunt homines divinis rebus unicam horam impendere? *G.* De hoc non eſt meum tibi reddere rationem; hoc tantum dico, *Turpe eſt doctori, cùm culpa redarguit ipſum.* *T.* Papæ! quantum colaphum impegiſti mihi! Vale: verbum non ampliùs addam. *G.* Eſto igitur aliàs prudentior.

COLL. 19.

Molinæus, Curarius.

TU igitur cras (ut audio) diſceſſurus es. *C.* Cras ſi Dominus permiſerit. *M.* Eho! cur tam citó? *C.* Urget me pater. *M.* Imò tu urges patrem. *C.* Itáne tibi videtur? Quomodo patrem urgere poſſum? *M.* Aſſiduâ miſſione literarum. *C.* Tantùm ſemel ſcripſi inſtare vacationem ſcholaſticam. *M.* Quando miſiſti literas? *C.* Hebdomade ſuperiori. *M.* Quo die? *C. Veneris.* *M.* Quid facies domi? *C.* Inſtat vindemia, interim colligendi ſunt fructus arborum. *M.* Poteras expectare diſmiſſionis diem. *C.* Neſcio quando ſit futurus. *M.* Spero fore ad finem proximæ hebdomadis. *C.* Sed iſtud non eſt in noſtro ſitum arbitrario. *M.* Nè in præceptoris quidem. *C.* Cujus igitur? *M.* Solius Dei, qui hominum conſilia ſuo nutu gubernat. *C.* Atqui *Satanas* videtur interdum gubernare. *M.* Quantum Deus ipſi permittit. Sed iſta ſapientioribus relinquamus. *C.* Tutius eſt: monet enim proverbium, *Nè ſutor ultra crepidam.* *M.* Sæpè iſtud ex præceptore audivimus. *C.* Idem quoque non ſemel docuit nos illam *Pauli* Sententiam, *Noli altum ſapere, ſed time.* *M.* Illud etiam frequenter habet in ore; *Altiora te nè quæſieris.* *O.* Sed audin' tu ad cœnam ſignum dari? *M.* Adhuc pulſat aures meas tintinnabulum. *C.* Eamus in aulam, nè deſimus precationi. *M.* Cras ante diſceſſum te ſalutabo.

COLL. 20.

Petinus, Croteranus.

QUo ludi genere hodie te exercuiſti? *C.* Juglandium. *P.* Ecquid lucri feciſti? *C.* Imò, perdidi. *P.* Fortuna igitur

igitur tibi adverſa fuit. *C.* Neſcio quâ fortunâ; tantùm ſcio, meâ culpâ accidiſſe; ſed ità volente Deo. *P.* Cur Deus id voluit? *C.* Ut hinc diſcam ferre graviora, cùm acciderint. *P.* Quaſi verò Deus luſiones puerorum curet. *C.* Curat profectò; quinetiam *nihil fit in rerem natura ſine Divina Providentia.* *P.* Siccine philoſopharis; Quiſnam te iſta docuit? *C.* Non tute audiviſti toties ex concionatore noſtro? P. Fieri poteſt ut audierim; ſed quid agas? fluxa eſt mihi Memoria. *C.* Nimirum, quia illam non exerces. *P.* Quomodo exercenda eſt? *C.* Primùm diligenti attentione, hoc eſt, diligenter advertendo ea quæ audivimus, aut legimus; deinde eadem ſæpè repetendo; denique docendo alios ea quæ didicimus. *P.* Iſta nobis ſæpiùs inculcantur à præceptore; ſed (me miſerum!) quàm ſupina eſt hæc mea negligentia! *C.* Sic ſumus omnes, niſi Spiritus ille Dei nos excitet. *P.* Quid igitur faciam? *C.* Expergiſcere, mi *Petrine*, toto animo totiſque viribus ad Deum adſpira, illum aſſiduè & pro affectu precare, vigilans eſto, pravos fugito, verſare cum bonis, tum moribus facillimis effice ut eos tibi familiares reddas. *P.* Quid tandem conſequar? *C.* Rogas? Si te iſtis moribus aſſuefeceris, Dominus Deus ſuâ clementiâ tui miſerebitur, brevíque animum tuum immutatum ſenties. *P.* O quàm opportunus hic mihi congreſſus fuit! Obſecro te, mi *Croterane*, ut ſæpiùs colloquamur. *C.* Per me non ſtabit, quoties utrique licebit per otium. *P.* Gratias ago maximas. *C.* Non eſt quòd agas, recipiamus nos in auditorium.

COLL. 21.

Ægidius, Maſſuerius.

CUr hic diſpergebas piſa? M. Quando? *Æ.* Poſt prandium. M. Id faciebam animi causâ. *Æ.* Sed piſa illa unde habueras? M. Acceperam è conchula, ubi repoſita erant ut craſtino die coquerentur. *Æ.* Debuiſtine animi causâ malum facere? M. Non putabam id eſſe

esse malum. Æ. An non est malum conculcare panem pedibus? M. Istud ego nollem facere. Æ. Cur nolles? M. Quia *panis est nobis maximè necessarius.* Æ. Et pisa ipsa, & cætera quæ eduntur, Deus in usum nostrum creavit. M. Non ignoro illud, quinetiam pisis libenter vescor, si bene cocta & condita sunt. Æ. Præterea, vellésne abuti rebus tuis? M. Minimé. Æ. Tanto minus alienis debes. M. Istud satis intelligo. Æ. Ergò non rectè fecisti. M. Non rectè, fateor: non tamen animo malo. Æ. Cur igitur fecisti? M. Mea ineptia me ad illud incitavit. Æ. Quid indè meruisti? M. Plagas. Æ. Rectè dicis, sed (opinor) non ex animo. M. Imò certè; nè me accuses oro. Æ. Quandoquidem sponte fateris, non accusabo: sic enim velle se dixit præceptor sæpissimé. M. Quid ille dixit? Æ. Ut de rebus ejusmodi levioribus neminem ad ipsum deferamus, qui modò culpam libens agnoverit. M. Istud ergò beneficium tibi debeo, mi *Ægidi.* Æ. Nihil velim mihi debeas hoc nomine; sed mecum præcare Deum, ut à malo nos liberet. M. Quotidie in schola quater aut quinquies palàm precamur, Æ. quid tum? M. Præterea privatim, quoties cibus sumitur, quoties cubitum itur, quoties cubitu surgitur. Nonne satis hæc sunt? Æ. Præter illa, sæpè monet præceptor, ut interdum pro se quisque precandi causà secedat aliquò in secretum locum; memeniſtin'? M. Memini probè; sed (ut scis) difficile videtur esse, ut pueri secretis precibus assuescant. Æ. Et tamen paulatim assuescere optimum fuerit. M. Progressu temporis Deus ipse noster ad eam rem nos incitabit, atque assuefaciet. Æ. Ità fore sperandum est: si tamen in verbi ejus tum lectione, tum auditione sedulò proficiamus.

COLL. 22.

Varro, Castrinovanus.

QUid est quòd hodie tam citò à patruo redieris, præsertim cùm fuerit convivium? C. Quid illic fecissem diutiu? V. Cœnam expectâsses, ut ederes de prandii reliquiis.

C. Satis

C. Satis ederam in prandio. Præterea, juſſit patruus ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. *V.* Quid frater tuus patruelis? cur in ludum vobiſcum non rediit? *C.* A matre retentus eſt in unum aut alterum diem. *V.* Quamobrem? *C.* Ut illi reſarciantur veſtimenta. *V.* Illa eſt mulierum cura. Sed agè, quoniam nunc otioſi ſumus, narra mihi (quæſo) aliquid de convivio. *C.* Quid de illo ſcire cupis? *V.* Primùm, qui convivæ fuerint; deinde, quàm lautum & opiparum convivium. *C.* Convivæ fuerunt hi præcipui, quatuor Syndici, ſubpræfectus urbis, & alii duo primæ notæ è Senatorum numero. *V.* Noſtine? *C.* De facie quidem: ſed eorum non teneo nomina. *V.* Nullíne præterea? *C.* Duo ex patrui mei familiaribus. *V.* Quotus accumbebat præceptor. *C.* Quotus eſſet non obſervavi: ſed erat in media ferè menſa, è contraria parti mei patrui. *V.* Tu verò? *C.* Hui inepte, qui iſtud roges? Egóne homunculus cum tantis viris epularer? Satis hoc mihi honorificum fuit, quod miniſtrarem. *V.* Nullæne erant mulieres? *C.* Nullæ præter uxorem patrui, quæ quidem ſedebat in menſa extrema. *V.* Quid illa tam remota? *C.* Sic voluit ipſa, ut identidem commodiùs ſurgeret propter ordinem miniſterii. *V.* Quid filius? *C.* Juxta matrem aſſidebat. *V.* Habeo de convivis; nunc expecto de convivio. *C.* Onus mihi valde magnum imponis ac difficile, maximè propter memoriam: ſed quando (ut dixiſti) pluſculum otii nacti ſumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam ut aliqua ex parte expleam deſiderium tuum. *V.* Pergratum mihi feceris. *C.* Ea tamen lege, ut par pari referas, ſi quando dabitur occaſio. *V.* De hoc nihil eſt quòd dubites. Incipe. *C.* At ego interea ſedere volo, quia longa eſt narratio. *V.* Eamus ſub pergulam, ut in umbra commodiùs fabulemur. *C.* Audi nunc jam. *V.* Quia (ut ais) longa eſt narratio, dic mihi Primùm, quotâ horâ accubitum eſt? *C.* Ferè decimâ. *V.* Quotâ reſurrectum? *C.* Paulò ante meridiem. *V.* Sedebántne omnes commodè? *C.* Commodiſſimé. *V.* Nunc ad rem aggredere: *C.* Accipe igitur menſæ præludia. *V.* Appone, cùm voles.

C. Im-

C. Imprimis appoſita ſunt tenella cruſtula, mellita opera piſtoris cum aromate. *V.* Optimum ſanè exordium, & ad conciliandos animos aptiſſimum. *C.* Omitte, quæſo, iſtas interpellationes, nè mihi perturbetur memoria. *V.* Poſthac non interpellabo, niſi ſi quid opus erit requirere. *C.* Sequutæ ſunt pernæ ſalitæ, hilla infumata, lucanicæ, linguæ bubulæ ſale quoque & fumo induratæ. Atque hæc ad excitandam appetentiam, & ſitam acuendam V. Quaſi verò non ſatis acueretur Solis æſtu & fervore. *C.* Sic docti ſolent facere convivatores. *V.* Iſthæc audio libenter, præſertim cùm exprimas omnia propriis & ſignificantibus verbis. Perge porró. *C.* Eodem ordine interpoſita ſunt acertaria è lactucis capitis, avium inteſtina frixa, minutalia ex vitulina, cum ovorum vitellis integris. Et hæc hactenus de præludiis, qui miſſus primus fuit. *V.* Nihil interim bibitum eſt? *C.* Indigna homine quæſtio. Quis enim vino hîc parceret? Vix teres, & quidem ſtrenuiſſimi, fundendis potibus ſufficiebamus. Sed de potibus agam poſteriùs; ſine me cibos expedire. *V.* Agè. Sino. *C.* in ſecundo miſſu hæc fere fuerunt, artocreæ, pulli gallinacei elixi cum lactucis, bubula, vevercina, vitulina, ſuilla recens & ſalſa, jus carnium, ovorum vitellis croco & omphacio ſuaviſſimè conditum, aliquot item juſcula ex oleribus. V. Hîc plus opinor fabulatum, quàm eſum fuiſſe, quia ſcilicet aſſa expectabantur. *C.* Vix menſam attigerant, cùm illa tollere juſſi ſumus. Venio igitur ad tertium miſſum, in quo aſſa hæc fuerunt expoſita, pulli gallinacei, pulli coluimbini, anſerculi fratriles, & ſuculi, item cuniculi, armi vervecini; poſtremò, ferina duorum generum, opere piſtorio incruſtata. V. Quid præterea? *C.* Quid? Hem! (penè prætermiſi) duæ perdices interjectæ, cùm lepuſculo, fabæ virides frixæ, & piſa cocta cum ſiliquis. V. Nihilne piſcium? *C.* In tempore admones. Erat trocta ingens, quæ diviſa fuerat in partes quatuor præter caudam; prægrandis item lucius ad eundem modum quadripartitus. Taceo minutos

piſces

piſces & mediocres, partim elixos, partim aſſos, aut frixos, item cancros fluviatiles; magno omnia numero; ſed hæc magis ad oſtentationem quàm ad neceſſitatem; de iis enim ferè nihil guſtatum eſt. *V.* Unum mihi videris prætermiſiſſe. *C.* Quid illud eſt? *V.* Nullíne erant intinctus? *C.* Imò ſingulis propemodum ferculis addita erant ſcitiſſimi ſaporis embammata, quæ coquus ipſe miro artificio concinnaverat. Nec verò defuerunt capparides ex oleo & aceto, mala citrea, olivæ conditivæ cum ſua muria, acetum roſaceum, ſuccus oxalidis. *V.* O quot & quanta gulæ irritamenta! *C.* Adde etiam, corporis & animi impedimenta. *V.* Sed quis, quæſo, fuit ultimus actus fabulæ? *C.* Tandem, cùm jam nec carnes nec piſces ullus ederet, jubet patruus apponi bellaria; in quibus hæc fuerunt præcipua, caſeus recens pinguiſſimus, témque vetus multiplex, ſcriblitæ, placentulæ, oryza in lacte cocta, & bene ſaccharata, perſica præcocia, ficus, ceraſa, uvæ paſſæ, caryotæ, tragemata ſerotina, ſalgama multorum generum, & alia quæ nunc mihi non occurrunt. Tanta denique fuit omnium eſculentorum affluentia, ut menſa ipſa vix ſuſtineret. Quid quæris? quater aut quinquies mutati ſunt orbes & quadrulæ. Cibos craſſos & duriores magna ex parte integros in culinam referebamus; adeò pauci attingebant, propter delicatiorum copiam. *V.* Quid confert tanta cibariorum abundantia & diverſitas? *C.* Ad gravandum ſtomachum, & morbos complures generandos. Sed quid agas? Sic ferè hoc tempore vivitur. *V.* Qui talibus viris convivia faciunt, certare videntur de copia, de apparatu, de ſplendore & lautitiâ. *C.* Et tamen extant inter hujus civitatis leges quædam (ut audivi) ſumptuariæ. *V. Silent leges inter convivia*, ut obiter è *Cicerone* detorqueamus aliquid. *C.* An putas omnes convivas illâ ſumptuum immanitate delectari? *V.* Non puto, niſi forte ſint lurcones, aut aſoti, aut *Apiciani* (ut ità dicam) ventricolæ. Cæterùm quid eſt cauſa? *C.* Rogas? Convivatorum non modò Stultitia, ſed etiam inſania. *V. Maxima pars hominum morbo jactatur eodem*; ut

ait *Horatius*. *C.* Sed nos hanc cenſuram omittamus juxta proverbium, *Nè ſutor*, &c. *V.* Redeamus igitur ad propoſitum. Quale vinum appoſitum eſt? *C.* Si de colore quæris; album, nigrum, fulvum, ſanguineum, déque ſingulis coloribus vina multiplicia. Si de bonitate; omnia ferè generoſiſſima: ſed imprimis commendabant illud vini genus ex *Burgundia*, quod vulgò vocatur *Ambroſium*. *V.* Unde hoc petebatur? *C.* E patrui cella vinaria. *V.* Habétne multum ejuſmodi? *C.* Duos cados vini *Helvetii*, duos item albi limpidiſſimi. *V.* Quis fuit prandii exitus? *C.* Ubi videt patruus convivas omnes penè deſeſſos edendo, bibendo, colloquendo: tunc vinum fundi jubet ſingulis, omnes ad extremum potum invitat. Hinc ordine tolluntur omnia, inſternuntur menſis latiora mantilia ex lino tenuiſſimo, datur aqua odorifera manibus leviter abluendis; ego & patruelis, de more, Deo gratias agimus: ipſe verò patruus clara voce agit univerſo cœtui. Tandem primus Syndicus, convivarum nomine, ſatis accurato ſermone, publicas agit gratias convivatori, ſimul objurgat eum quòd tam munifico & ſumptuoſo apparatu convivatus fuerit. *Imò* (inquit patruus) *mihi quæſo ignoſcite, quòd vos pro dignitate non ſatis ampliter tractaverim.* His dictis, ſurgunt è menſa univerſi, magna pars *vale* dicto ſtatim diſcedit, cæteri manent, ſtantes & colloquentes in aula. *V.* Quid vos interea, qui miniſtraveratis ad menſam? *C.* In culinam ad prandium nos recepimus, corpus illîc otiosè & ex animi ſententia curavimus. *V.* Ubi erat interim præceptor? *C.* Patruus illum ſeorſum vocaverat ad alloquium. *V.* Credo, ut te & filium ſuum de meliore nota commendaret. *C.* Iſtud eſt veriſimile. *V.* Neſcis quæ fuerit cauſa tanti convivii? *C.* Quid meâ ſcire refert? *V.* Tantò minùs igitur meâ. *C.* Rectè colligis, & ſic expectabam. *V.* Atqui non ſum Dialecticus. *C.* Tibi eſt naturalis Dialectica. *V.* Eandem habent ruſtici. *C.* Sed age, dic mihi ſeriò, non ego te tractavi magnificé? *V.* Tali convivio nunquam interfueram. *C.* Gaudeo ſtomacho tuo ſatis eſſe factum. *V.* Eſt Deo gratia,

qui

qui dedit nobis otium tam jucundum. *C.* Surgamus tandem; nam audio pueros à luſu diſcedere.

COLL. 23.

Paſtorculus, Pœſatus.

Tityre qui patulæ reſides ſub tegmine mori :
Tune hic ſolus eris, tam lætus támque ſupinus ?
P. *O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit;*
Ille Deus magnus, qui noſtrum fecit in uſum
Omnia, dans pro iam cunctis animalibus eſcam :
Qui mare, qui terras, & quod tegit omnia cœlum
Condidit, ille opifex rerum, qui ſummus habetur.
Pa. *Carmina mitte loqui, nunc me liquere Camœnæ :*
Eſt mihi mens alibi, cupio certare merendâ :
P. *Sed tamen hac mecum poteris reſidere ſub umbra :*
Nâmque hîc (ut cernis) locus eſt ſatìs amplus utrique.

Pa. Mittamus ergò verſiculos, & merendas noſtras conferamus. P. Per me non ſtabit; ſcrutemur peras; agè, explica tuam. *Pa.* Expecta parumper; dic mihi priùs quid habes in merendam? P. Panem. *Pa.* Quaſi verò ſine pane merenda eſſe ſoleat. *P.* Nè panem quidem pauperes ſemper habent. *Pa.* In tempore admones, ponendæ erunt reliquiæ noſtræ in eorum corbulam. P. Quid ſi reliquiarum nihil fuerit? Pa. Saltem reſtabit panis, & hoc ſatìs erit. Sed dic tandem, nunquid habes obſonii? *P.* Etiam dubitas? Mater mea nunquam committeret, ut me in Scholam mitteret ſine aliquo obſonio, *Pa.* Dic ergò quid eſt? *P.* Divina. *Pa.* Non ſum vates, nec velim hanc merendæ horam in nugis terere. *P.* Saltem periculum facies quàm valeas conjecturis; qua de re jam aliquid in Rhetoricis audivimus. *Pa.* Aut caſeus, aut caro eſt reſidua ex prandio. Neutrum. *Pa.* Dic ſodes, ut accingamus nos operi. *P.* Ne te diutiùs torqueam, ſunt pyra præcocia. *Pa.* Ain'tu? Res nova; nondum hoc anno videram P. Vide nunc. *Pa.* Quam matura ſunt! *P.* Cur non addis etiam, Quam bona! *Pa.* Sed nondum guſtavi. *P.* Satìs acutè me reprehendis. Accipe, & guſta. *Pa.* Papæ! quàm mitia! quàm boni ſucci. P. Nónne meritò maximas

gratias agere debemus Deo noſtro, tam benigno Patri, qui nobis indignis tot bona, támque varia largitur? *Pa.* Qui non facit, is profectò eſt ingratiſſimus. P. Agedum, veſcamur bonis ejus cum gaudio & gratiarum actione. *Pa.* Jamdudum eſurio. P. Sed tu nullum habes opſonium? *Pa.* Vide fruſtum craſſum vetuſti caſei. P. Edamus primùm pira, caſeo claudemus ſtomachum. *Pa.* Sed maturemus, nè fortè hora nos opprimat. P. Neutrum ceſſare video; certè quod ad me pertinet, non queo comeſſe citiús. *Pa.* Nè tamen ità devores, porcorum more. Ecquid pudet? P. Quia dicebas eſſe feſtinandum. *Pa. Maturemus* dixeram, non autem *feſtinemus*. P. Ego non adeò ſcrupulosè inter hæc verba diſcrimen facio. *Pa.* Vult tamen præceptor, ut propriè loquamur, quantum per ingenii captum licebit. Nam bene loquendo bene etiam ſcribere condiſcimus. P. Contrà diligenter ſcribendo conſueſcimus etiam rectè loqui. *Pa.* Hæc duo inter ſe conjuncta ſunt. Sed, heus! otiosè (inquam) edamus; ſatis habemus temporis. P. Nonne tota hæc hora ad merendam libera eſt? *Pa.* Hodie quidem libera; ſed tamen deſinamus, nè panis deficiat nos, & nihil reliqui fiat pauperibus. P. Eamus ergò ad puteum, ut aliquantum potemus. *Pa.* Hem! verborum proprietate ſemper abuteris; iſtud *bibere* eſt, non *potare*. P. Quod mihi non parcas, habeo ſanè gratiam. Ex prava inſtitutione prima hæc vitia contraxi. *Pa.* Veriſſimè igitur *Quintilianus* dixit, *Hæc ipſa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora ſunt*; meminiſtin'? P. Memini; ſed interim juva me, ut hauriamus aquam è puteo. *Pa.* Enitere validiùs, nimiùm me laborare finis. P. Tantò bibes jucundiús. *Pa.* Bibitum ſatis eſt; recipiamus nos in aulam, nè precationi deſimus, & actioni gratiarum. P. Tu præcede, dum urinam illàc eo redditum.

COLL. 24.

Leonardus, Pellio.

DEmiror tuam negligentiam. P. Qua in re tandem? L. Quòd te non curas diligentiús. P. Ego verò me curo fortaſſe nimis. Satis edo, bibo, dormio; quæ eſt

Dei

Dei erga me benignitas; præterea pecto capillum, lavo manus, faciem, dentes, oculos, & hæc manè præcipuè; quinetiam, cùm tempus poſtulat, corpus exerceo, relaxo animum, & ludo cum cæteris. Quid vis ampliùs? *L.* Mittamus iſta; non ea ſunt, quæ in te reprehendo. *P.* Quid igitur? *L* Circumſpice veſtimenta tua, à calce ad verticem nihil integrum invenies; omnia ſunt lacerata & obſoleta. Iſta profectò nequaquam veſtrum genus decent; ſi ſaltem curares veſtitum tuum ſarciendum, aut quoquo modo inſtaurandum. *P.* Loqueris tu quidem quæ libet; quòd ſi parentes haberes tam procul remotos, fortaſſe non eſſes elegantior. Si mihi pecunia ſuppeteret, non paterer me uſque adeò pannoſum eſſe. L. Nec ideo tamen cares negligentiâ. Cur enim non petis alicunde mutuó? *P.* Unde peterem? L. Si non alicunde, certè à præceptore poſſes. *P.* Quid ſi dare nollet? L. Nemini denegat ex diſcipulis domeſticis, ſiquidem videt opus eſſe. *P.* Id ego non ignoro; ſed ſum verecundior quàm ut audeam ex eo petere. L. Ah! ruſticus eſt iſte pudor. *P.* Malo tamen verecundus eſſe, quàm impudens. L. *Verecundia* (ut dixit quidam) *eſt bonum in adoleſcente ſignum*; ſed ubique adhibenda eſt mediocritas. *P.* Ego eo ſum ingenio, ut ſemper vereor offendere quempiam. L. Ingenium laudo; ſed *eſt modus in rebus*. Nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus, aut certè indecoris; hîc verò nihil tale video. Eſt uſitatum in hominum ſocietate, ut alii aliorum operâ indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, ſi quid ab amicis aut commodatò petam aut mutuó? *P.* Nemo reprehendet, niſi fortè rebus ejuſmodi abuti velis. L. Tu vero (quantum ego te novi) abuti nolles. *P.* Apage iſtum abſum! L. Quid ergò jam obſtat, quò minùs petas, præſertim ab homine facillimo, tuíque (ut apparet) amantiſſimo? *P.* Agè, petam; ſed per epiſtolium, quod ut reddas, tibi dabo. L. Reddam profectò libentiſſimè, téque illi commendabo diligenter. *P.* Equidem non parvam tibi gratiam habeo, quòd me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortarere. L. Nunc reſtat,

ut ſcribas quod dicis epiſtolium, reliqua mihi committas. P. Bene vertat Deus quod cœpimus. L. Ne dubites; res proſperè ſuccedet.

COLL. 15.

Clavellus, Quercotanus.

NEſcis quid mihi his diebus in mentem venerit. Q. Quid iſtud, quæſo? C. Cogito in gymnaſium me recipere. Q. Quid in gymnaſium? Habitandi causâ? C. Non ut inquilinus habitem; ſed ut vobiſcum vivam in menſâ præceptoris. Q. Utinam iſtud ex animo ac verè diceres! C. Ex noſtra mutua conſuetudine atque amicitia deberes ſatis intelligere, me nihil apud te neque ſimulare, neque diſſimulare ſolitum. Q. Planè iſtud jampridem intelligo, ſed, audito ex te iſto verbo, me rapuit affectus in eam exclamationem; ità prorſus oblitus eram mei. C. non aliter dictum tuum accipio; ſed ad rem. Pater quidem non cogit me, ſed ex vultu & verbis ejus ſatis video, id illi placere maximè. Q. Nempe hoc illud eſt, novit Pater tuus, vir prudentiſſimus, *liberalia ingenia cogi nolle, duci facilè.* Sed tamen non dubito id fieri divini inſtinctu numinis; tu verò quid judicas? C. In eadem ſum ſententia, præſertim cùm ego quoque in eam partem ſponte propendeam. Q. Magnum argumentum, iſtud eſſe ex Deo conſilium. C. Id ego crediderim: nam qui ad eam rem coguntur à parentibus, ferè quærunt ſubterfugia quibus detrectent imperium. Q. Ego (ut fatear ingenuè) aliquando id in me ſum expertus, antè ſcilicet quàm ingreſſus eſſem. Quid enim cenſes? Audiebam ex iſtis Satanæ mancipiis tot maledicta, tum de præceptore, tum de diſciplina; ut mihi viderer carcerem aut piſtrinum ingredi veriùs quàm gymnaſium. Quod ſi tu quoque in aliquam ejuſmodi peſtem incidiſſes, non dubium eſt, quin ille manibus pedibuſque obnixè conatus eſſe abſterrere te ab iſto tam ſancto propoſito. C. Nemini adhuc palàm feceram. Q. Quod mihi dicis, non eſt palàm facere. C. Satis ſcio, ſed mihi iſtud excidit ex *ſententia.* Nunc pergamus ad reliqua.

Q. Quid

Q. Quid reſtat, niſi ut Deum preceris, & pergas gnaviter in ſententia? Audies de quotidiano victu in veſtra menſa, de præceptoris & hypodidaſcali familiaritate in audienda prælectionum repetitione, de facilitate præceptoris in ipſo convictu, de illo à cœna placido ſtudiorum certamine, de libertate colloquendi, per otium, de honeſtis, de libera inter nos reprehenſione. *C.* De his (inquam) omnibus ſatis multa narraſti mihi aliàs, quæ quidem valde placent omnia; mihi tamen nihil videtur utilius, quàm illa perpetua *Latinè* loquendi exercitatio. Quis enim major eſt ſtudiorum fructus? Quid honeſtius? Quid jucundum magis; præſertim ubi alius alium ſine odio aut invidia liberè reprehendit? Quid, quòd victi in earum rerum certamine pudore tantùm puniuntur, victores etiam præmio donantur? Omnes denique veſtræ excogitationes, vel auditu ipſo me delectant mirificé. *Q.* Quanto magis illud diceres, ſi videres iſta; ſi, dum geruntur, intereſſes? *C.* Ego (Deo volente) interero. *Q.* Utinam propediem! *C.* Ità ſpero quidem; unus tamen reſtat mihi ſcrupulus, quo me facilè (ſi voles) liberabis. *Q.* Faciam bonâ fide, ſi potero; ſed interim vide nè *nodum in ſcirpo quæras*, ut ante vidimus in *Terentio*. Agè, qui tandem ſcrupulus iſte eſt? *C.* Suſpecta eſt mihi veſtra diſciplina ſcholaſtica: non quòd velim ob id incœpto deſiſtere; ſed ut alacriùs veniam, & jucundiùs, ubi ea de re te audiero. *Q.* Niſi tu is eſſes, qui (ut ego novi) me nec vanum nec mendacem exiſtimas, equidem mallem de hoc omnino tacere, quàm ea tibi referre quæ ſentio. *C.* Quid ita tandem? *Q.* Quia difficile eſt ea veriſimilia facere, quanquam alioqui veriſſima, cùm de his vulgus hominum peſſima quæque dicat & judicet. *C.* Quorſum iſtud, quæſo? *Q.* Nam improborum mendaciis adeò malè audit noſtra diſciplina inter iſtos idiotas, ut mirum ſit unum aliquem habitare in ſchola noſtra velle; tametſi (quod eſt opus Dei) quò pejus audimus, eò plures ad nos conveniunt. *C.* Nihil opus eſt tam longâ inſinuatione: dic mihi planè omnia: ne timeas, non me abſterrebis.

Omnia percepi atque animo mecum antè peregi. *Q.* Adverte igitur animum, dicam breviſſimè quicquid alicujus eſſe momenti videbitur. Imprimis illud velim tibi perſuadeas, Præceptorem eſſe nobis multò humaniorem, quàm in ſchola palàm apparet. Tam enim familiariter verſatur inter nos, quàm prudens pater ſolet inter liberos. Cur igitur (inquies) eſt palàm tam ſeverus? Reſpondeo, quia ſine tali ſeveritate (ut ex ipſo audivi, cùm aliquando familiari cuidam narraret) tanta turba ſcholaſtica, tamque variis moribus prædita, nec coerceri, nec in officio contineri poſſet. Suo enim quiſque more, ſuo quiſque arbitratu vellet vivere. *C.* Quinetiam miror ego mecum ſæpiſſimè, tantam eſſe in tota ſchola reverentiam, tantum ſilentium, tantam denique modeſtiam. *Q.* Multò magis mirarere, ſi unquam vidiſſes ſcholas paganicas. *C.* Vidi aliquando, atque conſideravi diligenter. Plus eſt ſilentii in gymnaſio noſtro ſexcentario, quàm quadraginta puerorum, imò triginta in iſtis ſcholis trivialibus. Sed perge, quæſo; vereor, ut ſis Orator *Aſianus*. Jam enim incipit oratio tua quaſi longiùs aberrare. *Q.* Atqui etiam interpellas ipſe. *C.* Nihil extra propoſitum dixi; ſed nunc proſequere. *Q.* Vis in ſumma dicam tibi? Diſciplina hæc domeſtica, licet paucis improbis otioſa videatur, bonis tamen & ſtudioſis propter utilitatem valde placet. Nam, ſi domi res eſſet diſſoluta, quid nobis tutum foret contra laſciviorum & petulantium inſultus? quæ nobis quies? quæ ſtudiorum tranquillitas? Itaque diſciplina ipſa veris ſtudiorum amatoribus eſt perfugium, & quaſi propugnaculum non ſecùs ac nautis portus in tempeſtate. Denique quiſquis eſt inter nos pacificus, & ad rectè ſemper agendum paratus, is eſt à diſciplina tutiſſimus. Nec vero id agit præceptor, ut nos plagis & verberibus trahat ad literarum ſtudia, ſed nos potiùs inducere nititur his maximè rebus, honeſtâ & liberali tractatione, benevolentiâ, humanitate, facilitate morum, beneficiis, denique virtutis & ſtudiorum amore. Ex quo fit, ut major pars noſtrûm ſic affecta ſit, ut illi ex animo parere ſtudeat, cum

caveat

caveat offendere, eum tanquam parentem diligat, obſervet, revereatur. *C.* Alioqui diſcipulorum officio non fungeremini. *Q.* At ſunt quidam verberones, qui nec Deum timent, nec parentes, nec verbera, qui & literarum ſtudia oderunt *cane pejus & angue*, ut verbis utar *Horatii*: talibus inquam ſevera interdum adhibitur diſciplina; quia videlicet neceſſitas cogit. *C.* Sat habeo. Nunc enim video quorſum ſpectat veſtræ diſciplinæ ſeveritas. *Q.* Nimirum, ut mores bonos tueatur, malos autem ut corrigat, aut expellat. *C.* Ego diſciplinam iſtam ſanè deoſculor, tantùm abeſt ut reformidem. Te autem, mi *Quercetane*, amo equidem de iſta loquendi libertate, quâ mihi ſtimulos acriores addidiſti. *Q.* Ego verò immortales gratias ago Patri cœleſti, qui tibi mentem bonam dederit & ſincerum judicium. *C.* Vale igitur, & me (ſi Dominus permiſerit) expecta in proximam hebdomadem. Iterum vale, & inceptum noſtrum tuis precibus *Chriſto* commenda etiam atque etiam. *Q.* Precor tibi noctem quietam, & ſomnium placidum.

COLL. 26.

Florentius, Baſilius.

QUid eſt, quòd ità te triſtem video? *B.* Me miſerum! vix ſum compos animi, ità ſum timore perculſus. *F.* Quid (inquam) iſtud eſt? *B.* Præceptor nos deprehendit. *F.* Qua in re? furtóne? *B.* Ah! minimè gentium. *F.* In quo igitur? *B.* In ſecreta comportatione. *F* Indignum facinus! *B.* Heu me miſerum! me miſerum! quid agam? *F.* Ah! nè te afflictes tantopere. Qui aderant tecum? *B. Flavianus* & *Forenſis*. O perditos, qui me huc impulerunt! *F.* Ubi id factum fuit? *B.* In cubiculo *Flaviani*, qui utinam hodie è lecto non ſurrexiſſet. *F.* Quomodo tandem deprehenſi eſtis? Non erat obſervatum cubiculum? *B.* Imò erat, ſed (ut ſcis) præceptor claves habet omnium conclavium? præterea, putabamus illum in conventum hodiernum fratrum acceſſiſſe; alioqui peſſulum obdidiſſemus oſtio. *F.* Utcunque res habet, Deo volente accidit. *B.* Sic omnino

no ſum perſuaſus; ſed ferè ità ſolemus noſtra omnia, ſive bona, ſive mala, vel prudentiæ noſtræ attribuere, vel imprudentiæ. *F.* Qua occaſione compotationem iſtam acceperatis? *B.* Illi duo (quod ſ. tis noſti) non ſunt convictores. *F.* Quid tum? *B.* Domo allatæ fuerunt eis ad victum, neſcio quæ cupediæ; quæ utinam in via periiſſent. *F.* Sed noluit Deus: perge. *B.* Et quia illos interdum per otium doceo, heri poſt cœnam, ad iſtas epulas me invitârunt in hodiernum jentaculum. *F.* Tibi infauſtum jentaculum; ſed quid? eratne vinum? *B.* Imò plùs ſatis erat vini. Habent enim vini doliola in cella præceptoris. *F.* Quid præceptor ubi vos ſic epulantes vidit? annon excanduit graviſſimè? *B.* Nihil prorſus commotus eſt; ſed ſubridens, *Volo* (inquit) *eſſe de iſto ſympoſio, ſi placet.* *F.* O moleſtum convivam! Quid vos? *B.* Attoniti omnes obmutuſcimus. Nam, eo dicto, ſtatim ſe proripuit. *F.* Omnia ſigna video hîc eſſe peſſima. *B.* Quis ità non judicet? *F.* Oportet præceptorem aliunde rem olfeciſſe. *B.* Suſpectus eſt mihi quidam, qui nos indicaverat. *F.* Quem ſuſpicaris? *B.* Dicam tibi poſt rei exitum. *F.* Quod invenietis huic malo remedium? *B.* Neſcio; valde ſtupemus omnes, tametſi duo illi convivatores mei nihil videntur eſſe ſoliciti; habent enim in promptu cauſam. *F.* Quid tandem cauſari queunt? *B.* *Iveramus jentatum*, inquient? *quia manè, cum cæteri jentarent, eramus cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta.* *F.* Iſtud quidem eſt aliquid; ſed non tamen ſic pœnas evadent. *B.* Cur non? *F.* Quia id fieri debuit in triclinio palam, non autem clanculum in cubiculo. Illud etiam cauſam gravabit, quòd te (cum ſis convictor) quaſi ad crapulandum adduxerint, quod quidem ipſi præceptori eſt maximè odioſum: tua tamen cauſa eſt longè peſſima. *B.* Cedo igitur quid faciam, mi *Florenti*. *F.* Age, conferamus conſilia, quibus (ſi fieri poteſt) abſolvaris. *B.* Nihil eſt quod à me expectes in eo genere, (neque enim conſilii locum habeo, neque ullam remedii copiam:) ſed tu, (obſecro) explicaveris ingenii tui ad me citò juvandum. Animus

pendet

pendet mihi: inſtat pœna, ſatis vides, ea (niſi quid impediat) poſt cœnam exigetur. *F.* Id nequaquam fiet. Cum enim crimen publicum non ſit, non erit pœna publica. *B.* Sive publicè ſive privatim id futurum eſt, non differetur. *F.* Rectè judicas. *B.* Id cauſæ eſt, quamobrem nunc ad opem tuam confugerim: quod ſi me deſeris, actum eſt: dabo pœnas graviſſimas. *F.* Ad Deum potiùs confugiendum fuit, ſine quo nullum valet conſilium, à quo item ſalus omnis & petenda & ſperanda eſt. *B.* Res eſt manifeſta ſatis, & ego priuſquam tè adirem, non prætermiſi precandi officium; ſed tamen vult ille Pater clementiſſimus, ut iis utamur auxiliis, quæ nobis offert ipſe, & quaſi in manum dat Quare te oro, per noſtram arctiſſimam neceſſitudinem, conſilio tuo nunc mihi ſuccurras. Hic non eſt ceſſandi aut tardandi locus; huc igitur vires tuas intende; hanc cauſam ſuſcipe, obſecro. *F.* Quandoquidem ſic inſtas, ut vim adferre quodammodo videaris, dicam ex animo &/verè quod ſentio. Nôſtín' præceptoris ingenium? *B.* Novi (opinor) ex parte aliqua. *F.* Ergo memoriâ tenes, nihil eſſe illo clementius; iis quidem quos videt ſubmiſſos eſſe, culpam ingenuè confiteri; ſuperbis autem & contumacibus vix aliquid poteſt ignoſcere. *B.* Egomet iſta non ſemel obſervavi. *F.* Scin' igitur quid facias? *B.* Dic mihi, quæſo. *F.* Dum tua res adhuc integra eſt, tibi ſuadeo, ut hominem ſolus adeas in muſæum, & orationem habeas in hanc ſententiam: "En ego, præ-
"ceptor humaniſſime, graviter peccavi, fateor; ſed (ut
"ſcis) prima eſt noxa, quam admiſerim. Nunquam enim
"antea quicquam admiſeram, quod flagris dignum vi-
"deretur. Quamobrem clementiſſime præceptor, hanc
"primam culpam (ſi tibi placet) priſtinæ integritati meæ
"condonabis, quòd ſi unquam poſthac recidero, cau-
"ſam non dico, quin plectar ſeveriſſimè. Hac aut ſimili oratione illum (ut ſpero) exorabis. *B.* O conſilium prudens & opportunum! *P.* Utere, ſi tibi videtur. Tale certè eſt, quale mihi dari vellem in ejuſmodi malo. *B.* Sed unum reſtat, de quo ſum ſolicitus. *F.* Eho! quid reſtat?

B. Non

B. Non potero tam breviter & commodè dicere in conſpectu præceptoris quàm tu nunc dixiſti. *F.* Non debes adeò de verbis meis eſſe ſolicitus, modò teneas ſententiam. *B.* Propemodum teneo. *F.* Bene habet, ſcribe nunc craſſo modo ut poteris; deinde conferemus una; poſtea ediſces ad verbum diligenter. *B.* Hoc nihil eſt neque tutius neque certius: ſed quo tempore cenſes illum adiri poſſe opportunè? *F.* Cùm primùm videbis eum à prandio ſe recipere in bibliothecam: aut ſi fortè (ut ſolet) ambulatum in horto ſolus iverit, tunc illum ſtatim ſequere. *B.* Quo tum utar exordio? *F.* Non opus eſt alio quàm quo apud illum uti ſolemus omnes. *B.* Quid eſt illud? *F. Præceptor, licetnè pauca?* *B.* Bene vertat Deus omne conſilium tuum. Nunc eo ſcriptum quod dixiſti, deinde te reviſam. *F.* Matura; nam inſtat hora prandii.

COLL. 27.

Ambroſius, Gratianus.

SUbtriſtis mihi videris, *Gratiane*; quid rei eſt? *G.* Dies noctéſque de patre abſente cogito, & ob eam rem interim mœrore conficior. *A.* Quamdiu abfuit? *G.* Quatuor abhinc menſes. *A.* Nihil ad vos interea ſcripſit? *G.* Ex quod diſceſſit, nè verbum quidem audivimus. *A.* Fieri poteſt, ut ſcripſerit, ſed aut literæ interciderunt, aut fuerunt interceptæ. *G.* Quod dicis veriſimile eſt. Nam antea, ubicunque eſſet, ſolebat nobis ſcribere. *A.* Nonne hâc æſtate iverat *Lutetiam*? *G.* Eo certè conſilio tunc ſeſe in viam dederat. *A.* Confido ſalvum eſſe. *G.* Ego quoque non diffido; ſed non ideo meus allevatur dolor. *A.* Quid ait mater? *G.* Ferè ſemper lamentatur; inde fit, ut mihi duplicetur ægritudo. *A.* Sed tamen non uſque adeò te macerare debes; potiùs enim de illo bene ſperare oportet, quàm te ſic macerare. Quid enim ſunt quatuor menſes? Quotula eſt pars eorum, qui tot annos domo abſunt, interim jactati *Per varios caſus, per tot diſcrimina rerum?* *G.* Sed quid me conſolantur aliorum caſus in pericula? *A.* Vide tamen, nè ſis nimiùm delicatus, qui patris deſiderium

rium tantillo tempore ferre non queas. *G.* Ferrem equidem æquo animo; modò illi bene eſſe ſaltem intelligerem. *A.* Cui poteſt eſſe malè, qui in Deo ſpem omnem collocavit? *Sive enim vivimus, ſive morimur, Dei ſumus*; ut divus *Paulus* ait. *G.* Nihil dubito iſtud eſſe veriſſimum; ſed ea eſt carnis hujus infirmitas. *A.* Quid faceret igitur, qui in *Chriſto* ſpem nullam habet? *G.* Neſcio. *A.* Sed cave tamen, nè iſtâ tuâ impatientiâ Deus ipſe offendatur. *G.* Delictum meum ſubinde agnoſco, & ſupplex imploro veniam. *A.* Facis, ut debes, Sed audi quæſo quid mihi nunc in mentem venerit. *G.* Quid iſtud eſt? *A.* Quid ſi pater tuus navigaverit in *Britanniam*, negotiandi causâ? Illîc enim nunc eſt libertas maxima. *G.* Quam libertatem dicis? *A.* Evangelium, quod illîc auditur liberrimè. *G.* Ain' tu Evangelium nunc eſſe in *Britannia*? *A* Certa res eſt. *G.* Atque Idololatriam profligatam? *A.* Omnino. *G.* O auditu jucunda evangelia! *A.* Imò jucundiſſima. *G.* Sed unde ſcis iſta? *A.* Unde ſciam, rogas? Miror ego te adhuc ignorâſſe quod in ore eſt omni populo. *G.* Mirari deſines, ſi ſcias ubi nos habitemus. *A.* Ubi quæſo? *G.* In angulo totius urbis remotiſſimo. *A.* Atqui putabam vobis eſſe domicilium in vico ad *Molardum*. *G.* Jam antè migraveramus quàm peregrè pater eſſet profectus. *A.* Quod igitur ignorabas, nunc habeto certiſſimum, úrque magis credas, hoc audi præterea; Major pars *Britannorum*, qui ob Evangelium in hanc urbem, tanquam ad aſylum, ſeſe receperant, in patriam remigrabant jam ante dies quindecim. *G.* O mi *Ambroſi*, quantùm me iſto nuntio de *Britannicis* rebus hodie recreâſti! qualem adhibuiſti meo dolori medicinam? *A.* Sic ſolet Deus noſter ſuis adeſſe in extremis anguſtiis. *G.* Mirum, ni pater eſt in *Britannia*. Jampridem enim ſæpiùs querebatur, quòd non eſſet tutus illùc acceſſus ad mercaturas obeundas. *A.* Quinetiam *Britannus* quidam homo, neque levis, neque nugator, narrabat his diebus patri meo, ſe literas certas illinc accepiſſe, in quibus hoc erat inter cætera, omnes undique ob *Chriſti* nomen profu-

gos

gos in ipſa *Britannia* excipi humaniſſimè, tractaríque benigniſſimé. *G.* Quid eſt igitur, quod ampliùs dubitemus? *A.* Nulla (ut audis) reſtat ea de re dubitatio. *G.* Tantùm ſupereſt, ut imprimis Dei Optimi Maximi bonitatem extollamus, quantâ poſſimus laude & gratiarum actione, deinde ſedulò atque aſſiduè precemur, ut ſua beneficia non modò confirmet, ſed etiam indies magìs ac magìs augeat: *A.* Igitur mi *Gratiane*, memineris patris ſalutem ipſi Deo per *Chriſtum* ſæpiſſimè commendare, ídque votis & Precibus ardentiſſimis. *G.* Utinam ille ſuo Spiritu ſic afficiat animum meum, ut ex imo pectore ejuſmodi preces effundere valeam, quas ipſe dignetur exaudire! *A.* Votum ſanctiſſimum, modò (quod quidem credo) ex animo profectum. *G.* O mirabilem conſolatorem Deum noſtrum! O quantum valet in adverſis rebus veri amici conſilium & conſolatio! *A.* Sed quò nunc is? *G.* Domum rectà propero, ut hæc matri quamprimùm nuntiem, atque ejus animum omni expleam gaudio. *A.* Faxit *Deus*, ut illa ſeriò exhilaretur. *G.* Ita precor.

COLL. 28.

Diſſimangæus, Jonas.

SAlve, *Jona* optatiſſime. J. Salve & tu, vindemiator jucundiſſime. *D.* Quomodo ſe habet ſchola? J. Optimé. *D.* Jamne rediêrunt multi? J. Vix quarta pars nunc abeſt. *D.* Quid agitur? J. Docetur, legitur, ſcribitur, repetitur. *D.* Iſta ſunt generalia, & quotidiana; ſed quid fit in noſtra claſſe? J. Idem quod in cæteris, & quod fiebat ante vacationem. *D.* Ergóne jam ſeriò habentur prælectiones? J. Jam ab hinc octo dies. Nam Quid aliud fieret? *D.* Solebamus per aliquot dies exerceri in iis repetendis, quæ antea didiceramus. J. Tribus diebus totis nihil aliud actum eſt. *D.* Quid probatio; jámne incepta eſt? J. Hui! incepta? propemodum finita eſt; cras ſexta claſſis interrogabitur. *E.* Me miſerum! excluſus ſum à prædio. J. Etiámne prædium ſperabas? *D* Quid ni ſperarem? Unicuique ſperare licet, præſertim ſtudioſo. J. Malim ego ni-

hil

hil ſperare. *D.* Quid ità? *J.* Nam ſi nihil contigerit, nulla erit mihi fruſtratio, neque moleſtia, ſin conſequar aliquid, id ego in lucro deputabo. *D.* Nunquámne legiſti, *Vivere ſpe vidi, qui moriturus erat*? *J.* Imò verò legi, & memoriâ teneo; ſed hoc nihil ad propoſitum. *D.* Cur non? *J.* Quia illic loquitur *Ovidius* de ſpe illa quæ in rebus adverſis retinenda eſt; quem ſenſum expreſſit *Cato* noſter hoc diſticho;

Rebus in adverſis animum ſubmittere noli.
Spem retine. Spes una hominem nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil ſperas? *J.* Spero vitam æternam. *D.* Dicebas modò ſperandum eſſe in adverſis rebus. Quæ tibi ſunt adverſa? *J.* Ea quæ me oppugnant quotidie. *D.* Quæ tandem ſunt illa? *J.* Propria caro, *Satan*, & improbi homines, qui me injuriis efficiunt. *D.* Ex quo tempore factus es Theologaſter? *J.* Nec ſum Theologus, nec Theologaſter; ſed quod dico, id ego didici è ſacris concionibus. *D.* Laudo equidem: ſed agè, die mihi ſeriò; éſtne acta claſſis noſtræ probatio? *J.* Jam tibi ſeriò dictum puta. *D.* Dolet mihi non interfuiſſe. *J.* Citiùs veniſſes: quid agebas? *D.* Mater me coegit vindemiæ exitum expectare. J. Credo; ſed tu tuâ voluntate coactus es. *D.* Ut fatear ingenuè, libenter expectavi. Sed quid agas? *Homines ſumus*, ut aiunt. J. Imò pueri. *D.* Sed vix credam quàm ſit jucundum ruſticari, preſertim ubi tanta eſt omnium fructuum affluentia. J. Eſſne vobis magnus vini proventus? *D.* Tantus profecto, ut majorem vidiſſe non meminerim. J. Quid aiunt ruſtici in hac tanta ubertate? *D.* Nihil aliud quàm potationes & crapulas crepant; quinetiam vino jam perinde abutuntur, quaſi aqua fontana ſit. J. Ea eſt ſtultæ plebis dementia; ut Dei beneficiis nunquam rectè uti ſciat. *D.* Scilicet iſtud eſt quod dicitur, *Nunquam ſapiunt ſtulti, niſi in anguſtiis.* J. Ergò plectuntur meritó. *D.* Quòd admonitiones etiam irrident. J. Sunt qui nullam omnino ferre poſſunt, quin bene & comiter etiam monen-

tibus

tibus iraſcuntur. *D.* Audi aliquid gravius; fuerunt, qui mihi verbera minarentur, cùm eos humaniſſimè admonerem. J. Iſtud mihi novum non eſt. Nam & quidem mihi aliquando pugnum intentavit; quòd niſi veritus eſſet mei patris auctoritatem, profectò vapulaſſem accerrimè. *D.* Sed omittamus eos, qui cœci ſunt, nec tamen ſe tales eſſe intelligunt. Jactant ſe probè callere quid ſit Evangelium, cùm revera Evangelio adverſentur. J. Si verbi divini Miniſtros, & Paſtores ſuos non audiunt; quî putas fieri poſſe, ut nos audiant? *D.* Sequamur ergò quod præcepit *Chriſtus*, *Nolite ſanctum dare canibus.* J. At ſunt quidam ſimplices & benevoli, qui auditione verbi divini mirum in modum delectantur; hi ſunt, quos docere eſt jucundiſſimum. *D.* Quàm gaudeo quoties in tales incido! ut ego illos complector libenter! J. Nec immeritò. Nam ubi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non ſine voluptate maximâ. *D.* Sed nos quid cogitamus? Non vides, ut nox ferè nos oppreſſerit? J. Diſcedamus igitur, & cras (ſi Dominus permiſerit) pluribus verbis agemus unà de ſtudiis alacriter repetendis.

COLL. 29.

Ruſinus, Sylveſter.

PAter tuus (ut accipi) rediit è *Gallia*. *S.* Rediit ſanè. *R.* Quando? *S.* Die *Lunæ*, veſperi. *R.* Adventus ejus non tibi moleſtus fuit? *S.* Quid? moleſtus? Imò verò jucundiſſimus: ſed cur iſtud rogas? *R.* Quia forſitan, illo abſente, liberiùs vivendi eſt tibi poteſtas. *S.* Neſcio quam mihi libertatem narres. *R.* Portandi, ludendi, curſitandi. *S.* An agitur putas me nihil aliud agere, dum pater abeſt? *R.* Sic ferè ſolent omnes. *S.* Diſſoluti quidem. Nam, quod ad me attinet, abſente patre ſic vivo, ut eo præſente. Non poto, ſed bibo quantùm ſatis eſt; ludo, cum tempus poſtulat; non diſcurro, ſed cum bona matris venia in publicum prodeo, cùm aliquid habeo negotii. *R.* Etiamne matri tantopere ſubditus es? *S.* Æquè ac patri. Quid enim

enim putas? Nonne de utroque equale eſt præceptum Domini? *R. Honora* (inquit) *patrem tuum, & matrem tuam.* *S.* Quid *Ethnicus* ille *auctor Diſtichorum Moralium*?

Dilige non ægrâ charos pietate parentes:
Nec matrem offendas, dum vis bonus eſſe parenti.

Quid *Paulus* noſter? *Filii* (inquit) *obedite parentibus in Domino.* Nonne *parentis* nomine *pater* & *mater* continentur? *D.* Iſtud à *Latinis* obſervatur auctoribus. *S.* Quinetiam, ſi quod eſſet reverentiæ diſcrimen, videretur optimo jure plus deberi matribus; ut quæ dolores tantos ac labores propter nos pertulerunt. *R.* Novi ego iſta, & quæ dixiſti placent mihi omnia. *S.* Cur ergò mihi repugnabas? *R.* Ut eâ quaſi repugnantiâ nobis accerſerem ſermonis materiam? Nam (ut tute nôſti) præceptor ſæpe nos exhortatur, ut noſtrum otium ejuſmodi ſermonibus impendamus. *S.* Bonum ſanè otium, quod honeſto in negotio conſumitur. *R.* Huc pertinet illud *Africani* apophthegma, qui dicebat, *Se nunquam minùs otioſum eſſe, quàm cùm otioſus eſſet*; ut ex *Cicerone* didicimus. *S.* Sed jam tempus monet, ut huic ſermoni finem imponamus. *R.* Rectè mones; fortaſſe enim tuâ causâ cœna tardatur domi. *S.* Plura (ſi Dominus permiſerit) in proximo congreſſu. *R.* Precor tibi noctem proſperam. *S.* Et ego tibi placidam per membra quietem.

COLL. 30.

Nomenclator, Deſiderius.

NOn ſatis mirari poſſum, te non eſſe diligentiorem. *D.* Qua in re videor tibi negligens? *N.* Quòd manè ferè nunquam ades in tempore; atque indè fit, ut pene quotidie noteris in catalogo. Cur tu es adeò ſomniculoſus? *D.* Mea ſic fert natura. *N.* Corrige naturam iſtam; hoc eſt naturæ vitium. Quid tibi profuit *Catonis* noſtri dictum? *D.* Quodnam, quæſo? *N. Plus vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto.* *D.* Nè plura; ego probè memini. *N.* Nihil prodeſt meminiſſe, niſi ad uſum tuum accommodes. *D.* Utinam & hoc, & alia præcepta ſalubria, tam

facilè ad bene vivendi uſum transferemus, quàm ea facilè ediſcimus! *N.* ut verum fatear, *præcipere quàm præſtare multò eſt facilius.* Sed tamen *eniti debemus, ut vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, & indies evadamus meliores.* *D.* Qui id non facit ejus ſalus deſperanda eſt. Sed nihil difficilius emendatur, quàm naturale vitium. *N.* Omnia ferè vitia nobis ſunt naturalia; &, niſi Dei bonitas ſervaret nos, eſſemus omnes ſceleratiſſimi. *D.* Quid igitur faciendum? *N.* Fortiter cum vitiis noſtris pugnandum eſt. *D.* Quo duce? *N.* Ipſo Deo. *D.* Quibus armis? *N.* Divinis & ſpiritualibus. *D.* Ubi tandem inveniuntur? *N.* In epiſtola Sancti *Pauli* ad *Epheſios.* *D.* Quoto capite? *N.* Sexto. *D.* Quid ſi locum per me non intellexero? *N.* Non omnino intelliges, ſatis ſcio: ſed præceptor erit conſulendus. *D.* Quid, ſi mecum adfueris? *N.* Adeſſe volo, certum eſt: verùm captanda erit opportunitas. *D.* De hac igitur aliàs conſilium capiemus. *N.* Quando iſtud erit? *D.* Proximo die *Mercurii*, ſi tibi ita videtur. *N.* Quotâ hora? *D.* Poſt meridiem primâ. *N.* Placet ſententia. *D.* Nunc igitur diſcedamus.

COLL. 31.

Trapezita, Radimundus.

Licétne malum malo rependere? *R.* Cur iſtud quæris? *T.* Ut iis reſpondere poſſum, qui in hac re mihi contradicunt. *R.* Breviter interrogâſti, reſpondebo breviſſimè; *Non licet.* *T.* Cur non? *R.* Quia vetuit *Chriſtus*, & poſt eum Apoſtoli. *T.* Quid igitur faciendum eſt? *R.* Malum bono compenſandum. *T.* An non ſatis eſt bonum bono rependere? *C.* Non ſatis *Chriſtiano* quidem. *T.* Quamobrem? *R.* Nam *Chriſtianum* oportet *Chriſtum* præceptorem imitari. *T.* Quid fecit *Chriſtus* in eo genere. *L.* Sanavit eum, qui ipſi colaphum impegerat; peccatus eſt pro iis, qui ipſum in Crucem ſuſtulerant; alia item multo fecit ejuſmodi. *T.* Nihilne igitur facit, qui gratiam pro gratia rependit? *R.* Tantum facit, quantum faciunt *Ethnici.* *T.* Quid illi faciunt? *R.* *Amicos diligunt, & referunt grati-*

gratiam illi, à quibus acceperunt. T. Nihilne amplius? R. Nihil; nam quid amplius expectes ab iis qui verum Deum non noverunt? T. Quid faciunt inimicis? R. Quibuſcunque modis poſſunt eos perſequuntur. T. Eſtne *Chriſtiano* peccatum? R. Si non licet ut jam tibi probavi) conclude id peccatum eſſe. T. Atqui (ut vulgo dicitur) *vim vi repellere licet.* Quam ſententiam novus quidam Poeta etiam latiùs interpretatus eſt his verbis.

Pellere vim vi jura ſinunt, & vulnere vulnus.

Quid ad hoc reſpondes? R. Iſtud quidem permittunt *Ethnicorum* leges; ſed lex divina longè aliter loquitur. T. Quid eſt divina lex? R. Idem quod Dei verbum. T. Quicquid ergo fit contra Dei Verbum, éſtne peccatum? R. Procul dubio peccatum eſt. T. Potéſne iſta probare ex divinis literis? R. Quidni poſſim? nihil facilius. T. Adfer mihi, quæſo, ſententias. R. Non credis id, quod eſt omnibus in confeſſo? T. Imò verò indubitanter credo. R. Quid igitur opus eſt teſtimoniis? T. Ut contradicentibus certò reſpondere poſſim. R. Rectè intelligis: ſed, quia non poſſis ex tempore memoriæ mandare, expecta dum tibi deſcribam in chartula, in qua etiam ſit locorum annotatio, ut poſſis quibus voles etiam digito demonſtrare. T. Optimum extempore conſilium; quantò iſtud mihi commodius fuerit! ſic enim per otium ediſcam ut ad manum habeam, quoties erit opus. Sed quando mihi dabis? R. Cras (ſi libet) huc ad me revertere. T. Quotâ horâ? R. A meredie prima. T. Sat habeo; interea vale. R. Te ſervet Dominus Deus.

COLL. 32.

Grimondus, Blevetus.

VIs emere hoc cingulum? B. Cur emerem? Unum mihi ſatis eſt; tu verò cur vis vendere? G. Quia ſunt mihi duo. B. Nec tamen licet ut vendas, niſi vis in pœnam incurrere. G. Quid vetat me vendere res meas? Nihil adhuc tuum habes. G. Eia! nihil? unde probas iſtud? B. Quia

nondum es tui juris; ſed ſub patris poteſtate: denique vis audire breviter tibi iſtud non licere? *G.* Maximè velim. *R* De hoc lex eſt ſcholaſtica, cujus hæc eſt ſententia; *Pueri injuſſu parentum, nec vendant aliquid, nec emant, nec permutent, nec alienent quovis alio modo. Qui contrà fecerit, verberibus plectitor.* *G.* Iſtud ego non ignorabam; ſed volebàm periculum facere, an conſtans eſſes in obſervandis legibus. *B.* Tu igitur es ſimulator. *G.* In hac ſimulatione nihil video eſſe mali: num tu interpretaris malè. *B.* Minimè verò: nihil enim nocuiſti mihi. *G.* Quid ſi nocuiſſem? *B.* Tuliſſem æquo animo, ut *Chriſtianum* decet. *G.* Utinam adverſa omnia ſic feramus propter *Chriſtum*, qui nihil non tulit ſalutis noſtræ causâ! *B.* feremus certè, ſi exemplum ejus ſemper nobis proponamus ob oculos. *G.* Difficile id quidem eſt. *B.* Imò impoſſibile niſi illius Spiritu ſemper adjuvemur: quod quidem aſſiduis precibus eſt impetrandum. *G.* O quàm ſuavi ſermone tantillum otii conſumpſimus!

COLL. 33.

Sartor, Odetus.

ECquid hodie precatus es domi: *O.* Cur quæris iſtud? *S.* Quia non interfuiſti matutinæ precationi. *O.* Quid ſcis? *S.* Obſervavi. *O.* Atqui tu non es obſervator. *S.* Non ſum. *O.* Quamobrem igitur obſervabas? *S.* Quia es mihi chariſſimus. *O.* Quid tum? *S.* Dolebit mihi ſi vapulabis. *O.* Quid? an ego notatus fui? *S.* Etiam dubitas? *O.* Cùm recitaretur catalogus, nemo me excuſavit? *S.* Nemo, quod ſciam. *O.* Si me tantopere amas (ut dicis) cur tute non excuſâſti me? *S.* Quid cauſæ dixiſſem? *O.* Commentus eſſes aliquid. *S.* Ergo mentitus eſſem? *O.* Quid indé? *S.* Sed ex verbo Dei mentiri vetitum eſt. *O.* Fateor: ſed erat leve mendacium. *S. Nihil leve judicandum eſt, quo Deus offenditur.* *O.* Negare id non poſſum; ſed levia iſta facilè remittet nobis propter *Jeſum Chriſtum*, qui eſt deprecator noſter & advocatus. Nam quotuſquiſque non peccat quotidie ſæpiſſimé? *S.* Profectò nullus

nullus; quinetiam vix precamur, aut aliquid boni operamur, in quo non inſit aliqua peccati ſpecies. *O.* Quid ergò futurum eſſet nobis, Niſi Deus facile ignoſceret? Unde & quotidie precantes dicimus. *Remitte nobis debita noſtra. S.* Nihil dubitare debemus, quin remittat, ſi errata noſtra ſerìò & verè agnoſcamus, ſi ex animo petamus veniam, ſi fidem habeamus nobis ignoſci. *O.* Quid igitur reſtat? *S.* Illud reſtat, ut neque delectemur peccatis; neque in iis perſiſtamus; neque malitioſè, ſcienter, & de induſtriâ peccatum committamus. Nimis enim multa ſunt, quæ per carnis infirmitatem peccamus, & etiam per ignorantiam. O nihil dubito de peccatis illis, quæ ex carnis imbecillitate perpetramus; qualis fuit *Petri* abnegatio. Sed qui fit; ut peccamus per ignorantiam? *S.* De hoc *Pauli* exemplum habes, qui ſcribens ad *Timotheum*, in priore Epiſtolâ palàm profitetur ſe, quamvis Eccleſiam Dei perſequutus fuerit, tamen veniam eſſe conſequutum, quia ignorans id fecerit. *O.* Iſto exemplo mihi abundò ſatisfeciſti (nam & ego id legiſſe memini:) ſed ſcín' tu quoto Epiſtolæ capite id ſcriptum ſit? *S.* Equidem non ſoleo vexare memoriam in retinendis capitum numeris: mihi hoc tempore ſatìs eſſe videtur aliquot ſententias quaſi raptim annotare, quas memoriæ mandare liceat, ſi quid interdum otii ſuffurari poſſim ex quotidianâ ſtudiorum præſentium occupatione. *O.* Utinam ego quoque id facere poſſem! *S.* Quid impedit? *O.* Vix ego queo ſatis præceptori facere in exercitationibus ſcholaſticis; tantum abeſt, ut aliis ſtudiis aliquid temporis impertiri concedatur. *S.* Satìs profectò quotidie ſumus occupati; ſed hæc tamen ferenda ſunt, quamdiu nobis opus eſſe, ipſi Deo & parentibus noſtris viſum fuerit. *O.* Ego propterea libenter fero, ac tolero omnes ejuſmodi labores. *S.* Quâ ſpe toleras? *O.* Quia futurum ſpero, ut primi ſint gradus, quibus ad majora aliquando perveniam. *S.* Sed de his aliàs pluribus; nunc agamus quod inſtat. *O.* Quid illud eſt? *S.* Audin' tu ad cœnam ſignum dari? *O.* Bonum ſignum nuntias; jam ſentiebam eſuriem. *S.* Nimirum,

quia merendam prætermiſiſti. *O.* Utinam eâ tam facilè ſemper abſtinere poſſem, quàm hodie carui libenter! *S.* Ego verò non libenter careo, niſi occupatus neceſſario negotio.

COLL. 34.

Phrygo, Stephanus.

SAlve, ambulator optatiſſime. *S.* Et tu ſalvus ſis, ceſſator occupatiſſime. *P.* Satíſne rectè vales, mi *Stephane*? *S.* Imò rectiſſimè; quæ eſt Dei optimi maximi benignitas. P. Equidem ex animo gaudeo, tibíque vehementer gratulor reditum iſtum incolumem. Ubi fuiſti hoc toto anno? *S.* In *Italia*. P. Quam ob cauſam animum induxeras illuc proficiſci? *S.* Ob famam regionis, de qua tam multa ubique prædicantur. Nec ignoras quàm ſimus rerum novarum cupidi. P. Sic eſt naturâ comparatum: ſed quid illîc inveniſti? *S.* Certè multò plura quàm ex fama audiveram. P. Sed multa (credo) vidiſti, quæ minimè velles. *S.* Nempe ſcelera: ſed, quod ad rationem attinet, terra eſt longè ferriliſſima, omni optimorum fructuum genere valde abundans, præcipuè vino præſtantiſſimo. P. Scilicet, ea potiſſimùm res tibi arridebat. *S.* Ut verum fatear, mirè afficiebat palatum; nam quale dicas hoc noſtrum vinum eſſe? villum verè dicas, ſi cum illo compares. P. Indè ergò tibi ſe afferabat pulchrum Dei laudandi argumentum. *S.* Pulcherrimum. Sic enim ſæpe cogitabam; "Quàm bonus es, Domine Deus, qui nos amaviſti uſque "ad delicias! Non enim ſolùm ea creaſti nobis ad victum "quæ terra ſponte ſuâ producit; ſed etiam tot genera "rerum delicatiſſimarum, quæ (ſi moderatè ſumamus & "cum gratiarum actione) & corpus ſuaviſſimè nutriunt, "& ipſum animum mirificè exhilarant. O! quibus verbis, quibus operibus ſatis dignè glorificemus nomen tuum Domine? Denique ſic afficiebar animo, ut nihil magis cuperem, quàm divinas laudes ſemper in ore habere: ſed (proh dolor) aliis atque aliis ſubinde conceptis cogitationibus ignis ille paulatim extinguebatur. P. Iſtud apud me non eſt novum: nam ſæpe tale quid mihi ſolet acci-

accinere. *S.* Ea eſt naturæ noſtræ inconſtantia. *P.* Horis ferè omnibus iſtud experimur; ſed quid tandem egiſti in tua *Italia*? *S.* Inviſi animi gratâ, aliquot urbes celebriores: alicubi etiam ſtudui aliquandiu. *P.* Quas urbes inviſiſti potiſſimùm? *S.* Multas quidem vidi in tranſitu: ſed paucas contemplatus ſum otioſus; nimirum, *Gennam Florentiam*, *Venetias*, denique *Romam* illam, quæ olim *mundi caput* dicebatur: nunc autem eſt omnium abominationum fons & origo. *P.* Vidiſtíne *magnam* illam *Baſiliam*? *S.* Vidi obiter, cùm per vicos (opinor) ſpectaculi gratiâ portaretur. *P.* Sed (ut ad rem) in quibus tandem oppidis commoratus es ſtudiorum gratiâ? *S.* *Româ* rediens tranſivi *Bononiam*, *Patavium*, *Mediolanum*. In eorum oppidorum ſingulis menſes circiter tres verſatus ſum in vario literarum genere. Volui enim è ſingulis paucula quaſi deguſtare. *P.* Quid autem vidiſti novi in tot celeberrimis oppidis? *S.* Rogas? ferè mihi omnia nova videbantur: ſed longum foret tibi omnia narrare, præſertim nunc, cùm mihi eſt aliquò properandum. *P.* Quò tandem? *S.* Ad patruum, qui me ad cœnam invitavit. *P.* Nolo igitur te remorari diutiùs: ſed quando licebit nobis magis otioſè confabulari? *S.* Cras à prandio, ſi volueris. *P.* Ego verò id percupio. *S.* Ad horam igitur primam expecta me in cubiculo. *P.* Fiet, hora eſt ad merendam opportuna.

COLL. 55.

Magiſter, *Hypodidaſcalus*.

QUid? quod hiſce diebus inter nos egeramus ſatíſne cogitâſti? *H.* Etiam atque etiam cogitavi. *M.* Ecquid placet tibi conditio, quam obtuli? *H.* Maximé. *M.* Quid menſa, ſeu convictus? *H.* Nihil in ea re deſidero. *M.* Quid reſtat igitur? *H.* Ut (ſi tibi non moleſtum eſt) præſcribas mihi quas operas à me tibi præſtari velis. *M.* Id verò eſt æquiſſimum: accipe igitur præcipua officii tui capita; quorum hoc primum eſt:

Quotidie manè diligenter curare, ut omnes domeſtici mei diſcipuli maturè cubitu ſurgant pro ratione temporis,

cùm hyberni, tum æſtivi: ubi ſurrexerint, ea curent, quæ ad cultum & munditiem corporis pertinent: poſtremò, ut adſint privatæ noſtræ precationi.

Secundùm, Ter quotidie in aulam deducere, manè ſcilicet, & ante horam undecimam ac tertiam pomeridianam. Illîc (niſi egomet adero) expectare, donec aliquis ex doctoribus adſuerit; interea curare recitandos catalogos, & precationem dicendam: item obſervare ſedulò, num quis ex ipſis doctoribus abſit ab auditorio ſuo; ſi quis aberit, mihi ſtatim renuntiare, aut ejus partes agere.

Tertiùm, Manere cum pueris domeſticis, quoties non docentur in ſcholis; interea minores ad lectionem & ſcripturam inſtruere; cæterorúmque repetitiones audire, quantùm tempus & opportunitas patietur: omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, objurgare, virgis etiam, ubi opus fuerit, caſtigare.

Quartùm, Feriatis diebus eos ad ſacras conciones ordine deducere, ac domum ſimiliter reducere.

Quintùm, Quoties ludere permiſſum erit, ſubinde obſervare; nè quid præter officium & bonos mores, vel factis vel dictis admittant.

Sextùm, Suppeditare illis ex pecunia quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramentum, & alia quædam duntaxat parvi pretii neceſſaria; eáque omnia in expenſorum codicem referre. Id autem *Mercurii* & *Sabbati* potiſſimùm diebus fieri ſolet.

Septimùm, Quæ ad eorum libros, veſtimenta, & curam corporis pertinebunt non negligere; hoc eſt, interdum ab illis librorum & veſtimentorum rationem exigere, valetudinis & cultûs corporis rationem habere, & alia ejuſmodi (in pueris præſertim minoribus) curanda & obſervanda.

Octavùm, Docere pueros tum in claſſe mea, tum in cæteris, præter tres ſuperiores; ſiquando neceſſitas poſtulabit.

Nonùm, Interdum (ſi opus fuerit) me, & domi & foris in privatis negotiis adjuvare.

Hacte-

Hactenus audîſti quæ mihi abs te præſtari velim officia, quæque etiam ab aliis domeſticis hypodidaſcalis exigere ſoleam. Eorum tamen omnium adeò ſeverus exactor fuero, quin ipſe, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam, in quibus ego quaſi vicarii partes agam. Intellextín' hæc omnia? *H.* Ego verò diligenter omnia; ſed unum te oro; ut, ad memoriam renovandam, des mihi eorum commentariolum, & ſimul cogitandi ac deliberandi ſpatium. *M.* Quantum temporis poſtulas? *H.* Diem unum naturalem. *M.* Ego verò duos integros dabo. Interea (ut cœpiſti) nullo tuo ſumptu nobis perges convivere & commorari tam liberè, quàm ſi eſſes domi tuæ. *H.* Iſtud non ſine Humanitate facis; quò fit, ut majore beneficio me devincias. *M.* Habebis à prandio quod requiris commentarium, cùm primùm meâ tibi manu conſcripſero. *H.* Quid ſi mihi dictares? *M.* Malim egomet ſcribere, nè quid forte inter dictandum excidat. *H.* Ut libet.

COLL. 36.

Queſtor, Benignus.

QUàm doleo me non interfuiſſe manè repetitioni veſtræ! *B.* Cur non veniſti in ludum citius, ut ferè ſoles? *Q.* Me miſerum! non ſurrexi in tempore. *B.* Quamobrem? *Q.* Quia nemo me expergefecit. *B.* Quis te ſolet excitare? *Q.* Hoſpes noſter, aut ejus ancilla; ſed abſente illo ancilla ſæpe obliviſcitur, aut certè negligit. *B.* Ubi erat hoſpes? *Q.* Sub auroram prodierat ad ſua negotia, ut poſtea reſcivi. *B.* Quid hoſpita; nihílne curat? *Q.* Quid putas eam curare? quotidie, ex quo ſurrexit, ſemper intenta eſt partim curandis filiolis, partim cæteris domeſticis rebus. *B.* Nullóſne habes contubernales ſcholaſticos? *Q.* Prorſus nullos. *B.* Ah puer infelix! qui neminem habes, quocum de ſtudiis conferas! *Q.* Ob eam rem mea eſt miſerrima conditio, quantùm ego judico. Non enim poſſum arbitrio meo ſtudere propter tantam merca-

mercatorum turbam, qui domum illum frequentant, & mihi toto die obſtrepunt. *B.* Non habes tibi cubiculum? *Q.* Quid mihi prodeſt habere? Eſt enim ità conjunctum gradibus & cochleis, ut ne felis quidem aut aſcendat, aut deſcendat quin feriat aures meas aliquis ſtrepitus *B.* Magna profectò moleſtia. *Q.* Illa verò multò major, quòd ſupra meum cubiculum eſt ampliſſimum conclave, ubi merces aſſervantur: unde fit ut horis omnibus aliquæ graves ſarcinæ vel importentur, vel exportentur. *B.* O Deum immortalem! quomodo illîc potes vivere? *Q.* Quid ais, *vivere*? equidem non vivo, ſed longueo potiùs. Neque unquam mihi videor eſſe liber, niſi cùm ſum in ſchola tecum unà, & cum cæteris noſtris condiſcipulis. *B.* Quàm doleo vicem tuam! *Q.* Utinam liceret mihi tecum habitare in his ædibus ſcholaſticis! *B.* Nihil eſſet mihi jucundius: ſed quid impedit? *Q.* Patris vetus amicitia cum illo hoſpite meo. *B.* Deberes patrem admonere ſtudiorum tuorum incommodis. *Q.* Sæpe quidem monui, & coràm & per literas. *B.* Quid ille reſpondit? *Q.* Fruſtrà monetur? quaſi *ſurdo narratur fabula.* B. Quid ità? *Q.* Quia nunquam in diſcendi ludo verſatus eſt: ideóque in ſtudiorum ratione nihil intelligit. B. Ego tamen, ſi mea res ageretur, omnem moverem lapidem, ut voti compos efficeret. *Q.* Quid ſi præceptor ipſe ad patrem meum ſcriberet? B. Nunquam iſtud illi perſuaderes. *Q.* Cur non? B. Quia non vult ambire quempiam, ut diſcipulorum turbam ſibi comparet: abhorret enim ab omni tum ambitione, tum avaritia. *Q.* Quid igitur mihi faciendum ſuades? B. Unicum habeo conſilium. *Q.* Nè mihi, obſecro, reticeas. B. Ea res per amicos tentanda eſt. *Q.* Idem mihi quoque aliquando in mentem venerat ſed nunquam auſus ſum experiri. B. Quid dubitas? Q. Vereor, ut hoc parùm ſuccedat. B. Rei exitus in manu Domini: ſed quid tentare nocebit? *Q.* Tentemus ſané. Nihil enim mali (ut confido) indè poteſt accidere. At ego neſcio quâ ratione hîc utendum ſit. B. Dic mihi, non expectas ut brevi pater in hanc urbem veniat? *Q.* Spero venturum propediem.

B. Quan-

B. Quando igitur? *Q.* Ad calendas *Quintiles*. *B.* Optimè eſt. Scin' igitur quid ſit opus facto? *Q.* Doce, quæſo. *B.* Fac ſingulatim convenias duos aut tres ex paternis amicis præcipuis, qui ſunt viri graves & honorati: nempe, ut plùs valeat eorum, auctoritas apud patrem tuum. *Q.* Bene mones; quid illis dicam? *B.* Narrabis diligenter omnes incommoditates ſtudiorum tuorum. *Q.* Nihilne amplius? *B.* Docebis inſuper quonam modo tibi provideri poſſit, ut tempus redimis, quod apud iſtum hoſpitem tam miſerè hactenus perdidiſti, & niſi eo remedio tibi maturè conſulatur, actum eſſe de ſtudiis tuis & eorum progreſſu. Denique ne ante deſtiteris monere, orare, obſecrare, donec perſuaſeris, ut tibi promittant ſe aucturos eſſe ſeriò cum patre tuo negotium. *Q.* Quid ſi recuſabunt? *B.* Vix fieri poteſt, ut recuſent omnes. *Q.* Non eſt veriſimile, præſertim cùm ſint mei amantiſſimi, & mihi patris nomine gratificentur adeò libenter. *B.* Ad hæc res ipſa urgebit eos nampe tanta ſtudiorum tuorum jactura. *Q.* Pluribus verbis opus non eſt. Auxilio Dei fretus aggrediar primo quoque tempore. *B.* Sed interim memor eſto, ut in divinas preces dies noctéque incumbas. *Q.* Ipſo volente Deo, id curabo pro viribus. Satis enim ſcio nullum conſilium mihi eſſe profuturum, niſi quoad ille juverit. *B.* Sed jam tempus eſt ut domum te recipias, ne forte hoſpes offendatur. Quid ceſſas? *Q.* Cogito ne quid prætermiſerim, de quo eſſes admonendus. *B.* Si quid alterutri noſtrûm præterea occurrerit, cras otioſè tractabimus. *Q.* Vale igitur, mi *Benigne*, & perge, quæſo, me tuis precibus adjuvare, quemadmodum juviſti optimo conſilio. *B.* A Domino Deo profecta ſunt omnia, qui ut conſilium dedit, ſic dabit effectum. *Q.* Ità fore confido. Iterum vale. *B.* Vale, *Quæſtor* ſuaviſſime.

COLL. 37.

Athanaſius, Benjaminus.

SIccine, me inſciente, abiit pater tuus; ut mihi non licuerit eum convenire? *B.* Cur à prandio non veniſti in diverſorium ejus? *A.* Quia putabam tantùm cras illum eſſe diſ-

discessurum. *B.* Ego quoque idem arbitrabar; sed noluit occasionem prætermittere, quæ se extempore obtulerat. *A.* Adhuc ille meminit *Catonis* distichon illud.

Quamprimum captanda tibi est occasio prima;
Ne rursus quæras, quæ jam neglexeris antè.

B. Illud opusculum sic memoriâ tenet, ut in eo videatur ætatem contrivisse. *A.* Vide quanta vis sit memoriæ in iis, quæ rudibus annis didicimus. *B.* Ea est *Quintiliani* super hac re sententia; cujus verba (ut opinor) meministi. *A.* Memini; sed (ut ad rem) quæ fuit patri occasio, ut antè discerit quàm instituerat? *B.* Quidam *Lugdunenses*, quibuscum ad mercatum huc venerat. *A.* Aderásne cùm profectus est? *B.* Præstolabar illum in diversorio. *A.* Unde scíeras mutâsse consilium de profectione? *B.* Eram in prandio, cùm inter ipsos convenerat, ut (expeditis quibusdam reliquis in urbe negotiis) equos sub horam secundam conscenderent. *A.* Quod supereſt, satísne ex animi sententia rem suam fecit? *B.* Ità feliciter, ut me ob eam rem ad divinas laudes vehementer hortatus fuerit. *A.* Tu nunc igitur (opinor) bene nummatus redis. *B.* Méne rides? *A.* Cur ego id facerem? *B.* Pro tuâ libidine. *A.* Quasi verò animi gratiâ soleam irridere cæteros. *B.* Atqui ità putabam. *A.* Longè aberras. Nam aliud est *jocari*, aliud *irridere*. Alterum caret vitio, éstque inter amicos sæpè frequens: alterum est vitiosum, atque odio dignum; utpote quod ex contemptu ferè proficiscitur. *B.* Ignosce igitur mihi. *A.* Non gravis est culpa. Sed dic, rogo; nihil tibi pecuniæ dedit pater? *B.* Nè petivi quidem. *A.* Tamen sponte dedit. *B.* Aliquantulum. *A.* Quantum igitur? *B.* Perpusillum. *A.* Dic, sodes. *B.* Cur tam avidè inquiris? *A.* Ut amicorum more tibi gratuler. *B.* Nihil est gratulatione dignum. *A.* Fatere tandem quid sit. B. Soli asses quinque. *A.* Hui! tantillum? O stulte, qui non petieris duos aut tres decussis argenteos! B. Non ausus sum. *A.* Quid verebare? B. Ut planè denegaret, atque ægrè ferret quòd pete-

peterem. *A.* Nunquam id feciſſet, modò petendi cauſam addidiſſes. *B.* Credo equidem; ſed quid cauſæ attuliſſem? *A.* Rogas? nonne ſunt res ſexcentæ, quibus indiget uſus ſcholaſticus? *B.* Multæ ſunt, fateor. *A.* Tu. verò adeóne abundas rebus omnibus, ut tibi deſit nihil? *B.* Imò deſunt plurima; ſed quibus facilè caream. Præterea, ſatìs novit pater quæ mihi opus ſunt, cùm ſtudiorum causâ, tum ad victum cultúmque corporis. *A.* Novit quidem ſed alia multa ſunt illi & curanda & cogitanda. *B.* Credo eſſe illi præcipuam liberorum curam. *A.* Sed nimis ab eo remotus es. *B.* Sine me pervenire quò volo. *A.* Agè, ſino. *B.* Novit etiam pater me nondum eſſe idoneum ad rectè tractandam pecuniam. *A.* Cur non? An tu ad eam rem non ſatìs ætatis habes atque prudentiæ? *B.* Iſthinc abſum longiſſimé. Itaque pater dedit præceptori in mandatis, ut omnia mihi ſuppeditet ad uſus vitæ & ſtudiorum neceſſaria, ad quam rem præbet illi quantùm ſatìs eſt pecuniæ. *A.* Eſto. *B.* Ergò ſi quid à patre peterem, me ſtatim ad præceptorem remitteret; fortaſſis etiam iraſceretur, & me graviter objurgaret. *A.* Facilè eſt objurgationem pati, modò nè ſequantur verbera. *B.* Facilè eſt, credo; ſed iis duntaxat, quos neque pudor movet, neque ulla parentum reverentia. Ego autem ipſa verbera ferre malim, quàm patris irati objurgationem. Ex quo fit, ut ſedulò caveam, nè quid illi præbeam cauſæ ad iraſcendum; id enim ſub quinto præcepto Divinæ Legis continetur. *A.* Facis ut pium decet adoleſcentem. *B.* Ejus rei laus non mihi, ſed ſoli Deo tribuenda eſt. *A.* Nempe à quo proficiſcitur quicquid nobis ineſt boni. *B.* Faxit ille, ut quæ bona inſpirat nobis, ea ſequamur animo promptiſſimo. Sed, ut ad te redeam, ſerióone reprehendebas quòd nullam pecuniam à patre rogâſſem? *A.* An ego te vellem ad fallendum patrem inducere? *B.* Mihi quidem non fit veriſimile; me tamen ipſum fefelliſti. *A.* Quomodo? *B.* Quia ſeriò loqui videbaris, adeò aptè vultum verbis ipſis accommodabas. *A.* Sed quid cenſes de hac noſtrâ confabulatione? *B.* Argumentum ſatìs apertum dediſti

nobis

nobis in hoc otio noſtro veſpertino. *A.* Ecquid habuit ſermo noſter quod reprehendiſſet obſervator, ſi fortè (ut ſolet) nos obſervâſſet ex inſidiis! B. Nihil, ut opinor. *A.* Profectò verum eſt, quod ſæpe nobis præceptor inculcat. *B.* Quid illud eſt? *A. Latinæ* linguæ copiam & facultatem comparari his potiſſimùm rebus, ſæpe ſcribendo, confabulando, legendis Auctoribus, *Anglica Latinè*, aut *Latina Anglicè* convertendo. *B.* Ergò his rebus diligenter nos exerceamus, adjutore Domino Deo, in cujus manu ſita ſunt ſtudia noſtra omnia. *A.* Idem faxit, ut ejus erga nos beneficia vero cultu digniſque laudibus perpetuò celebremus.

B. *Hoc opus hoc ſtudium parvi properemus & ampli:*
Hæc ſit votorum, ſumma ſuprema, precor.

A. Sed audi Horologium. B. Nos opportunè admonet: itaque deſiſtamus. *A.* Alioqui Solis occaſus nos hîc opprimet.

COLL. 38.

Honoratus, Vivianus, Pratenſis, Pædagogus.

Quod carat alternâ requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, feſſáque membra levat. Ovid.

V. *Nec me offenderit luſus in pueris; eſt & hoc alacritatis ſignum.* Quintilianus.

Pr. *Nulla res eſt, quæ perferre poſſit continuum laborem.* Quintiliânus.

Pæ. Video quorſum ſpectant iſta; nimirum ut vos ambulatum ducam: ſed eandem cantilenam ſemper ferè recantatis, ut ſolent noſtræ aviculæ. *H.* Quid ergò vis dicamus, præceptor? *Pæ.* Dicite poſthac ſuam quiſque ſententiam ex *Novo Teſtamento*. *V.* Euge! nihil erit nobis facilius: Habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergò præceptor, ut jam nunc incipiamus? *Pæ.* Sanè velim; quando (ut ais) tanta eſt vobis copia. *V.* Quis incipiet *P.* Tune, *Honorate*, vis honoris tui cauſâ hujus rei ſpeciem edere? *H.* Id ego libenter faciam; ſed Dei honoris cauſâ. *Pæ.* Laudo iſtud verbum. Divinus enim

enim honor & gloria omnibus in rebus eſt præferenda. Eja! incipe ſi quid habes. *H. Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæorum, non poteſtis ingredi in Regnum Cœlorum.* Matth. quinto capite.

V. *Depoſito mendacio, loquimini veritatem quiſque proximo ſuo.* Ad *Epheſ.* capite quarto.

Pr. *Filii, obedite parentibus in omnibus, hoc enim placet Domino,* Ad *Coloſſenſes* tertio.

Pæ. Euge! bonam ſpeciem: videte ut progreſſus reſpondeat; hoc eſt, ut pergatis in poſterum diligenter. *H.* Qui nobis principium dedit, dabit idem ſucceſſus proſperos. *Pæ.* Ità ſperandum eſt. Parate vos, ut prodire maturemus. *H.* Mox aderimus paratiſſimi. *Pæ.* Sumite ſuum quiſque pallium, ut prodeatis honeſtiùs. Sed heus pueri! *Pr.* Quid vis, præceptor? *Pæ.* Videte ut *Pſalmos* etiam adferatis: alicubi in umbra cantabimus. *Pr.* Ità fiet ambulatio noſtra jucundior.

COLL. 39.

V. M.

FUiſtíne hodie in Gymnaſio? *M.* Ubi ergo fuiſſem? tu verò quid agebas? *V.* Eram domi occupatus. *M.* Id evenit præter morem tuum: ſoles enim abeſſe rariùs. *V.* Quàm poſſum rariſſimè: quid autem actum eſt? *M.* Nihil prorſus. *V.* Ergóne remiſſionem habemus? *M.* Certó. *V.* Quamobrem? *M.* Propter mercatum hodiernum. *V.* Quis dedit? *M.* Ludimagiſter; permiſſu tamen Rectoris. *V.* Quid conceſſit? *M.* Vacationem ob omni munere ſcholaſtico. *V.* An in totum diem? *M.* A mane ad occaſum uſque ſolis; tametſi diligenter & multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitaremus, nè cras in ludum veniremus imparati. *V.* Quid igitur nos? hóccine abutemur otio? *M.* Id verò ætatem noſtram decet minimé. *V.* Tu ergò quid putas facere? *M.* Me recipere in muſæolum, niſi fortè tibi magis placet in ſeſquihoram aliquò prodeamus ambulatum. *V.* Egóne recuſarem? imò nihil eſt, quod nunc magis velim. Nam & nos interea tractabimus aliquem ſermonem literarum,

&

& simul corpus exercebimus. *M.* Eamus igitur extra muros. *V.* Quónam? *M.* Usq; ad ripam lacûs. *V.* Valde istud mihi arridet; sed tu (si placet) me expectabis. *M.* Quamdiu? *V.* Tantisper, dum crepidas eo mutatum calceis. *M.* Ubi vis expectari? *V.* Ad *portam Franciscanam*. *M.* At vide nè me fallas. *F.* An ego amicum fallerem, cùm sciam etiam *inimico servandam* esse *fidem*? *M.* Abi, festina: ego dum te opperior, aliquid interim legam. *V.* Salve, *Marcelle*. *M.* Quis iste salutator? *V.* Ecce! redii: *M.* Eho! tam citó? mihi videris volâsse. *V.* Nimirum *affectus* ipse *pedibus alas addidit*. *M.* Eamus nunc, ducente Deo. *V. Solus Deus est, qui suos ducit ac reducit*. *M.* Maturemus: satis longè hinc lacus abest. *V.* Tantò meliùs prandebimus, perge.

FINIS.